

vsem, kar mladega človeka učimo, kakor ga vzgajamo, je naj-  
večje:

Imamo tega mladega človeka radi?

Kako ga bomo s svojim ravnanjem usmerili?

Koliko mu bomo z znanjem, ki mu ga posredujemo, pripomogli, da  
bo znašel in zasidral v življenju?

Bodimo v svoji skrbi za učenca podobni materi, ki je jokajo-  
mu otroku zvelkla skupaj vse igrače — pozabila pa ga je pobo-  
ti. Učila so važen pripomoček, prav tako moderni kabineti in  
moderne učilnice. Toda še vedno je učiteljeva osebnost tisto, kar  
živi mrtvo snov učbenikov in vdihne življenje suhim besedam  
oralnih načel.

es ne gre za hvaležnost, ki jo bomo kdaj deležni ali ne; tudi samo  
plačilo ne gre — pač pa za dejstvo, da preživimo svoje življenje  
umno, da damo vse, kar imamo, da naredimo vse, kar zmoremo,  
živimo, kar nam življenje nudi — in da tudi mlade ljudi naučimo  
sveti polno.



## Slovenski jezik: učni predmet, učni jezik in učno načelo

Izkušnje zadnjih nekaj let kažejo, da smo v šolah redkokdaj brez  
podatnih del, ki nas izjemno zadržujejo. Izdelovanju samo-  
pravnih listin sledi prehod na petdnevni delovni teden, uvajanju  
posebnih oblik dela pa boj za zmanjšanje osipa. Potem ko smo  
stanovili oddelke s celodnevним bivanjem, smo morali oblikovati  
merila za delitev dohodka, dalje obletnice, izredne akcije, načrto-  
vanje dela in še in še. Malokdaj nam ostane časa za poglobljeno in  
posebno izboljševanje vzgojno-izobraževalnega procesa. Pa vseeno:  
naša družba to upošteva ali ne, za naš je znanje temeljnega  
pomena.

Šolski in osebni delovni na-  
rti ne obsegajo zgolj vsako-  
dnevnih rednih šolskih opravil,  
več tudi eno ali dve nalogi,  
ki zajameta vso delovno skup-  
nost, torej nalogo, h kateri sodi  
vsa posredna in neposredna  
delovna napredka za zavod. Raz-  
pisna naloga, da je taka zadolžitve  
od razmer na šoli ter  
temeljna z analizo poznaval-  
ev in včasih vse družbene  
skupnosti. Čim bolj je naloga  
temeljna, tem bolj vneto se  
otemljamo dela.

Imeli smo na primer leto ra-  
cionalizacije pri pouku in vzgoji  
gospodarska in družbena re-  
forma), leto matematike (naj-  
več negativnih ocen), osipa  
nadpovprečno število aspirni-  
kov), vpljevanja modernih  
učnih pripomočkov itn. Načrt-  
ost dela seveda ni bila vedno  
naka, zato so bili tudi uspehi  
različni. Kljub vsemu pa izkuš-  
nje rastejo iz leta v leto.

Naj povem, kako smo izpe-  
ni naloge: slovenski jezik kot  
učni predmet, učni jezik in  
učno načelo.  
Mnogo govorimo o kulturi in  
pomanjkljivosti pri sloven-

skem jeziku. Nezadovoljstvo je  
vseprisotno! Krivcev je veliko in  
jih vsak dan šibamo: beremo o  
jeziku dopisnikov in novinarjev,  
o malomarnosti lektorjev, za-  
ložb in tiskarjev, hudujemo se  
nad govorom strokovnjakov,  
politikov in napovedovalcev,  
kritiziramo filmske podnaslove,  
izdelke in znanje maturantov,  
podcenjevanje jezika pri drugih  
narodih, poslovni jezik in spise,  
celo RTV, gledališče in literarni  
jezik — seveda pa tudi šolstvo  
in vseh ravneh. Stremiljenj za iz-  
boljšanje je na pretek. Nekaj je  
tudi akcij (jezikovni kotički in  
rubrike, pogovori o jeziku, raz-  
glas glavnega odbora SZDL, na-  
tis slovarja, predvideni simpozij  
slavističnega društva) — in pri  
vsem tem šole seveda ne smemo  
zaostajati.

Slabosti se ne kažejo samo v  
dosedanjem stanju, temveč na-  
stajajo vedno znova: pomanjka-  
nje časa za pristno in sproščeno  
govorjenje; zoževanje pisme-  
nega izražanja zaradi poenostav-  
ljenih testiranj; krčenje izraznih  
možnosti zavoljo bežnih zapi-  
sovanj; branje manjvredne lite-  
rature; bohotno razraščanje šol-

skega sloga pri učencih in učiteljih; zadovoljevanje z eno-  
besednimi odgovori; težnja po  
dvoilčni racionalnosti v govoru  
in pisavi. Za podkrepitev navede-  
nega so dokazi: zapiski s ho-  
spitacij, vtisi s konferenc, šolske  
uradne listine, izdelki učencev,  
njihov govor, prošnje za spre-  
jem na delo, ugotovitve peda-  
goških svetovalcev.

Učno načelo zahteva, da slo-  
venskega jezika ne gojimo samo  
pri urah slovenščine, temveč pri  
celotnem pouku. Pedagogi se  
moramo pridružiti splošnim na-  
porom (če že nismo nosilci  
akcije) za izboljšanje jezikovne  
kulture. Naloge so opredeljene  
in ne more biti pedagoga, ki bi  
lahko vse to le brezbrizno opa-  
zoval.

Sledi delo: pregled učnih na-  
črtov; pregled in analiza šolskih  
in domačih nalog; izbor tipič-  
nih pomanjkljivosti glede jezika  
v uradni dokumentaciji; odpra-  
va neprimerne izražaje pri vsa-  
kodnevem delu z učenci; ugo-  
tovitev slabosti (neznanje, nagli-  
ca, širokogrudnost, površnost,  
malomarnost, brezvestnost);  
pregled učil in nakup potrebnih  
priročnikov, izdelava strnjjenih  
metodičnih navodil za pouk  
slovenščine.

Sprva niti sami nismo slutili,  
kaj vse se nam bo odprlo. Poleg  
predvidenih pomanjkljivosti nas  
je posebno zbudil verbalizem,  
šolski ton, nesproščenost in ne-  
domišelnost v slovenskih sestav-  
kih. Spoznali smo zmote, ki ter-

# PROSVETNI DELACI - BERITE SVOJ LIST, DOPISUJTE VANJ IN RAZŠIRJAJTE GA!

## PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV  
V VZGOJNO-  
IZOBRAŽEVALNIH  
ZAVODIH

Ljubljana, 20. novembra 1970  
Leto XXI — Št. 18

## PREDLOGI IN UKREPI ZA DVOJEZIČNO ŠOLO

Prosvetno-kulturni zbor slovenske skupščine govoril tudi o šolskih športnih društvih

Na zadnji seji prosvetnokul-  
turnega zbora slovenske skup-  
ščine — bila je v ponedeljek 9.  
novembra — so poslanci in vab-  
ljeni gostje razpravljali o organi-  
zaciji in financiranju raziskoval-  
ne dejavnosti na ravni federa-  
cije, o predlogu za izdajo zaka-  
na o gledališki dejavnosti, o  
položaju dvojezičnega sloven-  
sko-madžarskega osnovnega šol-  
stva v Pomurju, o problematiki  
šolskih športnih društev in o ne-  
katerih drugih stvareh.

Za naše bralce je verjetno  
najbolj zanimiva razprava o  
dvojezičnem šolstvu in o šol-  
skih športnih društvih, zato se  
omejimo v poročilu na ti točki  
dnevnega reda.  
Dvojezično slovensko-ma-  
džarsko osnovno šolstvo, ki je  
bilo pred leti uvedeno na narod-  
nost mešanem ozemlju v Po-  
murju, je, kot je znano, lani po-  
vzročilo hudo polemiko. Ustav-  
no sodišče SR Slovenije je mo-  
ralo razsojati, če zakon o dvo-

jezičnem šolstvu je ali ni v na-  
sprotju z ustavo. Sodišče je raz-  
sodilo, da ni v nasprotju z usta-  
vo, republiški sekretariat za  
prosveto in kulturo je pa ob so-  
delovanju ljubljanskega inšti-  
tuta za narodnostna vprašanja,  
univerzitetnega inštituta za geo-  
grafijo, slovenskega zavoda za  
šolstvo in dr. Kostja Konvalinke  
pripravil izredno obsežno in  
tehtno študijo o tej problema-  
tiki ter tudi predloge za izpo-  
polnitev oziroma spremembo  
sedanjega modela dvojezičnega  
šolstva.

Poslanci in gostje (Roman  
Oberlintner, Branko Memik, Ja-  
nez Švajncar, Lojze Štefanič in  
Miloš Poljanšek), ki so sodelo-  
vali v razpravi na zadnji seji pro-  
svetnokulturnega zbora so —  
kratko povedano — podprli  
predloge za ureditev dvojezič-  
nega šolstva v Pomurju.

Ta stališča in predlogi — ob-  
razložil jih je namestnik repu-  
bliškega sekretarja za prosveto

(Nadatljevanje na 3. str.)

### O financiranju šolstva v letu 1970

Na svoji 31. razširjeni seji, v ponedeljek, 16. novembra, je pred-  
sedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije razpravljalo o osnutku zakona o pospeševanju raz-  
voja manj razvitih območij v Sloveniji, dalje o izhodiščih za izvaja-  
nje in financiranje zdravstvenega varstva za leto 1971 — za naše  
bralce pa bo gotovo najbolj zanimiva razprava o financiranju šol-  
stva v letu 1971. Na seji so obravnavali stališča izvršnega odbora  
republiške izobraževalne skupnosti o dosedanjem in prihodnjem  
financiranju. Razprava ni lebdela v zraku, izhajala je iz resničnih  
razmer, v katerih delajo naše šole, saj so v njej sodelovali ljudje iz  
prakse. V prihodnji številki bomo objavili izvečke iz razprave, kar  
bo gotovo zanimalo vsakega prosvetnega delavca.

jajo spremembe ustaljene  
prakse. Spuščali smo se tudi v  
drobnarije, kar je muka za tiste-  
ga, ki je skregan z načrtnostjo  
in natančnostjo. Ugotavljali  
smo samoiniciativno posamez-  
nikov, ošibali pogostost neka-  
terih vrst spisja (malokrvne ob-  
nove), razčistili nekatere pojme  
(prosti spis), opredelili veljavo  
in moč pisave, osvetlili omalo-  
važevanje poustvarjalnega spisja  
in bohotenje slabega šolskega  
izražaja (včeraj smo „vzeli“  
gozd), nasilno vmešavanje in stil  
pisave, svojevoljno tolmačenje  
pravopisnih pravil, popravni  
znamenji itn. Seveda nam ni bilo  
vseeno, kakšni so naslovi (s  
podnaslovi) po dolžini, videzu  
in mestu v zvezku, kje je da-  
tum, poprava in ocena, kaj  
vrednotimo in kaj hočemo s  
prepsi. Določili smo, koliko  
naj za poenotenje skrbijo tudi  
učitelji za zgodovino, biologijo  
itn. Vse učiteljstvo je res zavze-  
to sodelovalo pri izdelavi navo-  
dil. Ta so potem slavisti obde-  
lali, napisali in razmnožili.

Ogrelji smo se za aboniranje v  
gledališču, načrtno delo za bral-  
no značko in opremo kabineta  
za slovenski jezik. Vodili bomo  
evidenco nad branimi deli, raz-  
širili bomo šolsko knjižnico,  
pisali zapiske o ekskurzijah, iz-  
dajali šolsko glasilo, poživili  
delo literarnega krožka in  
skrbeli za lepoto prireditve. Na  
koncu smo šele spoznali, mimo  
kolikšnih navidezno manj po-  
membnih opravil teče naše  
vsakdanje delo.

Podobno je pri drugih te-  
meljito obravnavanih nalogah,  
kjer sodeluje večina pedagoških  
delavcev. Praksa namreč kaže:  
le načrtno in vztrajno sodelo-  
vanje prosvetnih delavcev vse  
šole rodi sadove, dviga ugled za-  
voda in pripomore učencem k  
temeljitemu znanju.

DUŠAN ZGONEC

## Uradniki ali vzgojitelji?

Da ne bo pomote že na začetku — tudi uradnik je lahko  
dober vzgojitelj. Samo učitelj-uradnik je, bodimo odkriti,  
slabši kot kdo drug, ki se še ukvarja z vzgojnimi posli.

Mislim, da si premalokrat izprašamo vest: Kaj počnemo v  
razredu? Kako prihajamo med mlade ljudi?

V naših učilnicah vlada dolgčas. Nam se enostavno nič  
več ne ljubi. Pridemo, odbrenkamo pesem na razglašene stru-  
ne, odidemo. Jutri se enkrat tako. Deset let tako. Vedno  
samó se tako. Da je bilo nekoč vse drugače, pravimo. Kdo pa  
je upal učitelju kaj reči? Zdaj se ti pobalin postavi po robu  
in skoraj bi ga moral ti prositi odpuščanja. Nato nadaljujemo  
s strategijo španskega viteza: groze nam, mi pa z vso silo nad  
mline na veter. Sploh ne groze, samo malo več vedrine bi  
radi. Kdo pa jim na koncu vseh koncev kdaj kaj lepega  
pove? Doma nimajo časa zanje (zdi se mi, da mi doma za  
svoje tudi ne), ulica mladega človeka še nikoli ni dobro vzgo-  
jila, torej ostane samo še šola. Učitelji pa vsak po svoje: eden  
z zemljepisom, drugi z zgodovino, tretji... vsi pa s pre-  
čiščeno modrostjo, strogo, po črki, od ure do ure tako, kot  
piše v učnem načrtu in pod milim bogom nikdar drugače! Ja  
kje pa naj si jaz to privoščim, pravimo, ja kje! Imam pred-  
pisan načrt (Ali smo učni načrt sploh prebrali? Tam piše,  
naj učitelj tudi vzgaja. Kaj vse še tam piše!).

Priznajmo si že vendar enkrat: ob vseh sodobnih učnih  
pripomočkah je treba v šoli delati tudi s srcem. Episkop,  
grafoskop, responder — kakšna zalega novih besed in stvari!  
Lahko tebi, ko imaš dobro opremljeno šolo. Jaz pa nekaj  
sceftranih zemljevidov. V čem neki je bistvo? V tisti elek-  
tronski škatli že ne, niti v oni plahiti sveta, ki jo je v kabinetu  
čas preklal na dovje. Plamena ni več, to je tisto. Ob nas se  
nihče več ne vžge. Gorimo z mrzlo svetlobo. DENAR. Ta  
nam je pobral moči. Tisti krmilji, ki nam jih je družba  
predložila beraško delila, in tisti cvenk, za katerim se še pe-  
hamo. Sploh kdaj pomislimo na to, da v razredu ne Petra ne  
Pavla ne briga naš žep, ne naš učni načrt ne druge težave  
učeniškega stamu. Razočaran je nad našo suho dušo in kislim  
obrazom. Potem mu leto navrže še teden tuberkuloze in  
neke lekcije o varstvu narave. Saj bi še verjel tisto o škodljivi-  
vosti, ampak, učiteljček, kdaj boš pa ti ugasnil cigareto?  
Zakaj mi pa na hodniku kadiš prav pod nos? A o neki  
moralni bi rad popriidal? Pa to, da smo te na lastne oči  
videli...

No, takole mi vzgajamo. Usodna napaka je v tem, da smo  
začeli pri drugih, ne pri sebi. Zaman je vsako sklicevanje na  
učni načrt, na prenatrpanost snovi, na bogve kaj. Čas teče.  
Mladi vlečejo svojo kompozicijo na slepi tir. Če jim nihče ne  
bo preklupil lokomotive, bo vse izgubljeno. Prepričana sem,  
da tudi tu odloča učitelj kot kretničar.

BERTA GOLOB

# Ali so naši roditeljski sestanki vedno kakovostni?

### Starši lahko veliko pripomorejo k pedagoškemu napredku

Ko si prizadevamo vključiti šolo v družbeno okolje, spoznavamo, da postajajo starši vedno močnejši dejavnik pri vzgojnoizobraževalnem delu. Pridobiti starše in družino za sodelovanje pa prav gotovo ni lahka naloga: od učitelja zahteva mnogo pedagoških in andragoških izkušenj.

Vse bi bilo seveda odveč, če bi videli v starših le poslušne izvajalce učiteljevih zahtev in navodil. Pojmovanje takega sodelovanja staršev s šolo je že zdavnaj preživelo, saj bi bilo v bistvu paraliziranje neizčrpane pedagoške moči in bogatih vzgojnih izkušenj, ki jih imajo starši kot nepoklicni vzgojitelji. Nemogoče je uveljavljati prakso, da bi učitelj zgolj opozarjal starše na učno-vzgojne neuspehe otrok in jim nalagal dolžnosti, njihovih mnenj in izkušenj pa ne bi upošteval. Povedano drugače: starši v tem sodelovanju s šolo ne nastopajo kot vzgojitelji svojih otrok le v družinskem okolju, temveč morejo in morajo vplivati na učiteljevo vzgojno ravnanje tudi v šoli. V primeru, da te zahteve ne upoštevamo, bi kaj lahko porazdelili pedagoško dejavnost med šolo in dom, delo s starši pa bi bilo precej poenostavljeno. S tem pa bi seveda kaj malo prispevali k enotnosti in ustvarjalnosti pri oblikovanju pedagoških smotrov.

Prav zavoljo tega zahteva to področje pedagoškega dela več pozornosti in preudarnosti v učiteljskih kolektivih. Novim pogledom pri uveljavljanju staršev kot vzgojnega dejavnika je treba predrediti tudi oblike in metode dela s starši. Pri povezavi z učenčevim domom bomo morali odstraniti predvsem administrativnost. Vse premalo namreč pomenijo smernice, obvestila o negativnih vzgojnih ugotovitvah, če se ne dogovarjamo o pedagoških ukrepih tudi s starši. Prav ti morajo ustvarjalno pomagati pri oblikovanju pedagoškega režima v šoli. Enakopravno in s čutom soodgovornosti se morajo vključevati v izvajanje vseh oblik pedagoške aktivnosti, ki jih šola prireja ob delu s starši.

Roditeljski sestanki so gotovo najbolj razširjena, preizkušena oblika tovrstnega dela. Šolski razredni oziroma oddelčni sestanki so postali že tradicija. Organizacijske oblike so povsem utemeljene, ker so nastale v praksi in se prilagajajo vzgojnoizobraževalnemu sistemu v šoli. Mislim, da ne zaslužijo polemčnosti, mnogo več pozornosti pa je treba posvetiti vsebini in učinkovitosti sodelovanja med šolo in domom.

### NE BREZ ANDRAGOŠKIH NAČEL

Šolski sestanki nudijo predvsem možnost, da šola hkrati opozarja vse starše na aktualna pedagoška in organizacijska vprašanja na zavodu, medtem ko pomagajo razredni roditeljski sestanki učiteljem pri reševanju pedagoških problemov v oddelkih oziroma v razredih. Organizacija sestankov ni problem, prav tako pa tudi ni težav pri razumevanju vsebinskih nalog za posamezno organizacij-

sko obliko. Učiteljski zbor se ob tem kaj hitro sporazume. Drugače pa je z vsebinskim in organizacijskim načrtom za delo s starši. Ta je največkrat zasnovan preveč na pamet, formalno. Premalo upoštevamo dvoje: interese in potrebe staršev glede na njihovo socialno in kulturno raven ter pedagoške sposobnosti učiteljev, ki bi jih morali ob tej dejavnosti smotro izkoristiti.

Obe navedeni komponenti navadno premalo povezujemo, usklajujemo ali vsaj mnogo pre nizko vrednotimo, ko pripravljamo pedagoški načrt razrednih in šolskih roditeljskih sestankov. Prav zaradi tega poslušamo največkrat pogovore o idealno postavljenih nalogah in smotrih — vse to pa potem premalo uresničujemo. Vzrok: premalo smo upoštevali starše kot subjekt pri sodelovanju s šolo. Zgodi pa se, da celo nekateri učitelji sprejmejo to dejavnost kot formalno obveznost, če niso upoštevani kot soustvarjalci pedagoškega napredka pri prosvetljevanju staršev.

Ko sem omenil interes staršev kot pomemben dejavnik, sem želel opozoriti na to, da morajo starši pokazati ne le lojalnost do svojega pedagoškega izobraževanja, temveč da morajo vsebino dela oziroma načrt tudi sprejeti. Zato je prav, da sodelujejo že takrat, ko pedagoški načrt pripravljamo. Pri tem bi morali strogo upoštevati andragoška načela. Le tako bo mogoče pridobiti starše, da bodo aktivno sodelovali pri izvajanju programa. V praksi je pač v glavnem tako, da sprejme program dela s starši učiteljski zbor, izvajati pa ga moramo skupno s starši.

### KAKO OBLIKOVATI NAČRT PEDAGOŠKEGA IZPOPOLNJEVANJA STARŠEV

Kljub temu da imajo pri oblikovanju programa največjo vlogo učitelji (kot pedagoško izobraženi delavci), pa je vseka-



kor treba upoštevati, kaj mislijo o programu starši. Ne gre le za andragoško zahtevo. Ta zahteva je namreč v skladu z določili zakona o osnovni šoli (42. in 43. člen), ki dajejo staršem enakopravno veljavo pri pedagoškem napredku šole. Ob tem mislim na ankete, ki naj bi jih šole pogosteje pripravile za starše svojega šolskega okoliša. Vsaj v začetku šolskega leta bi moral učiteljski zbor s skrbno pripravljenim vprašalnikom pridobiti starše, da bi sodelovali pri oblikovanju vsebine sestankov. Tako bi učitelji našli (v odgovorih staršev) precej pobud za boljše pedagoško delo.

Gotovo pa je še več drugih možnosti, ko lahko uveljavimo dom kot enakopraven pedagoški dejavnik. To je tem bolj pomembno, ker ugotavljamo, da mnogo staršev vse bolj prepušča vzgojnoizobraževalno funkcijo šoli. Skratka: *Šola in dom naj bi skupaj zasnovala načrt pedagoškega izpopolnjevanja staršev. S tem bi dosegli mnogo več zavestnega sodelovanja doma s šolskim kolektivom.*

Poudaril sem že, kako pomembno je izkoristiti in uveljaviti pedagoške sposobnosti, ki jih imamo v učiteljskem kolektivu in v posameznih pedagoških delavcih na šoli. Neracionalno načrtovanje pedagoške vsebine za delo s starši pa lahko razvrednoti to potencialnost. Mislim na primere, ko skušamo vsebino drobiti na posamezne

oddelke, razrede. Pri podobni zasnovi razmišljamo le o obsegu pedagoške problematike in organizaciji šole, ne pa o sestavu in strokovni kakovosti učiteljev. Ob slabo zamišljenem programu se mora učitelj v šolskem letu pripraviti za tri ali štiri različne teme. To nujno povzroča slabšo kakovost.

### RAZMEJITI VSEBINO ŠOLSKIH IN RAZREDNIH SESTANKOV

Pedagoške teme, ki imajo splošen pomen za vse starše, bomo načrtovali za šolske roditeljske sestanke. Učitelj bo morda nastopil na teh sestankih le vsako drugo leto, a bo takrat gradivo temeljito pripravil. Poleg tega bo tematika lahko prilagojena individualni sposobnosti in nagnjenju posameznega učitelja. Tako bodo oddelčni sestanki res namenjeni zgolj učno vzgojni problematiki posameznega oddelka oziroma razreda. Na razrednih sestankih pa bi morali usmeriti pozornost staršev na določena didaktična in vzgojna vprašanja posamezne učne stopnje ter se izogniti splošenim obravnavam. Tudi to prispeva k ustvarjalnosti in aktivizaciji staršev. Razumljivo pa je, da sili to učitelja v poglobljanje in raziskovanje problematike svojega razreda.

Razredni sestanki s starši naj bodo torej vselej namenjeni medsebojni pomoči in neposrednemu dogovarjanju med

starši in razrednikom. Šolski sestanki pa naj starše informirajo in pedagoško izpopolnjujejo. Racionalnost in učinkovitost dela s starši bo tem večje, čim bolj jasno in odločno bomo v praksi razmejili vsebino oddelčnih in šolskih sestankov. Tudi razprave s starši bodo to bolj uspešne, čim bolj bomo izkoristili pedagoške sposobnosti vsakega učitelja na šoli.

Razumljivo je, da je na marsikateri šoli, kjer imajo starši lahko pripravljali res kakovostne pedagoške obravnave za svoje sestanke s starši; pri izvajanju programa gre za večjo obremenjenost posameznih učiteljev, medtem ko je mogoče večjem učiteljskem kolektivu ob precej manjši obremenitvi posameznega učitelja napredne uspešneje izpeljati. V ničemer ne bomo kršili samoupravnih predpisov, če bomo obravnave pripravljali v sodelovanju med dvema šolama.

V tem prispevku sem namreč raval opozoriti na neprecenljivo vlogo, ki jo imajo starši pri pedagoškem uveljavljanju šole, jih vključujemo kot subjekt načrtovanju pedagoškega dela. Hkrati pa želim poudariti, da delo s starši lepa možnost pot k uveljavljanju učiteljske pedagoške osebnosti v šolskem okolišu. Vem pa, da ni učitelja, ki ne bi želel biti priznan cenjen pedagoški delavec med starši in občani.

L. BRUMEC



# POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Rubrika POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO želi v vsaki številki prinašati zapise in sestavke z naših šol, pa tudi iz življenja prosvetnih delavcev, na katerikoli ustanovi so.

Skozi okno lahko gledamo ven — lahko pa gledamo tudi noter. Sestavki niso omejeni niti samo na šolske dejavnosti niti samo na življenje zunaj šole. Vzgojitelj, učitelj in profesorjev pa tudi otrok, učencev in dijakov — ne moremo omejiti zgolj na službeni del njihovih medsebojnih odnosov. Vsak človek, naj bo majhen ali dorasel, je sestavljen iz več komponent, živi tako rekoč več življenj in vendar je celota. Rubrika POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO naj bi odsvitala to celovito življenje v vsej njegovi raznolikosti.

## Tuj jezik v osnovni šoli

Želim nekaj pojasnil v zvezi s poučevanjem tujega jezika v osnovni šoli!

Po dolgoletnem reformiranju šolstva smo prešli od poučevanja ruščine na nemščino in angleščino. Prva leta po osvoboditvi smo morali poučevati ruščino ne glede na to, če je učitelj ta jezik obvladal ali ne. Obiskovali smo seminarje za ruski jezik v Ljubljani le toliko, da smo znali pisati in brati rusko abecedo in da smo spoznali nekaj slovnice. To je bilo v času sedemletk. Poučevala sem na sedemletki v Rogaševcih, kjer sem bila tudi upraviteljica. Zato me je doletela čast, da sem morala poučevati tuj jezik.

Iz sedemletk so nastale nižje gimnazije. Tu so začeli uvajati nemščino in angleščino. V Prekmurju si je utrla pot nemščina, ker so mnogi učitelji ta jezik obvladali. Angleščine ni znal skoraj nihče.

Danes imamo v Murski Soboti tri osnovne šole. Na I. in II. poučujejo nemščino, na III. pa angleščino. Učenci se torej lahko prešolajo iz šole v šolo zaradi učenja tujega jezika. Lahko izbirajo.

Konkretno: Učenec je bil vpisan na I. osnovni šoli, kjer se je učil nemščino. Dokončal je 6. razred. Starši so odšli v Maribor in z njim tudi sin. Zdi pa se mi, da ima v Mariboru večina šol angleščino. Ker fant angleščine sploh ne zna, se je ne uči. Iz tujega jezika bo neocenjen in isto bo seveda v 8. razredu. Končal bo torej osnovno šolo brez ocene iz tujega jezika.

Ali ni tu nekaj narobe? Kolikor vem, imajo vse poklicne in druge srednje šole v svojih predmetnikih tuj jezik. Fantu bo torej zaprta pot za nadaljnji študij in to ne po svoji krivdi. Torej se bo lahko šel učiti za dimnikarja, ker je za ta poklic dovolj šest razredov osnovne šole, ali pa bo privatno obiskoval tečajje tujih jezikov, ki ne stanejo malo. Kdo mu bo to plačeval?

Učencu je ogrožena prihodnost.

ANICA POŽEGAR

### DODATEK UREDNIŠTVA:

Ne za vsak posamezen primer — načelno je treba rešiti zadevo za vse take učence in učenke, ki se selijo z ene šole na drugo, ali ki iz osnovne šole z določenim tujim jezikom (npr. nemščino), prehajajo na srednjo šolo, kjer je drug tuj jezik (npr. angleščina). Kdo naj zdaj nosi stroške za dodatno učenje tujega jezika oziroma — kako naj se učenec sploh vpiše na srednjo šolo, če ne zna zahtevanega tujega jezika? Zaradi neenakosti in nenačrtnosti v poučevanju tujih jezikov trpijo mnogi učenci. Zanima nas, kaj menijo o tem problemu drugi pedagoški delavci in kaj predlagajo.

## OTROCI V HRIBIH

Megleno jutro. Uro hoda je od železniške postaje do osnovne šole v vasi, ki šteje komaj dvanajst hiš, vsaj še enkrat toliko hiš pa je razmetanih po zaselkih, ki so nekateri bolj, drugi manj oddaljeni od vasi in šole. Otroci, ki sem jih spoznal to dopoldne, obiskujejo prve tri razrede osnovne šole in prihajajo skoraj vsi v šolo po samotnih gozdnih poteh.

Kar celo uro hoda ima do šole Marinka. Tu je tudi Peter, ki je prišel iz Ljubljane k stari mami v hribe, ker sta mati in oče v tujini. Sem hodita tudi živahna Verica in zgovorni Matjaž, ki sta mi natančno razložila, kje sta doma. Prav v vasi so doma samo Bojan ter drobni sestriči Jožica in Erika. Potem je še Tonček, Ivanka in drugi. Čeprav so bili v začetku plahi, so se kmalu razživelili in začeli smo pogovor. Pripovedovali so o ajdi, ki bo letos lepo obrodila, o sušilnici za sadje, ki jo je sosed opustil, o polnem gozdu dreva, ki ga ne morejo prodati, ker je vse predalec in ni nobene prave ceste, ki bi vodila v dolino. In še marsikaj so mi pripovedovali o življenju tu gori v hribih, ki jih po svoje pripravljajo za čas, ko bodo odrasli.

Opazoval sem jih tudi pri uri telesne vzgoje. Ker šola nima telovadnice, je pouk kar na travniku, toda otroci so pri tej uri prav tako razigrani kot njihovi vrstniki v dobro opremljeni telovadnici kje v mestu.

Pravzaprav bi rekli: nič posebnega. Na prvi pogled sploh ni opaziti razlike. Toda razlika je. Res, da se je marsikaj spremenilo v hribih. Imajo pralne stroje in televizorje, otroci so čedno oblečeni in Verica ima celo telovadni dres. Prav gotovo sta izjemni Janko in Jože. Izjemi med temi dvanajstimi otroci v prvih treh razredih osnovne šole v tej prikupni vasi.

Nerodne dolge hlače imata zavite okrog nog. Jože nima niti pasu in si hlače ob skakanju, lovljenju in drugih vajah popravlja in popravlja, pa bi jih kljub temu kmalu izgubil. Doma imajo kmetijo, ne preveč veliko in oče hodi v dolino v službo in zasluži. Toda vse

preveč pogosto se ustavi v gostilni. Pa ne samo v vasi, verjetno prej, a pije tudi doma. Prav zato ni denarja, vsaj dovolj ne za otrok. Janko in Jožko se težko učita in Jankō ponavlja prvi razred, a tudi Jožku gre težko.

V posebno šolo bi morala, a ne moreta zato, ker sta predalec v hribih. In vendar hodita rada v šolo. Kako bo z njima v prihodnje? Koliko časa bosta še rada hodila v šolo, ko se bodo vrstili neuspehi za neuspehom, saj v normalni šoli ne moreta delati. Zdi se mi, da sta zaprta v krog, iz katerega ne moreta sama, iz katerega jima ni more pomagati niti učitelj, še manj starši.

In prav otroci, ki so že po naravi za kaj prikrajšani, imajo oddaljenih krajih mnogo manjše možnosti za svoj razvoj kot v mestih. Škoda je Janka in Jožeta in vseh tistih, ki se jim godi podobno kot njima!

MILOŠ DJUKIČ

## Pred leti smo se mnogo bolje poznali

Tako rad prebiram naše stanovsko glasilo in prav vse me zanima posebno pa novice iz naših prosvetnih kolektivov. Zadnjič sem zopet bral zanimivo poročilo o zborovanju prosvetnih delavcev v Radgoni, kjer so imeli že četrty dan prosvetnih delavcev in kdo jih je ob tej priložnosti obiskal. Z zanimanjem sem prebral program tega zborovanja pa tudi to, da se bodo drugo leto spet sešli obdržali tradicijo.

Zamislil sem se. Kaj pa pri nas, v našem ljubljanskem območju, kjer je 17 ali 18 občin in kjer dela na stotine prosvetnih delavcev? Ali nam res ni potreben po dolgem času spet tak dan prosvetnih delavcev? Mar ni tudi za nas potrebno, da bi nas obiskal eden ali več takih predstavnikov kot je npr. tov. Ludvik Zajc in drugi, ki nas seznanil z marsikatero zadevo, nam obrazložil težave in probleme tam, kjer dela in bi mu tudi mi lahko povedali svoje?

Mogoče komu to moje modrovanje ne bo všeč in me bo imelo celo za nergača. Prav! Napisal sem svoje mnenje. Drugi naj povedo ali napišejo svoje. Vem samo eno: da smo se pred leti poznali prosvetni delavci med seboj od blizu in daleč. Danes se niti v svoji občini ne poznamo. Koliko bi si imeli povedati na takih zborovanjih, koliko novega bi nam lahko povedali drugi. Tako pa?

Ne bi tega napisal, pa me je zadnji članek o zborovanju prosvetnih delavcev v Radgoni in malo prej v Mariboru dobesedno poturil. Pa brez zamere!

NACE VODNIK  
ravnatelj POŠ Hornj  
p. Radomlja

# Smo za spolno vzgojo na šoli — toda dobro pripravljeno

Zdi se, da je pravnja ugotovitev: prva knjiga o spolni vzgoji po vojni je bila prevod dr. Hannach in dr. Abrahama Stone „Pogovori o spolnosti in zakonu“ iz leta 1959. Namenjena je bila predvsem odraslim. Očitno smo dobili tovrstno strokovno knjigo dokaj pozno. Ob recenziji te, gotovo priznane in priljubljene knjige je bilo „z namenom“ omenjeno, da bi bilo treba razmisliti in spregovoriti o spolni vzgoji med šolsko mladino. Toda kar zadeva spolno vzgojo, tudi sedaj v letu 1970 ne moremo govoriti o načrtnem pedagoško-izobraževalnem programu v šoli. Če pa vendarle so predavanja o spolni vzgoji, se predavatelji pogosto omejujejo na izobraževalno vsebino, pa tudi med četrtimi letniki srednješolcev ostajajo ta predavanja precej zapozneli klic in hudo napačna karikatura dobrega namena. Seveda bi našli tudi pri more uspešnega pedagoškega delovanja na tem področju vzgoje.

Vemo pa, da je čas močno prehitel šolo in učitelje. Skomercializirana založniška hita je ena za drugo prihajala v spolnih priročnikih kupljivo tržno blago, zato so večkrat brez strokovnih premislekov in konjunkturo gledano prevajali, kar smo potrebovali in kar ne. In ker so se že razbohotili stripi različnih formatov in vsebin — toda s skupnim imenovalcem „stripi“, so začeli podjetniki razmisliti, da ne kaže zaostajati za Švedsko ali Dansko — seveda ne glede na dosegljivega standarda — pač pa glede gole revialike. Pri tem so našli zagovorniki „Eve in Adama“ ter drugih podobnih časopisnih sorodstev ter gratinirali komercialno toliško s klici o seksualni sproščenosti, o učinkovitosti spolnih tabujev, kaj poudarjali, da jih pišejo strokovnjaki mednarodnega ugleda ipd. Prav gotovo: tabujti sakršnih vrst in mer so današnjemu človeku odveč. Odveč s svojo odgovornostjo in sproščenostjo — tudi seksualno! — naj bo zavesten in odgovoren usmerjevalec svojih hotenj, čustev in dejanj.

Kakor hitro pa pridejo klici o učinkovitosti tabujev in seksualni sproščenosti iz ust zamaščenege komercializma, postane človek nezaupljiv. O tem se hitro prepričamo, če prelistamo med poučkom zaplenjeno številko „Eve in Adama“ — in če nanese, da o tej reviji porazgovorimo še z dijaki, lahko učitelj spozna, da je posamezni dijak zmožen

kritično presojati in označiti tovrstno revialiko. Poleg fotografij aktov so tu resda podpisani članki tujih imen, zdravnikov, toda: le-ti so pisali knjige, eseje, študije, tu pa je stran blebetajočega izvlečka, ki ni na ravni sumarične esence. Ali so to avtorizirani prevodi? Nikakor, pač pa zelo slabi, na konjunkturo preračunani slabokrvni izvlečki, za katere (tuji) avtorji na srečo izdajatelj ne vedo. Fotografski delež je zvečina tak, da ne kaže reči drugače kot: ekspoatacija seksa in ženskega telesa, preračunljivost.

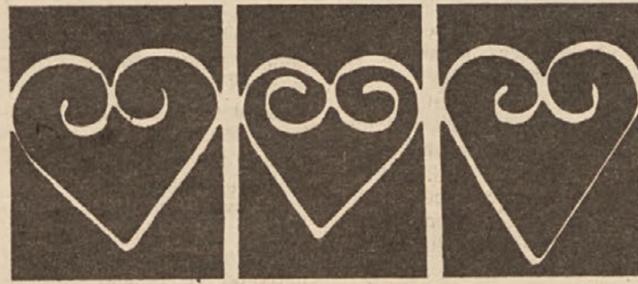
Zagovorniki takega koncepta se praskajo po podbradku z „naprednim seksom“, a je očitno, da je taka revialika moška in ne v obsegu obeh spolov. Preračunljivost slike in preskromna, neštudijska osnova besedil govori o zaslužkarskem namenu, ne pa o prizadevni, resni vlogi, ki bi bila v prid področju seksologije. Da je cenenost komercialnega tipa prvenstvena, se vidi tudi po tem, da tistega, kar bi bilo v nasprotju s takim konceptom, revija ne objavlja. Sam po sebi se je ponujal obsežnejši esej dr. Kostića, znanega seksologa iz Beograda, ki je bil objavljen v beograjskem tedniku Nin, kjer poudarja dr. Kostić pomen spolne vzgoje, a jo hkrati povezuje kot celostni problem posameznika, njegove zdrave mentalnosti, hkrati pa nastopa proti neodgovornemu izrabljanju seksa v revijah, literaturi in drugod. Kakor dr. Kostić so tudi drugi zdravniki in pedagogi lahko zapazili v revijah skoraj poudarjeno neodgovornost ter nedopustno površnost ob vprašanih seksualnega življenja.

Dejstvo je pač tako: plažna revialika s kvazi-seksualnimi poučnimi in poučujočimi članki je dostopna vsakomur, kdor premore nekaj dinarjev, pač podobno kot ceneni filmi z motivi nasilja, okrutnosti in lažne seksualnosti. Po drugi strani pa je spolna vzgoja še mnogokje prepuščena ulici, šole še vedno nimajo konceptualnega programa. Zdi se, da o tem govorimo pet minut po dvanajsti uri, a ostaja tolažilna misel, da se vsaj pri novih generacijah da popraviti, kar je bilo zamujeno doslej. Spoznanje pa terja tudi dejanje. Dejanje po temeljitem premislenju!

Nikakor pa ne kaže odlašati s spolno vzgojo. Mnogi menijo, da je najbolje, če dajo starši svojim otrokom osnove spolne vzgoje. Gotovo je mogoče pritruditi takemu mišljenju iz več

vzrokov. Starši najbolje poznajo svojega otroka, njegove mentalne svojine, hkrati pa lahko ohranjajo vez medsebojne odprtosti tudi v času, ko postaja otrok vse bolj samosvoj, osebnost zase. Mentalne razlike med otroci istih let so lahko večje kot bi navzven pokazala šolska stopnja, zato je uravnavanje spolne vzgoje lahko dokaj individualnega starostnega značaja. Vsekakor pa ne bi smeli prepuščati tega vprašanja poulični „vzgoji“. Spriči mnogih realnih dejavnikov pa se že dolgo vrsto let kaže potreba po spolni vzgoji v šolah. Tudi učenec, ki je imel doma ustrezno spolno vzgojo, ne bo pasiven v šoli, tisti pa, ki pri starših niso zvedeli ničesar o spolnosti, bodo lahko pridobili kakovostno in s

že pred vojno napisal knjižico razgovorov o spolnosti za mladino, se trdo bojeval za šolsko spolno vzgojo sredi nazadnjaških razmer, za njim pa ni bilo nikogar, ki bi z enakim pogumom nadaljeval začeto dejanje. Kakor bi zahtevalo vprašanje o spolni vzgoji na šolah širše obravnavanje pedagogov in šolnikov, pa bi zahtevalo to vprašanje tudi hitrejši pristop k praktičnemu delu. Spolna vzgoja v šoli je gotovo potrebna, nikakor pa ne sme biti predmet improvizacij, ampak bi jo smeli uvesti le po skrbno pripravljemem in preizkušenem programu. Ne da bi se za zdaj ustavljali pri vprašanju, kdo bo na šoli predaval o spolni vzgoji, pa bo ob preizkušenem programu nujno potrebna ustrezna knji-



pedagoško premišljenostjo ubrano vzgojo. Spolna vzgoja v šoli pa ni stvar posamezne šole, prizadevnega posameznika, ampak našega šolstva nasploh.

Treba bo premisliti več temeljnih stvari, kjer ne bodo mogli sodelovati le učitelji, pač pa tudi psihologi, pedagogi, zdravniki, socialni delavci in šolski praktiki. Treba bo upoštevati velike razlike med ljubljanskim in kozjanskim učencem glede socialno-gospodarskega sestava, miselnosti, emocionalne in perceptivne osnove, miselnih navad ipd. Treba bo razmisliti o vsebini in programu spolne vzgoje za vse enako, o stopnji in postopnosti ter obsegu tega. Ali je vsebina spolne vzgoje navezana zgolj na fiziologijo spolnosti ali pa terja tudi širše obravnavanje o medsebojnih odnosih v smislu družbene specifičnosti? Treba bo jasno povedati, ali je spolnost v šolski vzgoji zgolj predmet informiranja ali pa terja tudi vključevanje etike. Ne gre za moraliko, ki bi z dvignjenim prstom postavljala nove tabuje, marveč za pošteno etiko medčloveških odnosov.

Vse to so zgolj vprašanja, ki se ponujajo sama po sebi, zahtevajo pa, da spolne vzgoje ne odlašamo v nedogled. Trpka je resnica, da je pokojni dr. F. Žgeč

žica za spolno vzgojo, ki bo nudila predavatelju konkretno, pedagoško uravnano gradivo, hkrati pa zavezovala različne učitelje k enakšni vsebini in k istemu obsegu.

I. G.



## OPTIMIZEM — pomoč pri vzgoji

Če se ozremo več desetletij nazaj in vzamemo v pretres odnose, ki so nekaj vladali med učitelji in učenci, bomo ugotovili (in taki odnosi se danes vladajo več ali manj v kapitalističnih družbah), da so pogojeni s stalščem učitelja do otrok na splošno in do poedincev posebej. Mnogi učitelji namreč vidijo v učencih naslednike staršev in jih istovetijo z njimi. Pri tem igra pomembno vlogo tudi zavestno ali podzavestno izražena naklonjenost učitelja do otroka in obratno. (Kar spomnimo se na odnos našega največjega pisatelja Ivana Cankarja do šole!)

Vprašamo se lahko, v koliki meri so taki vplivi delovali na takšno ali drugačno življenjsko pot tistih otrok, ki jim niso prerokovali nič dobrega. Lahko bi sklepali, da jih ni bilo ravno malo. Če izvzamemo dežnost, katere negativno doto je pri marsikaterem otroku težko popraviti kljub vzgoji (ni pa nemogoče) je nekdanja Lombrosova teorija determiniranosti gotovo slavila nezasluzene zmage. Črnogledje napovedi vzgojitelja, njegovo nezaupanje in njegov oseben odnos, so pripomogli k marsikateri tragediji v življenju otrok, mladine in odraslih. „Otrok daje toliko od sebe, kolikor vzgojitelj od njega pričakuje.“ Če malo pričakuje ali nič, se bo nehote „ograbil“ in bo tudi na manjše ali večje uspehe, s katerimi bi se skušal učenec potrditi in uveljaviti v kolektivu, reagiral odklonilno, omalovažujoče in s precejšnjo mero predsodkov. S tem bo učitelj seveda storil nepopravljivo krivico. Učenec bo večkrat postal res takšen, kot si ga učitelj zamišlja: len, top, neumen, nagajiv ipd. Vse te in še druge nastale napake pa bodo imele, ne da bi se učitelj tega zavedal, čisto svoj izvor ravno v nezmožnosti pedagoga, da bi se pogledal v otrokovo duševnost in z njim ravnal individualno, s polno mero optimističnega pričakovanja najboljšega.

Če analiziramo stanja v naših vzgojnih domovih, bomo spoznali, zakaj je vzgojni dom često najboljša šola za marsikatero kasnejšo kriminalca. Ravno zaradi posploševanja, zaradi nepripravnih stališč in ravnanj domskih vzgojiteljev se vzgojijo polake kot težavna in tvegana stvar. Često je boljša rešitev skrbniška družina, vendar s pogojem, da je ukrep posvojitve izveden čimprej in ne, ko je za učinkovito prevzgojo že prepozno. Mnogi vzpodbudni rezultati prevzgoje v družinah to potrjujejo.

Nazadnje bi z gledišča Rosenthalovega efekta osvetlili še odnose v družini. Vemo, da izkušnje v otroški dobi mnogokrat odločilno vplivajo na otrokovo duševnost. Naloga družine je, da v prvi vrsti sprejme otroka — takšnega kot je, da ga socializira in ob privzgoji osnovnih higienskih, delovnih in kulturnih navad, pripravi za vstop v šolo. Če namerno pustimo ob strani odnose med zakonci, ne naredimo tega zato, ker ne bi bili važni, pač pa zaradi naloge, ki smo si jo zadali v naslovu. Prestrogi, v svoji ozki krog družinskega in poklicnega življenja zaprti starši, niso dobri vzgojitelji. Otrok je po naravi impulzivno, čustveno in optimistično bitje, zato zaradi skladnosti potrebuje razumevajoče in vedre starše, ki od njega ne pričakujejo nemogočega. Vzgoja takih staršev ne bo napravila zavrtega, nesproščenege, nesamoostojnega in nazorsko omejenega otroka in mladostnika. Takega otroka si noben oče in nobena mati ne želita, čeprav ga, žal, večkrat nehote vzgajata. Ob očitanih napakah, ki sta jih z nepravilno vzgojo pravzaprav sama gojila, otrokovo stisko samo še povečujeta. Deprimirajoče izjave kot: „Iz tebe ne bo nikoli nič, ne bodi tako štorast; to bi lahko bolje napravil; ti si pa res samo za pokoro“ itd., otroka ne vzpodbujajo. Prej mu vcepijo vtis, da je res takšen, za kakršnega ga imajo, ker otrok še ne zna ločiti resnice od videza in je tudi notranje bolj labilen kot odrasli. S takim ravnanjem mu spodbijamo vero vase, slabimo mu voljo do dela in ga spravljamo v pesimistično razpoloženje. Črnogledost pogosto izzove razne neugodne reakcije kot so: lenobnost, pohajkovanje, beg od doma itd.

Poudarimo torej ponovno optimistično načelo pri vzgoji, zahtevamo in pričakujemo od otrok tisto in toliko, kolikor vemo da bodo zmogli, predvsem pa: bodimo tudi sami pri vzgoji otrok — optimisti.

JANKO NOVAK

## Predlogi in ukrepi za dvojezično šolo

(Nadaljevanje s 1. strani)

in kulturo Roman Oberlinter — so predvsem tile:

Dosedanji rezultati dvojezičnega šolstva v Pomurju so bili v določenem oziru pozitivni in ga zato ne kaže ukinjati. Vendar pa so bile tudi resne pomanjkljivosti in je zato treba ta pouk bistveno izpopolniti. Na stopnji razrednega pouka je dosedanji model pokazal tako za madžarske kot slovenske otroke dobre rezultate in ga ne bo treba bistveno spreminjati. Treba bo predvsem nekoliko razbremeniti učence pri pouku madžarskega in slovenskega jezika. Pouk na predmetni stopnji se je v dosedanjem modelu dokaj dobro obnesel za madžarske otroke, precej slabše pa za slovenske. Tudi na tej stopnji bo treba učence razbremeniti. Po vsebini in obremenitvi naj bi se dvojezična šola bolj približala enojezični. Učence slovenske narodnosti naj bi razbremenili in jim omogočili, da bi dosegali boljše učne uspehe nasploh, zlasti pa v slovenskem jeziku.

Razen tega bo treba popraviti mrežo dvojezičnih šol in šolskih okolišev, organizirati vzgojnovarstveno službo za otroke v narodnostno mešanih ozemljih, usposobiti pedagoško osebje in poskrbeti za njegovo sistematično izpopolnjevanje,

zagotoviti boljše materialne, kadrovske in didaktične pogoje za pedagoško delo, uvesti svetovalne službe na dvojezičnih šolah ter omogočiti, da se bodo ti učenci tudi v nadaljevalnih srednjih šolah, zlasti pa v soboški gimnaziji lahko učili madžarsčine. Iz tega sledi, kor je omenil Oberlinter, da bo treba popraviti tudi obstoječi zakon o dvojezičnem šolstvu. Dejal je tudi, da bi po dosedanji analizi mnenj staršev ugodili veliki večini staršev otrok slovenske in madžarske narodnosti.

Nadalje je potem prosvetno-kulturni zbor govoril o šolskih športnih društvih ter se zavzel za to, da sestavljavci gradiva pripravijo konkretnije predloge za poživitev in organizacijo dela v šolskih športnih društvih, ki so nedvomno ena izmed najbolj množičnih oblik telesnokulturne dejavnosti. V tej razpravi so sodelovali Rajko Šugman, Franc Zupan, Jože Vild, Vinko Habjan, Boris Feldin, Jože Melanšek, dr. Drago Ulaga in Miloš Poljanšek.

Iz te razprave je bilo razvidno, da je na poslano anketo odgovorilo 557 osnovnih in srednjih šol. Od teh ima šolska športna društva 317 šol ali 55 odstotkov. V teh društvih je aktivno vključenih vsaj 50.000 učencev, kar kaže na veliko pomembnost te oblike telesnokul-

tume vzgoje. Ta moment je gotovo spodbudil sestavljavce programa, da so se odločili sprožiti akcijo za to, da se delo v društvih bolje organizira in da se ukrepi ne samo po številu društev in učencev v njih, temveč tudi po kakovosti. Ob tem je pa razprava v prosvetnokulturnem zboru opozorila na več vidikov. Na eni strani gre za to, da je tej dejavnosti, temu važnemu področju za otrokov razvoj potrebno dati v šoli pomembnejše mesto in ga vključiti med prioritete naloge šole; v šolah je treba obvezno graditi tudi potrebne objekte za športno vadbo. Na drugi strani gre pa tudi za to, da so ure telesne vzgoje marsikje preslabo izkoriščene, in za to, da se menda nekatera športna društva bolj ukvarjajo z učenci, ki so nadarjeni za šport, ne gojijo pa dovolj množične telesne vzgoje. Prav v tem — v skrbi za aktivno množično telesno vzgojo — so videli nekateri poslanci poglavitno nalogo šolskih športnih društev in nalogo, ki je kljub velikemu številu v društva zajetih učencev vendarle še pre malo uresničena. Zbor je ob koncu priporočil, naj bi pripravili konkretne predloge za poživitev in kakovostno napredovanje telesne vzgoje v šolskih športnih društvih in seveda na šolah sploh.

J. S.



# PROSTOVOLJNE DEJAVNOSTI NA OSNOVNIH ŠOLAH

(NADALJEVANJE)

Predvsem za šolo in ostale, ki se bavijo z vprašanji mledine, pa je važno, da racionalno izkoristijo vse možnosti in da dajo mladini priložnost uporabljati prosti čas. Od pedagoškega potenciala pa se zahteva, da bo upošteval principe prostovoljnosti, svobode in neobveznosti, ker budijo prav ti principi v mladini aktivnost, spontanost, samokritičnost, ustvarjalnost, zavzetost, iniciativnost in ne nazadnje vedro razpoloženje. Dodajmo še dejavnosti, ki imajo po svoji vsebini in načinu izvajanja družbeno, politično, etično in kulturno vrednost, pa

vacija pa je poglobljena moralna in kulturna moč pedagoške strani prostega časa.

Ob koncu tega razglabljanja pa ne pozabimo, da je bistvo pedagoškega potenciala prostovoljnih dejavnosti v vzgoji s prostim časom in za prosti čas. Tu torej ni važno, koliko si mladina pridobi znanja, spretnosti in navad. Prosti čas torej ni samemu sebi namen, temveč sredstvo, da se kompletira osebnost v celoti in to z razvijanjem družbene zavesti in socialne zrelosti s spoznavanjem pridobitev socialističnega družbenega razvoja, z osvajanjem socialistične morale in z bogatjenjem vsak-

aktualne dogodke prek radia in televizije, se sprehajali po mestu in okolici, napravili so mnoge izlete, obiskovali kinematografske predstave, zahajali v telovadna društva, brali zabavno in drugo literaturo itd. Vso to dejavnost so izvajali individualno in skupinsko. Poglobljena značilnost teh dejavnosti pa je bil aktivni počitek in razvedrilo. Tudi tem dejavnostim bi bilo treba v prihodnje bolj slediti in jih usmerjati. Pri organizaciji in vsebinski izvedbi dejavnosti, ki so namenjene razvoju učenceve osebnosti, pa je naša šola zelo sodelovala z organizacijami, ki tudi sicer pomagajo šoli.

neurejene družinske razmere. Iz sicer redkih šol pa smo dobili poročila, da so tudi učitelji nezainteresirani za te dejavnosti, češ da niso za to pripravljani in izšolani. Razlog so tudi vozači iz podružničnih šol, ki nimajo časa za to delo. Kot precejšen vzrok navajajo 90 odstotno neorganizirano šolsko varstvo in celodnevno bivanje učencev, pa tudi nezainteresiranost učencev. Pravijo, da nastaja nezainteresiranost zaradi pogojev, v katerih živijo učenci in zato ne morejo uresničiti svojih želja. V mestu pa poročajo, da so učenci preobremenjeni z učenjem. Vzroke je treba poiskati tudi v pomanjkanju rekvizitov za igre, slabo opremljenih telovadnicah, na igriščih, v tem, da imamo premalo telovadnic, malo pripomočkov v interesnih krožkih itd. Vedeti pa moramo tudi to, da imamo v naši občini na tisoče otrok, ki na cestah, zamazanih dvoriščih, temnih neurejenih čumnatah, po zakotnih pivnicah in podobno zagrenjeno razmišljajo, kako bi izrabili svoj prosti čas.

Kljub tem pripombam in navajanju nekaterih upravičenih vzrokov ravnatelj šol za to, da veliko učencev ni sodelovalo v prostovoljnih dejavnostih, pa je večina šol, ki delajo včasih tudi v nemogočih razmerah in ob pomanjkanju razumevanja odgovornih dejavnikov za to važno kvalifikacijo vzgoje in izobraževanje našla možnosti in je aktivirala v prostovoljnih dejavnostih kar 19.427 učencev. Ti so opravili 32.249 ur.

(Nadaljevanje prihodnjic)



bomo spoznali, da so dejavnosti prostega časa nujna vsebina vzgoje pri formiranju človekove osebnosti. Pri vsem tem pa moramo paziti, da izbiramo take prostovoljne dejavnosti, ki bodo pomembno učinkovale na pridobivanje zdravstveno telesno kulture, ki bodo mladino intelektualno razvijale, ki jo bodo umetnostno izobraževale v najširšem pomenu besede, ki bodo nadalje bogatile in plemenitile čustvene strani osebnosti — predvsem estetska, patriotična, socialna, kulturna ali etična čustva, da bodo podnetila zanimanje za pridobitve moderne tehnike itd.

Prostovoljne dejavnosti pa moramo izkoristiti le tedaj, kadar jih pravilno pedagoško vodimo. Le tako jih bo možno izkoristiti za ustvaritev takih motivacij in nazorov, ki ustrezajo socialističnim odnosom med ljudmi. Ta vsebina in moti-

danjega življenja v prid osebnega in družbenega napredka. Prostovoljne dejavnosti so torej činitelji celotne vzgoje in naj zato, kjer še ni, postanejo sestavni del sodobne pedagoške prakse in teorije.

Po načelih in tako kot zahtevajo navedeni smotri so se tudi v šolskem letu 1969/70 šoloobvezni otroci v občini Maribor uveljavljali v glavnem v treh kvalifikacijah aktivnosti prostega časa. Učenci so sodelovali v dejavnostih, ki rabijo splošnemu počitku, o katerih pa na žalost nimamo mnogo podatkov. Več vemo o dejavnostih za rekreacijo v najširšem pomenu besede, ki ima nalogo aktivnega počitka, zabave in razvedrila. Učenci so sodelovali v teh dejavnostih vse šolsko leto, pa tudi v počitnicah — v raznih igrah, obiskovali so razne športne prireditve, poslušali so mnogo radijskih reportaž, spremljali

CENJENIM BRALKAM IN BRALCEM SPOROČAMO, DA BODO



V NASLEDNJI ŠTEVILKI „PROSVETNEGA DELAVCA“, KER JE SEDANJA PRILOGA ZAVZELA PRECEJ PROSTORA.

## Glasbene šole enakopravne z osnovnimi šolami

Vemo, da problemi glasbenih šol v preteklih letih niso bili ravno med tistimi, pri katerih bi se nam kdo ve kako mudilo in da smo jih začeli razmeroma pozno reševati. Krona številnih polemičnih razprav pa je nedvomno sklep ljubljanske temeljne izobraževalne skupnosti, ki pravi, da je treba delo učiteljev v glasbenih šolah obravnavati enako kot delo učiteljev v osnovnih šolah.

Glasbene šole so sicer uradno še vedno brez zakona, njihov položaj pa so skušali urediti na ljubljanskem območju z normativi za izračun sredstev za glasbene šole. Predlog normativov je obravnavala tudi sekcija za

dopolnilno izobraževanje mladine in sklenila, naj bi po teh normativih obračunavali osebni dohodek učiteljev na glasbenih šolah; kot osnovo pa naj rabijo merila za financiranje osnovnih šol in družbeni dogovor.

Normativi in merila pomenijo v resnici izenačenje pravic, hkrati pa tudi dolžnosti, ki jih imajo učitelji na drugih splošno-izobraževalnih šolah. Glasbene šole so se res približale osnovnim šolam, kar pomeni, da so doživele tudi neko sistemsko uvrstitev. Ob vsakem takem razvrščanju pa je treba upoštevati tudi posebnosti posameznih šol. Na seji izvršnega odbora ljubljanske temeljne izobraže-

valne skupnosti so opozorili predvsem na dva problema, ki zadevata pravzaprav problematiko vseh glasbenih šol na Slovenskem.

Tako kot na drugih šolah so poskušali tudi na glasbenih kar najbolj zmanjšati število nadur (4–10). Že dalj časa pa je jasno, da manjka glasbenim šolam širši profil glasbenega učitelja. Posebno na manjših šolah bi potrebovali ljudi, ki bi poučevali hkrati več predmetov. Ali drugače: šole bi si lahko pomagale tudi tako, da bi en učitelj poučeval na več šolah.

Opozorili so tudi na predlog, ki je že dalj časa aktualen, namreč, naj bi postal prispevek staršev eden od močnejših dejavnikov financiranja glasbenih šol. Ta prispevek naj bi vsekakor postal sestavni del finančnega načrta; s tem bi šole krile sredstva za amortizacijo, dodatek oziroma primanjkljaj pa naj bi prispevala temeljna izobraževalna skupnost.

Izvršni odbor je sprejel normative, podprl predlog, da mora biti prispevek staršev v vseh šolah enak in opozoril, da je treba dejavnost glasbenih šol razširjati kar se da odgovorno, vsekakor pa s privolitvijo temeljne izobraževalne skupnosti. M. K.

## ZAČELI SO GRADITI GOSTINSKO ŠOLO

Slatina Radenci: Ponedeljek, 16. novembra  
Razgovor z ravnateljem Francem Mohorkom

Tajnik pripravljalnega odbora za gradnjo gostinske šole v Radencih, ravnatelj Franc Mohorko, ki se je poleg predsednika odbora in šefa gostinstva zdravilišča Radenska Milana Klemenčiča, dobre tri leta vztrajno boril za gradnjo gostinske šole v Radencih, nam je povedal:

„Končno so priprave za gradnjo nove gostinske šole (začele so se od januarja leta 1967) zaključene. Te dni bomo pričeli z delom. Vse merodajne oblasti od sekretariata za kulturo in prosveto prek gospodarske zbornice, zavoda za šolstvo, republiške izobraževalne skupnosti do pomurskih občin, so uvidele, da Pomurje tako strokovno šolo nujno potrebuje. V Pomurju je že tradicija izobraževanje gostinskih kadrov. Za lokacijo gostinske šole v Radencih pa govori tudi dejstvo, da so Radenci najrazvitejši turistično središče Pomurja in kot tako kot nalašč ustvarjeni za usposabljanje gostinskega naraščaja. Zahtevo take šole v Radencih je narekovala tudi sorazmerna gospodarska nerazvitost, saj si bodo v tej šoli izobliko-

vani ljudje lahko poiskali kruh širom naše domovine.“

— Kaj boste pridobili z novo šolo?

„Že dolgo je znano, da sedanja preurejena zgradba, v kateri dela šola že od 1962. leta dalje, za uspešno izobraževanje že dolgo nima osnovnih pogojev. Vsako leto je velik naval mladine iz vsega Pomurja. V kakšnih težavah smo delali doslej in bomo morali vzdržati še eno leto, nam zgornjo priča podatek, da smo imeli za 180 učencev na voljo samo eno učilnico za teoretični pouk, majhno učilnico za strežbo in neustrezno kuhinjo. Dosti učencev smo morali vsako leto odkloniti. V novi zgradbi pa se bo lahko število učencev še enkrat povečalo. Hkrati bomo lahko staro stavbo uporabljali za internat in tako dvignili zmogljivost doma za 100 odstotkov. Nova šola s površino 1.500 kvadratnih metrov bo lahko imela 12 gostinskih oddelkov. V njej bosta še posebna oddelka za odrasle gostince in slatinarje. Tako se bo povečala od 6 na 12 oddelkov ali od 180 do 360 učen-

cev. Z oblikovanjem novega šolskega centra v Radencih bo poleg kuharjev in natakarjev mogoče izobraževati tudi sobarice in poklicne slatinarje.“

— Kako je s financiranjem šole?

„Glavni investitor je skupščina občine Gornja Radgora. Del sredstev pa bodo prispevali še ostale pomurske občine, zdravilišče Radenska in republiška. Predračunska vrednost zgradbe z vso opremo, ureditvijo okolice itd. je predvidena na 3 milijone 700.000 dinarjev.“

— Kdaj boste pričeli z gradnjo in kdaj bo uporabna?

„Prvi bager za kopanje temeljev novega gostinskega šolskega centra v Radencih je začel delati na ponedeljek, 16. novembra. Izvajalec je gradbeno podjetje Konstruktor iz Maribora, ki se je zavezalo, da bo šola dokončana in uporabna do prihodnjega šolskega leta ali točnejše 15. avgusta 1971. Stavbni prostori so pri osnovni šoli, kjer se bo lahko uporabljala že obstoječa telovadnica.

I. Kovčič

## Teme iz pedagoške sociologije

Odlično delo dr. Milice Bergant, izredne profesorice na oddelku za pedagogiko filozofske fakultete univerze v Ljubljani, „TEME IZ PEDAGOŠKE SOCIOLOGIJE“ pomeni ne samo obogatitev tovrstne slovenske strokovne literature, marveč tudi uspešno nadaljevanje prizadevanj naših pedagogov — zlasti dr. Karla Ozvalda in dr. Frana Žgeca ter drugih, ki so že v času med prvo in drugo svetovno vojno orali ledino na

tem področju.

Avtorica je svoje obsežno 271 strani obsegajoče delo razdelila na tri, za vsakega pedagoška nadvse zanimiva poglavja: prvo obravnava probleme socializacije, drugo se ukvarja s sociologijo družinske vzgoje, tretje pa je posvečeno sociologiji šolskega sistema.

Zahtevnejšemu bralcu je na voljo ustrezen seznam iz domače in tuje strokovne literature.

Ker je knjiga „TEME IZ PEDAGOŠKE SOCIOLOGIJE“ dr. Milice Bergantovo prvo večje slovensko delo s področja, ki je relativno še mlade znanosti, ki se v mnogih državah še bori za svoj prostor na soncu, obravnava pa aktualne probleme vzgajanja in šolanja mladega rodu, jo toplo priporočamo študentom prve in druge stopnje učiteljem in vzgojiteljem.

Knjiga stane 35.— din.

VIATOR

SINDIKAT DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE

# POROČILO

## o uresničevanju programa nalog

republiškega odbora in njegovih organov  
za obdobje oktober 1969—september 1970

Ljubljana, oktobra 1970

FATAL

1. ...  
2. ...  
3. ...  
4. ...  
5. ...  
6. ...  
7. ...  
8. ...  
9. ...  
10. ...  
11. ...  
12. ...  
13. ...  
14. ...  
15. ...  
16. ...  
17. ...  
18. ...  
19. ...  
20. ...  
21. ...  
22. ...  
23. ...  
24. ...  
25. ...  
26. ...  
27. ...  
28. ...  
29. ...  
30. ...  
31. ...  
32. ...  
33. ...  
34. ...  
35. ...  
36. ...  
37. ...  
38. ...  
39. ...  
40. ...  
41. ...  
42. ...  
43. ...  
44. ...  
45. ...  
46. ...  
47. ...  
48. ...  
49. ...  
50. ...  
51. ...  
52. ...  
53. ...  
54. ...  
55. ...  
56. ...  
57. ...  
58. ...  
59. ...  
60. ...  
61. ...  
62. ...  
63. ...  
64. ...  
65. ...  
66. ...  
67. ...  
68. ...  
69. ...  
70. ...  
71. ...  
72. ...  
73. ...  
74. ...  
75. ...  
76. ...  
77. ...  
78. ...  
79. ...  
80. ...  
81. ...  
82. ...  
83. ...  
84. ...  
85. ...  
86. ...  
87. ...  
88. ...  
89. ...  
90. ...  
91. ...  
92. ...  
93. ...  
94. ...  
95. ...  
96. ...  
97. ...  
98. ...  
99. ...  
100. ...

## KAZALO

- I. SPLOŠNO O URESNIČEVANJU PROGRAMA
- II. POROČILO O URESNIČEVANJU POSAMEZNIH NALOG
  1. Utrjevanje organizacije in izboljševanje delovnih metod
  2. Nadaljnji razvoj samoupravljanja v družbenih dejavnostih
  3. Družbeno in samoupravno dogovarjanje o vrednotenju dela in drugih bistvenih vprašanjih
  4. Sodelovanje v pripravah srednjeročnih planov in dolgoročnega načrta razvoja Slovenije
  5. Analiza gospodarjenja na podlagi zaključnih računov za leto 1969
  6. Republiška zakonodaja o zdravstvenem varstvu in zavarovanju
  7. Naloge v zvezi s strokovnimi, moralnimi in idejnimi vidiki dela družbenih dejavnosti
  8. Priprave za zvezni kongres samoupravljalcev
  9. Razprava o statutu slovenskih sindikatov
  10. Začetek preučevanja sodobne mehanizacije
  11. Sodelovanje pri reviziji republiške zakonodaje
  12. Dnevi prosvetnih, zdravstvenih in drugih delavcev družbenih dejavnosti
  13. Seminarji za člane občinskih in medobčinskih vodstev Sindikata delavcev družbenih dejavnosti
  14. Analiza delovanja izobraževalnih skupnosti
  15. Zaposlovanje pedagoškega kadra v Sloveniji
  16. Uveljavljanje zakona o samoupravljanju v kulturi
  17. Problematika oddiha in rekreacije
  18. Reforma pravosodnega sistema
  19. Nadaljevanje začete dejavnosti v zvezi z življenjskimi in delovnimi razmerami delavcev za notranje zadeve, carine in civilnih oseb v JLA
  20. Služba pravne pomoči
  21. Informacije o delu sindikata v sredstvih za javno obveščanje
- III. PREGLED SEJ REPUBLIŠKEGA ODBORA IN NJEGOVIH ORGANOV
- IV. POMEMBNEJŠI AKTI, KI SO BILI SPREJETI NA SEJAH REPUBLIŠKEGA ODBORA IN NJEGOVIH ORGANOV
- V. SEZNAM ČLANOV REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE IN NJEGOVIH ORGANOV
- VI. FINANČNA SREDSTVA



Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je na plenarni seji 1. oktobra 1969 sprejel program nalog za obdobje oktober 1969 – september 1970. Kot vsako leto je republiški odbor naročil predsedstvu, naj o uresničevanju programa poroča na njegovi plenarni seji. V skladu z omenjenim sklepom republiškega odbora daje predsedstvo RO poročilo o tem, kako je bil uresničen program nalog za preteklo enoletno obdobje.

## I. SPLOŠNO O URESNIČEVANJU PROGRAMA

Dejavnost republiškega odbora, predsedstva republiškega odbora, pododborov in komisij ter strokovne službe RO je potekala v skladu s programiranimi nalogami. Zato nam pregled opravljenega dela kaže, da so bile predvidene naloge v glavnem uresničene ali pa bodo kmalu. Poleg programiranih je bilo opravljenih še več nalog, ki so jih dodatno zahtevale razmere v preteklem obdobju.

Tudi to leto so republiški odbor in njegovi organi tesno sodelovali s skupščino SR Slovenije in njenimi organi, s samoupravnimi asociacijami in z drugimi dejavniki, ki so zainteresirani za delo negospodarskih dejavnosti. Zlasti plodno je bilo sodelovanje republiškega odbora z organi Zvezz sindikatov Slovenije, s skupščino SR Slovenije in izvršnim svetom, republiško izobraževalno skupnostjo, s skupnostmi socialnega zavarovanja delavcev, pristojnimi republiškimi sekretariati itd. Republiški odbor in njegovi organi so bili aktivni tudi v delovanju centralnega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, sodelovali so z občinskimi in medobčinskimi vodstvi in z mnogimi osnovnimi organizacijami tega sindikata. Navedeni organi in organizacije so z razumevanjem obravnavali informacije, stališča in predloge republiškega odbora in njegovih organov in mnoge od teh tudi sprejeli. Pri uresničevanju nalog republiškega odbora so precej pomagali tudi tisk, radio in televizija.

## II. POROČILO O URESNIČEVANJU POSAMEZNIH NALOG

### 1. Utrjevanje organizacije in izboljševanje delovnih metod

V preteklem enoletnem obdobju so si republiški odbor in njegovi organi prizadevali za nadaljnjo krepitev organizacije in izboljšanje njenega delovanja. Pri tem so organi RO vztrajali na akcijski samostojnosti občinskih in medobčinskih vodstev ter osnovnih organizacij, na demokratičnosti in javnosti njihovega dela in na polni odgovornosti vseh organov in organizacij ter posameznikov pri uresničevanju prevzetih nalog. Akcijsko enotnost smo poskušali zagotavljati s koordinacijo na podlagi sprejetih dokumentov (zlasti program nalog, Katalog nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih, osnutki družbenih dogovorov itd.), in s številnimi stiki (sestanki in konference, obiski, pismeni stiki itd.). S tem v zvezi so bili pomembni seminarji za osnovne organizacije in člane občinskih ter medobčinskih vodstev, o čemer poročamo posebej.

K organizacijski izpopolnitvi Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je prispevala tudi ustanovitev republiških konferenc osnovnih sindikalnih organizacij carinskih delavcev (4. dec. 1969), delavcev v organih za notranje zadeve (15. jan. 1970) in civilnih delavcev na delu v JLA (8. maja 1970). Konference so izvolile svoja stalna predsedstva in na podlagi temeljitih ocen razmer in problemov sprejele pravila in programe dela. Priprave tečejo tudi za ustanovitev konference osnovnih sindikalnih organizacij delavcev v zavodih za socialno zavarovanje. Večina priprav za ustanovitev navedenih konferenc je bila opravljena v republiškem odboru, zlasti v pododboru za državno upravo in pravosodje. Ustanovljena sta bila medobčinski odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Celju za območje občin Celje, Laško, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju in Šmarje pri Jelšah in obalni odbor v Kopru, ki združuje občine

Izola, Koper in Piran. Oba odbora še zelo aktivno delata, v Celju pa je to med drugim še prav posebej omogočeno s poklicnim predsednikom.

Številni občinski in medobčinski odbori Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije so opravili svoje redne občne zборе in na njih kritično obravnavali pereča vprašanja družbenih dejavnosti in svojo aktivnost, sprejeli usmeritev za nadaljnje delo in izvolili nova vodstva. Na nekaterih območjih občne zборе pripravljajo za jenski čas.

Pomemben prispevek k utrjevanju organizacije pomenijo obiski članov občinskih in medobčinskih vodstev sindikata osnovnih organizacij. Sprejet je bil skupen načrt za te obiske (za območje celotne republike) obenem s predlogi za njihovo vsebino. Poglavitna naloga pri tem je bila razpravljati z vodstvi osnovnih organizacij o uresničevanju napotkov predsedstva RO o izpopolnitvi organizacije in delovnih metod. Člani občinskih in medobčinskih vodstev, ki so bili na seminarjih, so prevzeli nalogo, da bodo obiskali po tri osnovne organizacije (skupaj okrog 400). Nimamo sicer natančnih podatkov o uresničitvi te naloge, iz posameznih poročil pa lahko sklepamo, da je bila v znatni meri opravljena.

## 2. Nadaljnji razvoj samoupravljanja v družbenih dejavnostih

Skladno s programom nalog so republiški odbor in njegovi organi ter občinska in medobčinska vodstva namenili precej skrbni spremembam in dopolnitvam statutov delovnih organizacij na podlagi XV. amandmaja zvezne in XIII. amandmaja republiške ustave. Bili so številni posveti po posameznih področjih družbenih dejavnosti in pogovori s sindikalnimi vodstvi in organi upravljanja v mnogih delovnih organizacijah.

Posebna delovna skupina republiškega odbora je pripravila v sodelovanju z delovnimi organizacijami spremembe in dopolnitve statuta osnovne šole, statuta vzgojno-varstvenega zavoda, statuta muzeja in statuta knjižnice. Gradivo je bilo objavljeno in poslano vsem delovnim organizacijam družbenih dejavnosti.

V sindikatu smo bili prepričani, da je aktivnost pri uresničevanju ustavnih amandmajev namenjena nadaljnji krepitvi samoupravljanja in taki izpopolnitvi internih predpisov, da bi ti funkcionalno ustrezali vsaki delovni organizaciji. Ob upoštevanju narave dela v družbenih dejavnostih in dejstva, da je v večini delovnih organizacij na teh področjih sorazmerno majhno število zaposlenih, smo menili, da v vseh manjših šolah, manjših muzejih ali knjižnicah itd. (to je v vseh ustanovah, ki imajo do 30 zaposlenih) lahko samoupravne pravice in dolž-

nosti uresničuje delovna skupnost neposredno na svojem zboru, posamezne izvršilne funkcije pa ravnatelj (direktor). Le v večjih zavodih bi bilo umestno ustanoviti tudi svete, nikjer pa ni potrebe po upravnih odborih (razen v zdravstvenih zavodih). To stališče so v mnogih majhnih zavodih upoštevali in poenostavili organizacijsko shemo samoupravljanja, tako da so opustili svete, upravne odbore, strokovne svete itd., zlasti še tam, kjer jih niso ustanovili zaradi resničnih potreb, marveč zaradi dosedanjih zakonskih modelov.

Predstavniki republiškega odbora in njegovih organov so neposredno sodelovali tudi pri spremembah in dopolnitvah statutov zdravstvenih zavodov, in sicer v 13 zdravstvenih zavodih, s skupnostjo zdravstvenih zavodov Slovenije pri pripravljanju osnutka statuta in s skupščino SR Slovenije na posebnih za ta namen organiziranih področnih posvetih. Vsem osnovnim organizacijam sindikata v zdravstvenih zavodih smo poslali tudi predloge za aktivnost v zvezi z izpopolnitvami samoupravnih aktov. Prav tako so predstavniki republiškega odbora sodelovali pri spremembah in dopolnitvah statuta zavarovalnice „Sava“ in nekaterih bančnih organizacij.

Na številnih posvetovanjih in pogovorih, s prispevki v časopisih, z raznimi gradivi itd. je bila v veliki meri opravljena tudi v programu republiškega odbora posebej navedena naloga o organizirani izmenjavi izkušenj o notranjem sistemu samoupravljanja, o povezanosti s teritorialnimi organi, organizacijami, asociacijami itd. Zato glede tega nismo organizirali še posebnih posvetov razen za področje bančništva. Za to področje smo na podlagi ugotovitev ob obiskih 12 denarnih zavodov organizirali posvetovanje, za katerega so referate pripravili predstavniki denarnih zavodov (npr. o opredelitvi vloge in položaja delovnega človeka v internih samoupravnih aktih, o metodah dela samoupravnih organov, o kadrovski problematiki in izobraževanju, o notranji delitvi dohodka in osebnih dohodkov, o modernizaciji in mehanizaciji poslovanja itd.).

Zaradi nejasnosti, ali so zakonske določbe o imenovanju ravnateljev šol in o vrstah ter pristojnostih samoupravnih organov šol skladne s XIII. amandmajem ustave SR Slovenije, je republiški odbor poslal posebno pismo komisiji za ustavna vprašanja skupščine SR Slovenije in ustreznima komisijama CK ZKS in republiškega sveta ZSS. V tem pismu in na sestankih, ki so sledili, je republiški odbor ponovno zagovarjal mnenje, naj bo odločitev o organih upravljanja in o pristojnosti pristojnosti med njimi prepuščena delovnim organizacijam. Prav tako je zagovarjal stališče, naj bi bilo imenovanje ravnateljev šol v pristojnosti samoupravnih organov šole, ustanovitelji pa naj bi dajali soglasje. Po mnenju sindikata bi bili interesi družbene skupnosti s tem dovolj zavarovani.

Predstavniki republiškega odbora so sodelovali v razpravah o samoupravnih asociacijah na področju

družbenih dejavnosti. Pri tem so izhajali iz spoznanja, da so izobraževalne skupnosti, skupnosti zdravstvenega zavarovanja, otroškega varstva, kulturne skupnosti itd. izredno pomembna sestavina našega političnega sistema in da jih je treba razvijati tako, da bodo vsestransko usposobljeni reprezentativni nosilci predvsem družbenih interesov in ne vase zaprti organizmi. Zastopali smo tudi mnenje, da je treba bolj racionalno kot doslej razmejiti pristojnosti med družbenopolitičnimi skupnostmi in samoupravnimi asociacijami, da bi se ognili neracionalnemu dupliranju oziroma več-tirnosti pri opravljanju družbeno pomembnih zadev.

Organi republiškega odbora so skladno s programom dela tesno sodelovali pri pripravljajanju zakonskih sprememb in dopolnitev v zvezi s samoupravljanjem. To zlasti velja za zakonodajo s področja zdravstva, socialnih zavodov, kulture, raziskovalne dejavnosti in državne uprave. O tem še posebej poročamo na ustreznih mestih tega poročila.

### 3. Družbeno in samoupravno dogovarjanje o vrednotenju dela in drugih bistvenih vprašanjih

V obdobju, za katerega poročamo, je Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Slovenije nadaljeval s prizadevanji, da bi se družbeni in drugi samoupravni dogovori o vrednotenju dela postopoma uveljavili kot poglavitna metoda za samoupravno urejanje medsebojnih odnosov. Pri tem so republiški odbor in njegovi organi nastopali s predlogi in pobudami, kadarkoli so imeli ustrežno priložnost. Posebno aktivnost so razvili ob zakonodajnem urejanju družbenega in samoupravnega dogovarjanja na področju zdravstva, kulture in državne uprave. Ta aktivnost je v veliki meri pripomogla, da je v novih republiških zakonih o zdravstvu in o zdravstvenem zavarovanju ter o obveznih oblikah zdravstvenega varstva kontinuiran družbeni in samoupravni dogovor kot podlaga za urejanje vseh bistvenih odnosov s tega področja (npr. programi dela in razvoja, prispevne stopnje, cene, dohodek itd.). Prav tako je vztrajni aktivnosti sindikata mogoče pripisati, da je ideja samoupravnega in družbenega dogovarjanja dobila ustrežno mesto tudi v osnutku zakona o kulturnih skupnostih, ki bo predvidoma sprejet v jeseni letos. Primerne določbe o družbenem in samoupravnem dogovoru vsebujeta nadalje osnutek zakona o socialnih zavodih in gradivo skupščinske komisije za revizijo zakonov s področja državne uprave. Omenjeni zakonski akti, ki so že ali pa bodo sprejeti, pomenijo veliko oporo za konstituiranje družbenih dogovorov in za njihovo praktično uveljavitev.

Republiški odbor in njegovi organi so obravnavali uporabno novele temeljnega zakona o delovnih

razmerjih o samoupravnem dogovoru o delovnih razmerjih. Tak samoupravni dogovor je z zakonom predviden za manjše in druge sorodne delovne organizacije kot dogovor o posameznih vprašanjih (dopolnitev k pravilnikom o delovnih razmerjih) ali pa kot dogovor o delovnih razmerjih v celoti (kot nadomestilo pravilnika). S programom je bilo predvideno, da bi v tem obdobju opravili že vse potrebne organizacijske in vsebinske priprave za sklenitev samoupravnih dogovorov, saj smo pričakovali, da bo že izšel napovedani republiški zakon o načinu in postopkih samoupravnega dogovarjanja na tem področju. Zakon doslej še ni bil sprejet, zato tudi programirana naloga ni bila v celoti uresničena. Osnovne organizacije sindikata smo z anketo povprašali, ali bi njihove delovne skupnosti želele skleniti tak dogovor. Pritrdilno je odgovorilo 50,4 % anketiranih organizacij, in sicer: 68 % šol, 36 % zdravstvenih zavodov, 60 % kulturnih zavodov, 64 % socialnih zavodov, 40 % vzgojno-varstvenih zavodov, 21 % denarnih zavodov, 37 % upravnih organov, 36 % pravosodnih organov in 40 % drugih organizacij. Ne glede na to, da republiški zakon še ni bil sprejet, je mestni odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Ljubljana razvil široko aktivnost za sklenitev samoupravnega sporazuma o postopkih za samoupravno dogovarjanje in o delitvi osebnih dohodkov za osnovne šole na območju ljubljanskih občin. Skupaj s temeljno izobraževalno skupnostjo so bile opravljene vse potrebne vsebinske in organizacijske priprave in v juliju 1970 tudi dokončane s tem, da je 39 osnovnih šol podpisalo oba sporazuma. K sporazumu niso pristopile samo štiri ljubljanske osnovne šole. Podobno aktivnost je razvil tudi občinski odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Škofji Loki. V nekaterih drugih občinah so se na pobudo sindikata dogovarjali o skupnih rešitvah, ki so jih nato uveljavljali s spremembami in dopolnitvami pravilnikov, čeprav do podpisa sporazumov še ni prišlo.

Republiška skupnost za zaposlovanje delavcev je pripravila dogovor o enotnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev dohodka, ki so ga podpisali vsi zavodi za zaposlovanje v Sloveniji. Uresničevanje tega dogovora pomeni velik napredek, saj se na tej podlagi urejajo številna doslej neurejena vprašanja medsebojnih odnosov.

Sklenjen je bil tudi dogovor med delovnimi skupnostmi republiških upravnih in pravosodnih organov ter izvršnim svetom o oblikovanju in delitvi sredstev za osebne dohodke. Na področju uprave in pravosodja je bil nadalje sklenjen dogovor med mestnim odborom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Ljubljani in občinskimi ter mestno skupščino Ljubljana o oblikovanju in delitvi dohodka za upravne in pravosodne organe, nadalje v občini Šmarje pri Jelšah, nepodpisani sporazumi pa so bili doseženi tudi še v mnogih drugih slovenskih občinah. Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je pripravil vzorčne osnutke teh dogovorov, poleg

tega pa je neposredno sodeloval pri pripravljanju teh dogovorov v Ljubljani in za republiške organe.

Ideja, da bi sprejeli enoten družbeni dogovor o vrednotenju dela pravosodnih organov za vso Slovenijo, za zdaj ni bila sprejeta, tečejo pa priprave za morebitni sprejem slovenskega družbenega dogovora o vrednotenju dela občinskih pravosodnih organov.

Republiški odbor in njegovi organi so tudi v preteklem letu sistematično spremljali problematiko gmotnega položaja negospodarskih dejavnosti in se zavzemali za ukrepe, ki bi pomagali uskladiti materialni položaj delavcev družbenih dejavnosti z materialnim položajem ustreznih delavcev v gospodarstvu. Pri tem so intenzivno sodelovali v razpravah o temeljnih gospodarske politike za leto 1970. Samo na republiški ravni so predstavniki sindikata sodelovali v 40 razpravah o materialnih bilancah za leto 1970, predsedstvo pa je o tem objavilo tudi posebno sporočilo. Ugotavljamo, da se odnos do družbenih dejavnosti postopoma izboljšuje in da v pristojnih organih in organizacijah vse bolj obravnavajo družbene dejavnosti kot enakovreden soustvarjal del celotnega družbenega dela. Prav gotovo je k temu precej pripomogla tudi večletna aktivnost sindikata, ki vztrajno zagovarja enakopravno obravnavanje družbenih dejavnosti in njihovo vrednotenje na temelju rezultatov dela. V letih 1969 in 1970 so bili pri vrednotenju dela družbenih dejavnosti narejeni precejšnji premiki, zlasti velja to za področje vzgoje in izobraževanja. Tako je sedaj za vse družbene dejavnosti (razen za del upravnih in pravosodnih organov) uvedena amortizacija zgradb in opreme, povečana so sredstva za materialne izdatke in za investicije, razen tega pa so bili precej povečani tudi osebni dohodki. Veliki družbeni naporji za pravilno vrednotenje dela družbenih dejavnosti so bili sicer znatno razvrednoteni zaradi inflacijskih gibanj in naglega naraščanja življenjskih stroškov, vendar pa se nesorazmerna v vrednotenju dela delavcev družbenih dejavnosti v primerjavi z ustreznimi delavci v gospodarstvu postopoma le izravnavajo. Tako so npr. realni osebni dohodki delavcev v negospodarskih dejavnostih narasli v letu 1969 v primerjavi z letom 1968 za 5 %, v letošnjem prvem polletju pa za okoli 8 %. Povečanje realnih osebnih dohodkov v negospodarskih dejavnostih je letos za približno 3 % večje kot v gospodarstvu. Sicer pa so se indeksi nominalnih osebnih dohodkov v letošnjem prvem polletju v primerjavi z enakim obdobjem lani gibali takole:

– SR Slovenija – skupaj	117
– gospodarstvo	117
– negospodarske dejavnosti – skupaj	119
– šolstvo	122
– kultura in prosveta	123
– umetnost in zabava	113
– zdravstvo	120
– socialno varstvo	119
– družbene organizacije	121

– finance in zavarovanje	114
– socialno zavarovanje	120
– državni organi	117

Kritično je zaostajanje v dinamiki osebnih dohodkov v gledališčih in nekaterih drugih kulturnih in zdravstvenih ustanovah, medtem ko je dinamika večine drugih negospodarskih dejavnosti nad kritično mejo. Seveda pa taka dinamika še ne zagotavlja pravilnega vrednotenja dela vseh poklicev posameznih družbenih dejavnosti. Potrebni bodo še sorazmerno veliki družbeni naporji, da bi kamlu dosegli primerno plačilo za delo na celotnem negospodarskem področju.

Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je v obdobju, za katerega poročamo, usmerjal akcije občinskih in medobčinskih vodstev pri urejanju materialnega položaja družbenih dejavnosti in pri družbenem ter samoupravnem dogovarjanju na ravni občine ali regije. V ta namen smo organizirali dve konferenci, tri seminarje in več pogovorov s posameznimi vodstvi. Veliko je bilo tudi pismenih, telefoničnih in drugih osebnih stikov. Mnoga občinska vodstva (zlasti v Ljubljani, Celju, Mariboru, Ptuju, Skofji Loki, Velenju, Žalcu itd.) so zelo aktivno delovala pri družbenem in samoupravnem dogovarjanju in pri pripravljanju ter izvajanju ukrepov za ustrezno vrednotenje dela družbenih dejavnosti. So pa tudi taka občinska in medobčinska vodstva, ki se navedenih vprašanj niso lotevala dovolj temeljito.

Republiški odbor in njegovi organi so spremljali uresničevanje načel in meril, ki so navedena v Katalogu nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih. Pri tem so s posebno anketo ugotovili, da je Katalog v kratkem času dobil precej pomembno mesto v prizadevanjih za napredek na področju vrednotenja dela. Neposredno je Katalog uporabilo 60,4 % delovnih organizacij s področja negospodarstva (šolstvo 52 %, kultura 70 %, zdravstvo 54 %, pravosodni organi 72 % itd.), posredno, to je s sklicevanjem nanj, pa 32,2 % in le 7,4 % organizacij je odgovorilo, da Kataloga ni moglo uporabiti, ker na odločitve o dohodku in delitvi nimajo vpliva (npr. civilne osebe na delu v JLA ipd.). Če tem podatkom dodamo še ugotovitve, da je Katalog imel precejšen vpliv pri določanju meril za področje vzgoje in izobraževanja (republiška izobraževalna skupnost, mnoge temeljne izobraževalne skupnosti), kulture, zdravstva (skoraj vse komunalne skupnosti socialnega zavarovanja), socialnega varstva, uprave itd. in da je bil za podlago ali vsaj za orientacijo pri sklepanju družbenih in drugih samoupravnih dogovorov, ni neskromna trditev, da je Katalog v kratkem času opravil in še opravlja pomembno funkcijo pri vrednotenju dela. Zato je razumljiva odločitev osnovnih sindikalnih organizacij ter občinskih in medobčinskih vodstev tega sindikata, da je še letos treba izdati Katalog-2 z najnovejšimi podatki o osebnih dohodkih in z nekaterimi dodatnimi merili za notranjo delitev dohodka. Za tako

odločitev se je izreklo 97,3 % organizacij, ki so poslale odgovore, 2,5 % osnovnih sindikalnih organizacij je odgovorilo, da jim je vseeno in le ena ali 0,2 % da nov Katalog ni potreben. Z vprašanjem o tem, kakšna naj bi bila vsebina Kataloga-2, smo se obrnili tudi na 217 samoupravnih asociacij, družbenopolitičnih skupnosti in odgovornih funkcionarjev. Nadalje smo upoštevali najnovejše statistične podatke o višini in gibanju osebnih dohodkov, skladov skupne porabe itd. Katalog-2 je tako skupen dogovor izredno širokega kroga osnovnih organizacij, občinskih in medobčinskih vodstev, samoupravnih skupnosti in drugih zainteresiranih. Menimo, da bo prav tako kot Katalog iz leta 1969 lahko veliko prispeval k uresničevanju načel delitve po delu.

Pri spremljanju problematike oblikovanja in delitve dohodka v družbenih dejavnostih smo ugotovili posamezne napačne razlage stališč in podatkov Kataloga iz leta 1969. Zato smo pripravili obširnejšo razlago ciljev Kataloga in z njo seznanili sindikalna vodstva ter nekatere druge zainteresirane organe in organizacije.

V obravnavanem obdobju smo imeli veliko stikov s skupščinskimi organi in z izvršnim svetom glede družbenih dogovorov za tista področja, za katera smo vložili zahteve na podlagi zakona o oblikovanju in delitvi dohodka. Strinjali smo se z odločitvijo postopkov za področje zdravstva zaradi nove zakonodajne ureditve oziroma s prenosom sporazumevanja na regije. Na podlagi nove zdravstvene zakonodaje bodo družbeni in samoupravni dogovori že za leto 1971 sklenjeni v vseh regijah in verjetno tudi v republikah; to seveda ni več zahteva samo sindikata, marveč zakonska obveznost. Tudi za področje kulture smo svojo pozornost posvetili predvsem zakonodajnemu urejanju odnosov na podlagi družbenih in samoupravnih dogovorov. Glede na to, da bo zakon o kulturnih skupnostih kmalu sprejet, nismo silili, da bi prej sprejeli družbeni dogovor, pač pa smo se zavzeli za urejanje nekaterih najbolj kritičnih materialnih problemov tega področja. Zaradi priprav za novi zakon je bil prav tako odložen podpis že pripravljenega družbenega dogovora o vrednotenju dela socialnih zavodov (njegova določila pa v praksi še uporabljajo).

#### 4. Sodelovanje v pripravah srednjeročnih planov in dolgoročnega načrta razvoja Slovenije

V republiškem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije smo sproti spremljali priprave za srednjeročni in dolgoročni načrt razvoja Slovenije. Osnutki so sedaj v javni razpravi; to bo omogočilo, da bomo tudi v Sindikatu delavcev družbenih dejavnosti lahko sprejeli stališča o predvidevanjih za srednjeročno in dolgoročno obdobje.

V tem okviru bo treba dati poseben poudarek razpravam v delovnih organizacijah in v občinah, saj bi po določbah najnovejšega zveznega zakona o družbenem načrtovanju morale biti delovne organizacije, njihove samoupravne asociacije in družbeno-politične skupnosti poglobitni nosilci planiranja razvoja. Pomembno je, da se tudi za načrtovanje razvoja predvideva metoda družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja kot temeljna metoda za pripravljane družbenih načrtov.

V programu je bilo določeno, da bo predsedstvo republiškega odbora sklicalo posebno posvetovanje o metodološki in vsebinski problematiki srednjeročnega in dolgoročnega planiranja razvoja družbenih dejavnosti. Te naloge še ni bilo mogoče uresničiti, ker je bilo na voljo premalo gradiva za tehtnejši prispevek. Zato bo naloga v prihodnjih mesecih nadomeščena z organizirano razpravo o objavljenih osnutkih srednjeročnega in dolgoročnega načrta.

#### 5. Analiza gospodarjenja na podlagi zaključnih računov za leto 1969

Da bi dobili natančnejši pregled nad gospodarjenjem v družbenih dejavnostih in v državnih ter pravosodnih organih, smo pripravili analizo na podlagi zaključnih računov za leto 1969. Take analize so pripravila tudi nekatera občinska in medobčinska vodstva. Ugotovili smo, da je racionalno gospodarjenje tudi v družbenih dejavnostih v neposredni zvezi z uresničevanjem načel dohodka in delitve po delu, to se pravi, da je gospodarjenje bolj racionalno tam, kjer so načela dohodka upoštevana tudi pri njegovem oblikovanju na temelju rezultatov dela delovne organizacije. Zato ima princip dohodka in delitve po delu velik pomen ne le zaradi etičnih načel, marveč tudi kot neposredna materialna spodbuda za racionalno poslovanje. Sicer pa podatki iz zaključnih računov potrjujejo zlasti:

— da je v večini družbenih dejavnosti zaustavljena (svoječasno izrazita) težnja siromašenja materialnih stroškov;

— da je dosežen napredek pri amortizaciji s tem, da je uvedena za večino negospodarskih dejavnosti (razen za nekatere upravne in pravosodne organe). Poglavitni problem pa je v tem, da amortizacija ni funkcionalna, saj na nekaterih področjih temelji na zastareli valorizaciji sredstev (npr. zdravstvo) in zato ne more zagotavljati normalne modernizacije opreme in poslovanja;

— da se postopoma večajo sredstva skladov skupne porabe za rekreacijo, izobraževanje in skupne kulturne potrebe, vendar še precej zaostajajo za gospodarstvom. Prepočasni se uveljavlja spoznanje, da so stroški za te namene redni stroški

dela in da jih je treba vračunati v ceno izobraževanja, zdravstvenih storitev itd.;

— da so sredstva za stanovanjsko gradnjo, ki se oblikujejo na temelju 4 % prispevka od bruto osebnih dohodkov, premajhna, da bi zadostila potrebam po stanovanjih. Poseben problem na področju družbenih dejavnosti se ob teh sredstvih kaže tudi zaradi prevelike razdrobljenosti. Manjkajo organizirane akcije za združevanje in skupno načrtno izkoriščanje na temelju samoupravnih sporazumov;

— da se osebni dohodki povečujejo, vendar nekatera področja še preveč zaostajajo (kultura, poklici v zdravstvu s srednjo in višjo izobrazbo itd.);

— da je sistem oblikovanja dohodka še precej proračunski. Marsikje dodeljujejo sredstva na podlagi predvidenega obsega dejavnosti ali celo na podlagi števila zaposlenih, ne da bi na koncu leta napravili obračun in ugotovili, kakšen je bil resničen uspeh ustanove. Manjkajo tudi normativi za obračunavanje dohodka na podlagi storitev in drugih normativov za obračun dohodka po opravljenem delu;

— da so med posameznimi delovnimi organizacijami družbenih dejavnosti precejšnje razlike v posameznih vrstah izdatkov (npr. honorarno delo, nadurno delo, nočno delo, dnevnice itd.);

— da je premalo organiziranih naporov za skupno izkoriščanje računalniških sistemov in da je administrativna ter računska tehnika v prevelikem zaostanku; to pa seveda ovira modernizacijo poslovanja.

Positivno je, da se z navedenimi in drugimi vprašanji gospodarjenja ukvarjajo nekatere osnovne sindikalne organizacije, naši naporji pa bodo morali biti usmerjeni v to, da bi razprave o navedenih vprašanjih postale redna naloga sindikalnih organizacij.

## 6. Republiška zakonodaja o zdravstvenem varstvu in zavarovanju

Zakona o zdravstvu in o zdravstvenem zavarovanju sta bila sprejeta julija 1970 po temeljitih razpravah v številnih organih in organizacijah. Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je ves čas pred sprejemom aktivno sodeloval z izvršnim svetom, skupščino in drugimi pristojnimi organi, predlagal in dokumentiral posamezne rešitve. O osnutkih zakonov je večkrat razpravljala pododbor RO za zdravstvo in socialno varstvo, pa tudi predsedstvo republiškega odbora in republiški odbor na plenarni seji. Na teh sejah so bile (ob upoštevanju rezultatov javne razprave v osnovnih sindikalnih organizacijah in v občinah) izoblikovane obširne pripombe in predlogi za spremembe in dopolnitve. S temi se je strinjala Zveza sindikatov Slovenije in

v večini tudi organi, ki so pripravljali predloge zakonov. Organiziranih je bilo nadalje več področnih posvetov, razni stiki s skupnostmi socialnega zavarovanja, s Socialistično zvezo itd. Lahko smo zadovoljni, da so v novi zakonodaji vprašanja samoupravnih skupnosti in njihovih pristojnosti, programiranja razvoja in dejavnosti, vrednotenja dela na temelju družbenih in samoupravnih dogovorov, statusna vprašanja delavcev itd. rešena na način, ki v glavnem ustreza stališčem sindikatov. Nova zdravstvena zakonodaja, čeprav še ni idealna, pomeni velik napredek in solidno podlago za nadaljnji razvoj tega področja.

Organi republiškega odbora aktivno sodelujejo tudi pri uresničevanju zastavljenega akcijskega načrta za uresničevanje zakonskih določb o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju. Tako so bili občinskim in medobčinskim vodstvom sindikata dani napotki za njihovo dejavnost pri oblikovanju novih samoupravnih skupnosti, pri izdelavi statutov teh skupnosti, pri pripravah družbenih dogovorov za leto 1971 ipd. Posebej je temeljito naše sodelovanje v razpravah o prihodnji organizaciji zavodov za socialno zavarovanje. V sindikatu odločno nasprotujemo vsakršnim provizoričnim rešitvam, zlasti takim, ki bi strokovne službe razdrobile in jim s tem odvzele možnosti za soliden tehnični in strokovni napredek in ki bi delavce v teh službah postavile v uradniško pozicijo. Zato smo organizirali več pogovorov in dva republiška posveta; na našo iniciativo so komunalni zavodi za socialno zavarovanje ustanovili strokovno skupino, ki pripravlja ustrezne rešitve.

Posebej moramo omeniti, da smo na področju zdravstva in zavarovanja imeli ves čas izredno tesne in plodne stike z vsemi pristojnimi organi in organizacijami, zlasti še z izvršnim svetom, republiškim sekretariatom za zdravstvo in s socialno-zdravstvenim zborom republiške skupščine ter njegovimi organi in s skupnostjo zdravstvenih zavodov.

## 7. Naloge v zvezi s strokovnimi, moralnimi in idejnimi vidiki dela družbenih dejavnosti

Na podlagi posebne raziskave, ki jo je na pobudo našega odbora opravil center republiškega sveta ZSS za raziskovanje javnega mnenja, je republiški odbor na svoji plenarni seji obravnaval to materijo in sprejel sklepe za nadaljnjo aktivnost sindikalnih organizacij. Predvsem je poudaril potrebo po vsestranskem prizadevanju za kakovostno delo, za reševanje vprašanj učinkovitega uveljavljanja samoupravljanja na temelju dohodka in delitve po delu, za načrtno dopolnjevanje izobrazbe in povečanje strokovne usposobljenosti delavcev, za pravilno kadrovsko politiko, za take medsebojne odnose, ki bodo temeljili na humanosti, razumevanju in spoštovanju itd. Raziskava pod naslovom „Med ideali in resničnostjo“ in gradivo plenarne seje sta bila poslana vsem osnovnim sindi-

kalnim organizacijam, občinskim in medobčinskim vodstvom, samoupravnim skupnostim, društvom in mnogim posameznikom. Veliko informacij o tem je bilo objavljenih v časopisu in radiu, organiziranih je bilo tudi mnogo seminarjev in pogovorov o strokovnih, moralnih in idejnih vidikih dela v družbenih dejavnostih.

Poglaviten namen vse te aktivnosti je bil spodbuditi sindikalne organizacije in članstvo k razpravi o poklicni etiki, idejnosti in strokovnosti in k ukrepi, ki jih je v nekem okolju mogoče uresničiti za izboljšanje razmer. Sicer pa je to stalna naloga vseh organov in organizacij sindikata.

## 8. Priprave za zvezni kongres samoupravljalcev

Drugi kongres samoupravljalcev Jugoslavije bo poglobljen delovni dogovor za nadaljnji razvoj na tem področju. Republiški odbor in njegovi organi se vključujejo v uresničevanje skupnega načrta sklicateljev, zlasti Zveze sindikatov. Predstavniki republiškega odbora so sodelovali v organih za pravno kongresa. Na pobudo republiškega odbora je gimnazija v Celju pripravila analizo o razvoju samoupravljanja v tej ustanovi, in sicer zlasti z vidika uveljavljanja dijaške samouprave. Občinska in medobčinska vodstva so sodelovala pri izvedbi zborov, na katerih so izvolili delegate za drugi kongres samoupravljalcev in obravnavali problematiko samoupravljanja na področju družbenih dejavnosti. Pripravljeni so načrti za nadaljnjo aktivnost, ki bo trajala do kongresa (predvidoma maja 1971).

Za družbene dejavnosti so v zvezi z nadaljnjim razvojem samoupravljanja še posebnega pomena vprašanja vrednotenja dela na temelju dohodka in delitve po delu, položaj samoupravnih asociacij v okviru družbeno političnega sistema, udeležba občanov (porabnikov) v samoupravljanju družbenih dejavnosti v zvezi z uresničevanjem družbenega interesa, udeležba študentov, dijakov in učencev v samoupravi na področju vzgoje in izobraževanja, problem sodobnih oblik in metod dela samoupravnih organov, uveljavljanje družbenih in samoupravnih dogovorov in podobno. V pripravah za drugi kongres samoupravljalcev Jugoslavije morajo biti ta in podobna vprašanja v središču pozornosti vseh organov in organizacij tega sindikata.

## 9. Razprava o statutu slovenskih sindikatov

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je dal v javno razpravo osnutek statuta Zveze sindikatov Slovenije. V Sindikatu delavcev družbenih dejavnosti Slovenije smo menili, da je ta dokument izrednega pomena za vse sindikate posameznih

dejavnosti, zato smo aktivno sodelovali pri njegovem oblikovanju. Predsedstvo republiškega odbora je osnutek podrobneje obravnavalo in sprejelo številne predloge za spremembe ali dopolnitev. Republiški svet ZSS je večino predlogov upošteval. Statut Zveze sindikatov Slovenije je bil sprejet na drugi konferenci sindikatov Slovenije 18. junija 1970, na kateri so sodelovali tudi delegati našega sindikata.

Z novim statutom Zveze sindikatov Slovenije so konstituirani Zveza sindikatov Slovenije in sindikati posameznih dejavnosti kot republiške organizacije, ki se zaradi skupnih interesov povezujejo v Zvezo sindikatov in sindikate posameznih dejavnosti na območju vse Jugoslavije. Statut daje okvir za podrobnejšo opredelitev organizacije in pravic ter dolžnosti posameznih organov in organizacij. Vsi organi in organizacije sindikatov in Zveze sindikatov imajo možnost, da ob upoštevanju statistarnih določb urejajo svojo organizacijo in delovanje s pravili ali z drugimi splošnimi akti.

Statut Zveze sindikatov Slovenije je dokument trajnega pomena in dobra podlaga za skupne akcije in za učinkovito organizacijo in delovanje sleherne sindikalne organizacije oziroma organa.

Obenem s statutom Zveze sindikatov Slovenije je bil na drugi konferenci slovenskih sindikatov sprejet tudi skupni dokument „Politični cilji in naloge sindikatov Slovenije“. O tem dokumentu je bila tudi v Sindikatu delavcev družbenih dejavnosti Slovenije obsežna javna razprava. V skladu z mnenji v javni razpravi je republiški odbor na plenarni seji sprejel številne predloge za spremembe in dopolnitve osnutka dokumenta, zlasti v zvezi z zdravstvom, izobraževanjem, vzgojo in kulturo. Vse te predloge so v končni redakciji dokumenta upoštevali. Cilji in naloge sindikatov na področju družbenih dejavnosti so postavljene tako, kot jih terjajo čas in interesi delovnih ljudi.

## 10. Začetek proučevanja sodobne mehanizacije

Sodobna mehanizacija, zlasti na podlagi elektronskih in drugih sodobnih računalnikov, se vse bolj uveljavlja. Za sindikat je to posebnega pomena tudi zato, ker ob tem nastajajo vprašanja v zvezi z organizacijo poslovanja, številom in kvalifikacijsko sestavo delavcev, notranjimi odnosi itd. Zato smo v republiškem odboru začeli z zbiranjem informacij o tej problematiki, o tovrstni aktivnosti sindikatov v drugih deželah in o tem, kakšna aktivnost sindikata je v naših razmerah s tem v zvezi potrebna. Imenovali bomo tudi posebno stalno strokovno skupino za proučevanje problemov in ugotavljanje možnosti za sindikalno akcijo.

Probleme uvajanja sodobne mehanizacije je podrobneje obravnavala konferenca samoupravljalcev

denarnih zavodov. Med temeljnimi problemi je bilo omenjeno zlasti nekoordinirano uvajanje visoke mehanizacije, to je pomanjkanje enotnega načrta in uskladene akcije. Tako premajhno koordiniranost opažamo tudi na drugih področjih.

## 11. Sodelovanje pri reviziji republiške zakonodaje

Predstavniki sindikata so sodelovali v komisijah skupščine SR Slovenije in v nekaterih komisijah zvezne skupščine za revizijo predpisov s področja družbenih dejavnosti. V teh organih so zastopali stališča, ki so o posameznih področjih sprejeta v sindikalnih vodstvih. Ocenjujemo, da je bilo sodelovanje predstavnikov sindikata uspešno, ker smo na ta način imeli možnost soočiti svoja gledanja že kar na začetku pripravljanja ustreznih zakonodajnih sprememb. Sodelovanje v teh skupščinskih organih nadaljujemo.

## 12. Dnevi prosvetnih, zdravstvenih in drugih delavcev družbenih dejavnosti

V nekaterih občinah so občinska vodstva organizirala v sodelovanju z osnovnimi sindikalnimi organizacijami, ponekod pa tudi v sodelovanju s temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi, občinskimi skupščinami itd. dneve prosvetnih, zdravstvenih ali drugih delavcev družbenih dejavnosti. Največ je bilo doslej organiziranih dnevov prosvetnih delavcev (Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Krško, Koper, Ptuj, Domžale, Velenje, Zalec, Lenart, Slovenske Konjice itd.). Navadno so za te dni pripravili zborovanja in tovariška srečanja. Na zborovanjih so obravnavali različne družbeno-politične in strokovne teme, podeljevali priznanja in nagrade, večasih pa so organizirali tudi koncerte, gledališke predstave, ogledne razstave, skupna kosila, zabavo itd. Skoraj v vseh primerih so bila ta zborovanja izredno dobro obiskana (tudi do 500 udeležencev). Na večini navedenih zborovanj so bili navzoči tudi predstavniki republiškega odbora našega sindikata in predstavniki raznih drugih organov in organizacij.

Predsedstvo republiškega odbora je obravnavalo informacijo o dnevih delavcev družbenih dejavnosti in pozitivno ocenilo dosedanja prizadevanja na tem področju. Vsem občinskim in medobčinskim odborom tega sindikata je priporočilo, naj bi takšne dneve delavcev družbenih dejavnosti organizirali po vsej Sloveniji, kjer je mogoče v obliki zborovanja za vso občino ali pa tudi posebej v večjih delovnih organizacijah. V pošteb bi prišli zlasti dnevi prosvetnih delavcev, dnevi delavcev vzgojno-varstvenih zavodov, kulturnih delavcev, zdravstvenih delavcev, dnevi delavcev v notranjih zadevah, upravnih delavcev, pravosodnih delavcev, dnevi

delavcev denarnih zavodov itd. Ti dnevi bi bili lahko v okviru občinskih praznikov ali pa tudi ob drugih priložnostih (npr. dan kulturnih delavcev okrog 8. februarja; dan zdravstvenih delavcev okrog 7. aprila – svetovnega dneva zdravja; dan delavcev v notranjih zadevah 13. maja; dan delavcev denarnih zavodov 12. marca itd.). Predsedstvo je dalo predloge tudi glede vsebine in financiranja teh praznovanj.

## 13. Seminarji za člane občinskih in medobčinskih vodstev Sindikata delavcev družbenih dejavnosti

V programu nalog republiškega odbora je bilo določeno, da je treba pripraviti seminarje za predsednike in tajnike občinskih in medobčinskih odborov, za predsednike njihovih pododborov in komisij in za druge člane najožjih vodstev. Te seminarje smo organizirali januarja 1970, in sicer v Radovljici, Dolenjskih Toplicah in v Dobrni. Vsak seminar je trajal tri dni, na njih pa je bilo prisotnih 128 funkcionarjev Sindikata delavcev družbenih dejavnosti iz 33 občinskih oziroma medobčinskih odborov (na seminarjih ni bilo predstavnikov iz občin Krško, Lenart in Ormož). Seminarji so razmeroma dobro uspeli. Obravnavali smo tale tematska področja: organizacija in delovne metode sindikatov, program dela za leto 1970, oris sistemskega in gmotnega položaja družbenih dejavnosti na Slovenskem, metode komuniciranja in sistem informacij, skrb za človeka (vidiki zaščitne funkcije sindikata), strokovni, idejni in moralni vidiki dela družbenih dejavnosti, družbeno in samoupravno dogovarjanje, razlaga Kataloga nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih.

Poleg teh seminarjev, ki so bili neke vrste delovni dogovor za nadaljnje delo, so bili mnogi seminarji tudi za člane vodstev osnovnih sindikalnih organizacij. Dobro organiziranih seminarjev je bilo precej, zlasti v Ljubljani in Mariboru, imeli pa so jih tudi drugod (npr. Ptuj, Kranj, Koper itd.).

## 14. Analiza delovanja izobraževalnih skupnosti

V programu dela republiškega odbora je bilo določeno, da bo pododbor za šolstvo pripravil analizo nekaterih problemov, ki se kažejo pri delu izobraževalnih skupnosti. Taka samostojna analiza pa ni bila potrebna, ker jo je opravila skupina za prosveto, kulturo in znanost republiške konference SZDL Slovenije. Analiza je bila končana v juliju, zato bo predmet razprav v republiškem odboru v jesenskih mesecih. Analiza je dokaz uveljavljanja izobraževalnih skupnosti in pobija posamezne

trditve, češ da so te skupnosti ostale v bistvu le nekdanji skladi za šolstvo in da s cehovsko zaprtostjo ne uresničujejo funkcij resnične samoupravne skupnosti. Analiza pa dokazuje, da so se izobraževalne skupnosti v kratkem času in v neurejenih materialnih razmerah v šolstvu hitro uveljavile in da čedalje bolj postajajo odločilno samoupravni dejavnik napredka na področju vzgoje in izobraževanja.

## 15. Zaposlovanje pedagoškega kadra v Sloveniji

Republiški odbor in njegovi organi so skupaj z izobraževalno skupnostjo, republiškim sekretariatom za prosveto in kulturo in drugimi republiški pristojnimi organi večkrat obravnavali problematiko dopolnilnega izobraževanja prosvetnih delavcev. Opozarjali so na to, da se zakonski rok, ki je predviden za dopolnitev šolske izobrazbe učiteljev naglo bliža in da je treba pospešiti ustrezne družbene akcije, če hočemo zagotoviti izpolnitev zakonskih zahtev.

Analize, ki bi omogočile podrobnejšo razpravo o zaposlovanju pedagoškega kadra v prihodnje, bodo pripravljene predvidoma v septembru, zato rok, ki je bil določen v programu, ni mogel biti uresničen. Naloga bo torej opravljena v jesenskih mesecih.

## 16. Uveljavljanje zakona o samoupravljanju v kulturi

Večkratne zahteve republiškega odbora in njegovih organov, da bi bilo treba zakon o samoupravljanju v kulturi in financiranju te dejavnosti sprejeti že v letu 1969, niso bile uresničene, toda zdaj je zakon v takšni fazi, da bo verjetno sprejet letos v jeseni.

V septembru 1969 so sodelavci republiškega odbora tega sindikata in republiškega sekretariata za prosveto in kulturo v sodelovanju s skladom SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti izdelali gradivo „Kulturne dejavnosti v Sloveniji“. To gradivo je bilo novembra 1969 dano v javno razpravo skupaj z osnutkom zakona o samoupravljanju in financiranju kulture.

Republiški odbor in njegovi organi so sodelovali v javni razpravi o osnutku zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti. Skupaj s komisijo za kulturo in izobraževanje republiškega sveta ZSS so v sodelovanju z občinskimi sveti Zveze sindikatov in občinskimi odbori Sindikata delavcev družbenih dejavnosti organizirali razprave v šestih mestnih središčih in v nekaterih delovnih organizacijah. Na skupni seji pod-

odbora RO za kulturo in komisije RS ZSS za kulturo in izobraževanje, nato pa še na skupni seji predsedstva republiškega sveta ZSS in predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je bilo ugotovljeno, da se osnutek zakona v glavnem sklada s stališči, ki so jih sindikati izrekli leta 1968 v gradivu „Osnove sistema samoupravljanja in financiranja kulture“ in da načrtane rešitve omogočajo ustrezen razvoj novih družbenoekonomskih odnosov v kulturi. Ne glede na to so bile sprejete mnoge pobude iz javne razprave in dani republiški komisiji številni predlogi za spremembe in dopolnitve osnutka. Poseben poudarek je veljal dopolnitvam o družbenem in samoupravnem dogovarjanju in o vrednotenju dela.

Predstavniki republiškega odbora so ves čas aktivno sodelovali v skupščinski komisiji za pripravo osnutka omenjenega zakona. Večino pripomb in stališč sindikatov je komisija upoštevala. Tako upamo, da bo novi zakon uveljavil sodobne rešitve in pomagal pri urejanju materialnega in samoupravnega položaja kulturnih dejavnosti ustrezno potrebam sodobnega razvoja.

Pododbor za kulturo RO in predsedstvo republiškega odbora sta posebej obravnavala problematiko osebnih dohodkov v slovenskih poklicnih gledališčih. Zahtevala sta, da je treba osebne dohodke gledaliških delavcev sanirati še v letu 1970. Analiza o tem in predlogi sindikata so bili poslani vsem pristojnim republiškim in občinskim organom. Informacijo sindikata o nevdržnih razmerah glede osebnih dohodkov v slovenskih poklicnih gledališčih je med drugim obravnaval pristojni odbor izvršnega sveta in sklad SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti. Menimo, da so bila stališča sindikata pomembna spodbuda, da je izvršni svet skupščine SR Slovenije v juliju 1970 zagotovil SNG Ljubljana dodatna sredstva in s tem pokrtil primanjkljaj zaradi manjšega deleža mestne skupščine Ljubljana.

## 17. Problematika oddiha in rekreacije

V preteklem obdobju smo nadaljevali s prizadevanji za večji pritek sredstev v sklade skupne porabe, da bi tako zagotovili več denarja za rekreacijo delavcev. Razen tega smo težili za tem, da bi pozornost sindikalnih vodstev in organizacij usmerili tudi na taka področja, ki so bila doslej precej zanemarjena (prosti čas in zdravje, smotnejša osebna rekreacija, proizvodna gimnastika itd.) S tem v skladu je komisija za oddih in rekreacijo poslala posebno pismo vsem osnovnim sindikalnim organizacijam.

V preteklem letu smo prav tako kot prejšnja leta spremljali poslovanje počitniškega doma na Rabu in v Umagu. Podaljšali smo pogodbo o upravljanju domov s turistično agencijo „Alpe-Adria“ za nadaljnjih pet let. Izločili smo tudi nekaj sredstev za najnujnejše investicijsko vzdrževanje, znatnejši del

sredstev za ta namen pa je bil zagotovljen z rednim poslovanjem. Po predhodnih podatkih je bilo leta 1970 (do 1. septembra) na Rabu 17.443 in v Umagu 2.780 nočitev.

## 18. Reforma pravosodnega sistema

Posebna strokovna komisija za spremljanje reforme pravosodnega sistema, ki jo je imenoval pododbor RO za državno upravo in pravosodje, je obravnavala razpoložljivo gradivo o organizaciji in kadrovske problematiki sodišč in o oblikovanju in delitvi dohodka. Pripravljanje reforme pravosodnega sistema je šele v prvi fazi. Komisija bo delo nadaljevala.

V republiškem odboru in njegovih organih, v občinskih vodstvih in v osnovnih organizacijah sindikata pravosodnih organov je bilo veliko razprav o položaju sodišč in o njihovih materialnih razmerah ter o sistemu oblikovanja in delitve dohodka. Sindikat je opozarjal na neurejena vprašanja s tega področja in se zavzemal za primerno vrednotenje dela pravosodnih organov in posameznih delavcev. Zlasti obsežne so bile interne in javne razprave v zvezi z uveljavljanjem količnikov (določili so jih skupščinski odloki) in za njihovo uporabo za določanje osebnih dohodkov. Republiški odbor in njegovi organi niso nasprotovali količnikom kot merilu za oblikovanje sredstev, opozarjali pa so, da je količnike mogoče uporabljati samo v zvezi z ugotovljenimi rezultati dela. Opozarjali so tudi na materialni položaj administrativno-tehničnih delavcev v pravosodnih organih in na potrebo, da se gmotne razmere uredijo tudi zanje.

## 19. Nadaljevanje začete dejavnosti v zvezi z življenjskimi in delovnimi razmerami delavcev za notranje zadeve, carine in civilnih oseb v JLA

Omenili smo že, da so bile ustanovljene konference osnovnih sindikalnih organizacij s področja notranjih zadev, carine in civilnih delavcev na delu v JLA. Za te konference so bile opravljene ne le obsežne organizacijske, marveč tudi vsebinske priprave, ki so zajele vse poglavitve življenjske in delovne probleme članov sindikata na omenjenih področjih. Zato je bila razprava na vseh treh konferencah zelo konkretna in stvarna. Ponovno so bile potrjene ugotovitve republiškega odbora in njegovih organov in jim je bila dana polna podpora. Razprava na sejah teh konferenc in v njihovih izvršilnih organih je pripomogla k načrtovanju ukrepov pristojnih organov za reševanje perečih vprašanj. Tako so bili delno že izboljšani osebni dohodki delavcev milice in carinskih delavcev, pripravljajo pa se ukrepi za tehnično izpolnitev v službi javne varnosti, ukrepi za ureditev

stanovanjskih zadev v organih za notranje zadeve in civilnih delavcev na delu v JLA in ukrepi za postopno ureditev osebnih dohodkov. Ob navedenih problemih so se zelo razgibale zlasti osnovne organizacije sindikata, kar je velikega pomena za nadaljnji razvoj na navedenih področjih.

## 20. Služba pravne pomoči

Za člane Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije opravlja službo pravne pomoči odvetniška pisarna pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, ki jo republiški odbor sofinancira skladno z obsegom njenega dela za to področje (10.000 dinarjev letno). Služba brezplačno svetuje delavcem in jih zastopa v sporih iz socialnega zavarovanja, delovnih razmerij, v sporih zaradi kršitve samoupravnih pravic ipd. V obdobju oktober 1969 – september 1970 je služba prevzela v zastopanje 68 delavcev družbenih dejavnosti in dala 626 nasvetov. Od prevzetih zadev jih je največ s področja osebnih dohodkov in prenehanja dela, nekaj pa je bilo odškodninskih zadev, sporov v zvezi s premetitvami, razpisi, sprejemom na delo, disciplinskih zadev, ocen delovnega mesta, dopustov itd.

Organi republiškega odbora so neposredno obravnavali tudi nekaj težjih primerov sporov v delovnih skupnostih, ker so se delavci zatekli k nam po zaščito in pomoč. Intervencija republiškega odbora je v vseh teh primerih omogočila primerno rešitev.

## 21. Informacije o delu sindikata v sredstvih za javno obveščanje

Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je v letu 1969/70 nadaljeval z izdajanjem „Prosvetnega delavca“. Izdajateljski svet in uredniški odbor sta težila k temu, da bi list ohranil oziroma izpopolnil doseženo raven in da bi delavce na kulturno-prosvetnem področju čimbolj ustrezno informiral o vprašanih življenja, dela in napredka. V obravnavanem obdobju je izšlo 21 števk, poprečno na 10 straneh in v nakladi poprečno 8.000 izvodov. Za leto 1970. je list prejel dotacijo od sklada za tisk, raziskave in izobraževanje sindikalnih kadrov republiškega sveta ZSS v višini 55.000 dinarjev.

Probleme družbenih dejavnosti in aktivnost sindikata na tem področju je v številnih prispevkih obravnavala „Delavska enotnost“, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Precej prispevkov o tem je bilo objavljenih tudi v „Delu“, „Ljubljanskem dnevniku“, „Informatorju“, „Borbi“, „Večeru“ in v drugih listih ter v radiu in televiziji. Tisk, radio in televizijo smo seznanjali s svojim delom in problematiko tako, da smo jih redno vabili na vse

pomembnejše seje in jim pošiljali vsa naša gradiva. Veliko pogovorov smo imeli s posameznimi novinarji.

### III. PREGLED SEJ REPUBLIŠKEGA ODBORA IN NJEGOVIH ORGANOV

V obravnavanem obdobju so bile 4 plenarne seje republiškega odbora, 8 sej predsedstva, 23 sej pododborov in 8 sej komisij.

Poleg tega so republiški odbor in njegovi organi organizirali:

– 2 konferenci predsednikov občinskih in medobčinskih odborov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije o nalogah občinskih in medobčinskih vodstev v zvezi s programom republiškega odbora za sezono 1969/70, o akcijah glede financiranja družbenih dejavnosti v letu 1970 ter o delu občinskih in medobčinskih odborov v zadnjem letu, o programu dela republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1970/71 in o akciji za pomoč Banjaluki;

– 3 tridnevne seminarje za predsednike in tajnike občinskih in medobčinskih odborov, za predsednike njihovih pododborov in komisij in za druge člane najožjih vodstev (vsebina seminarjev je navedena v poročilu);

– 12 sej iniciativnih odborov za ustanovitev konferenc osnovnih sindikalnih organizacij organov za notranje zadeve, carine in civilnih oseb v JLA;

– konferenco samoupravljalcev denarnih in zavarovalnih zavodov;

– 92 obiskov (seje, sestanki, razgovori, predavanja) občinskih ali medobčinskih vodstev in osnovnih sindikalnih organizacij (obiske so opravili funkcionarji, ki so zaposleni na republiškem odboru), poleg teh pa so obiskovali občinska in medobčinska vodstva tudi neprofesionalni člani republiškega odbora.

Predstavniki republiškega odbora in njegovih organov so sodelovali v delu:

– republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, njegovega predsedstva in komisij;

– centralnega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, njegovega predsedstva in pododborov;

– sekcij in izvršnega odbora republiške konference SZDL;

– prosvetno-kulturnega, zdravstveno-socialnega

in republiškega zbora Skupščine SR Slovenije in njihovih odborov ter komisij;

– skupščine in izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti;

– v delu številnih drugih organov in organizacij, v katerih ima republiški odbor bodisi stalne predstavnike ali pa so se člani republiškega odbora občasno udeleževali njihovih akcij v zvezi s problematiko družbenih dejavnosti itd.

### Plenarne seje republiškega odbora

#### 1. VII. plenarna seja (1/10-1969):

– razrešitev dosedanega in izvolitev novega predsednika republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in razrešitev dosedanega in izvolitev novega predsednika pododбора RO za kulturo

– poročilo o izvršitvi programa nalog republiškega odbora za sezono 1968/69 in sprejem programa nalog republiškega odbora in njegovih organov za čas oktober 1969 – september 1970

– uvodna razprava o samoupravnem dogovaranju delovnih organizacij glede delovnih razmerij  
– informacija o pripravah republiške zakonodaje s področja zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja.

#### 2. VIII. plenarna seja (14/1-1970):

– poročilo o izvršitvi sklepov VII. plenarne seje republiškega odbora

– razprava in sklepanje o stališčih sindikata v zvezi z delovnimi osnutki zakonov o zdravstvu in o zdravstvenem zavarovanju

– razrešitev dosedanega in izvolitev novega predsednika pododбора RO za banke in zavarovalstvo ter izvolitev nekaj novih članov tega pododбора.

#### 3. IX. plenarna seja (31/3-1970):

– poročilo o izvršitvi sklepov VIII. plenarne seje republiškega odbora

– moralni, strokovni in idejni vidiki dela v družbenih dejavnostih

– razrešitev dveh članov republiškega odbora in izvolitev dveh novih članov

– določitev sklica naslednje plenarne seje.

#### 4. X. plenarna seja (23/4-1970):

– politični cilji in naloge slovenskih sindikatov

– izvolitev delegacije Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za konferenco slovenskih sindikatov.

## Seje predsedstva republiškega odbora

### 1. XXIII. seja predsedstva (22/10-1969):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXII. seje predsedstva RO (17/9-1970)
- obravnavanje osnutka statuta Zveze sindikatov Slovenije
- sklepanje o podalšanju pogodbe s turistično agencijo „Alpe-Adria“ o upravljanju s počitniškim domom na Rabu in s počitniškimi hišicami v Umagu
- projekcija financiranja šolstva, kulture in zdravstva v letu 1970
- prevzem pokroviteljstva nad učiteljskim pevskim zborom Slovenije „Emil Adamič“.

### 2. XXIV. seja predsedstva (22/12-1969):

(skupna seja s predsedstvom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije):

- razprava in sklepanje o stališčih k osnutku zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti v SR Sloveniji
- poročilo o izvršitvi sklepov XXIII. seje predsedstva RO (22/10-1969)
- informacija o akcijah v zvezi s XV. amandmajem zvezne in XIII. amandmajem republiške ustave
- problematika količinskih sistemov v upravi in pravosodju
- Proračun republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za leto 1970.

### 3. XXV. seja predsedstva (6/2-1970):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXIV. seje predsedstva RO (22/12-1969)
- ocena seminarjev za člane občinskih in med-občinskih vodstev
- finančne zadeve
- problematika nagrajevanja s količniki v upravi in pravosodju.

### 4. XXVI. seja predsedstva (11/3-1970):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXV. seje predsedstva RO (6/2-1970)
- odločitev o sklicu IX. plenarne seje republiškega odbora in dogovor o dnevnem redu te seje
- idejna skica za Katalog-2
- informacija o poteku sporazumevanja za skle-

nitev družbenih dogovorov na podlagi svoječasnih zahtev predsedstva RO

- kadrovske in finančne zadeve
- problematika osebnih dohodkov v slovenskih poklicnih gledališčih
- sklenitev kolektivne pogodbe o delovnih razmerjih in drugih pogojih dela jugoslovanskih delavcev pri predstavništvu „International investment corporation for Jugoslavia s. a. Luxemburg“.

### 5. XXVII. seja predsedstva (14/5-1970):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXVI. seje predsedstva RO (11/3-1970)
- informacija o osebnih dohodkih v slovenskih poklicnih gledališčih
- informacija o sklepanju pogodb za izvajanje zdravstvenega varstva za leto 1970
- dnevi delavcev družbenih dejavnosti
- sklepni račun republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za leto 1969
- deformacije v delitvi osebnih dohodkov v bolnici Trbovlje
- ureditev samoupravljanja v bolnici Idrija.

### 6. XXVIII. seja predsedstva (25/6-1970)

(razširjena seja predsedstva s člani komisije za spremljanje reforme pravosodnega sistema):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXVII. seje predsedstva RO (14/5-1970)
- smernice za izdelavo programa dela republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1970/71
- informacije o poteku razprav o materialnem položaju pravosodnih organov
- informacija o rezultatih zaključnih računov za leto 1969
- priprave za II. kongres samoupravljalcev Jugoslavije.

### 7. XXIX. seja predsedstva (11/9-1970):

- poročilo o izvršitvi sklepov XXVIII. seje predsedstva RO (25/6-1970)

### 8. XXX. seja predsedstva (5/10-1970):

- osnutek programa nalog republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in njegovih organov za obdobje oktober 1970 - oktober 1971

– poročilo o izvršitvi programa nalog republiškega odbora in njegovih organov za obdobje oktober 1969 – september 1970

– informacija o predlogih, ki jih je pododbor RO za zdravstvo in socialno varstvo posredoval pristojnim organom (organizacija službe socialnega zavarovanja, stažisti)

– kadrovske zadeve.

## Seje pododborov RO za šolstvo

1. XIV. seja pododborov (26/9-1969):

– razprava o poročilu in izvršitvi programa dela republiškega odbora in njegovih organov za 1968/69

– razprava o programu nalog republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1969/70

– priprava operativnega programa dela pododborov za šolstvo.

2. XV. seja pododborov (17/11-1969):

– obravnava osnutka zakona o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij

– obravnava predloga zakona o glasbenih šolah

– razprava o težah za izdelavo meril za delitev osebnih dohodkov

– razprava o predlogu učiteljev praktičnega pouka šolskega centra za oblačilno in frizersko stroko Maribor za skrajšanje učne obveznosti.

3. XVI. seja pododborov (27/1-1970)

(skupna seja s komisijo republiškega sveta ZSS za kulturo in izobraževanje):

– razprava o osnutku zakona o organizacijah, ki se poleg šol ukvarjajo z izobraževanjem

– razprava o nekaterih elementih za delitev osebnih dohodkov v šolstvu.

4. XVII. seja pododborov (26/3-1970):

– razprava o osnutku zakona o raziskovalni dejavnosti

– rezultati ankete o nekaterih elementih delitev osebnih dohodkov v šolstvu (informacija)

– moralni, strokovni in idejni vidiki dela v družbenih dejavnostih.

5. XVIII. seja pododborov (10/6-1970):

– priprave za izdajo Kataloga-2 (izpolnitev vprašalnika)

– uvodna razprava o nalogah pododborov za šolstvo za prihodnje obdobje.

6. XIX. seja pododborov (23/9-1970):

– analiza o delu temeljnih izobraževalnih skupnosti v SR Sloveniji

– razprava o programu nalog republiškega odbora in pododborov za šolstvo.

## Seje pododborov RO za kulturo

1. X. seja pododborov (25/9-1969):

– razprava o poročilu o izvršitvi programa dela republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1968/69

– razprava o programu nalog republiškega odbora in njegovih organov za obdobje 1969/70

– informacija o gmotnem položaju kulture v letu 1969 in kvantifikacija za leto 1970

– informacija o poteku razprav o osnutku zakona o samoupravljanju in financiranju kulture.

2. XI. seja pododborov (4/12-1969)

(skupna seja s komisijo republiškega sveta ZSS za kulturo in izobraževanje):

– razprava o osnutku zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti v SR Sloveniji.

3. XII. seja pododborov (9/3-1970)

(razširjena seja s predstavniki Drame SNG Ljubljana):

– razprava o dopoljenem osnutku zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti

– razprava o osnutku tez za 12. plenum CK ZKS o nekaterih temeljnih vprašanjih kulture

– problemi osebnih dohodkov v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani.

## Seje pododborov RO za zdravstvo in socialno varstvo

1. XIII. seja pododborov (25/9-1969):

– razprava o poročilu o izvršitvi programa dela republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1968/69

– razprava o programu nalog republiškega odbora in njegovih organov za sezono 1969/70

– informacija o zakonodaji na področju zdravstva.

2. XIV. seja pododborov (16/12-1969):

– doseženi rezultati javne razprave o predosnutku zakona o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju

– informacija o postopku za podpis družbenega dogovora za področje zavodskega socialnega varstva.

### 3. XV. seja pododbora (6/4-1970):

- razprava o osnutku zakona o zdravstvu
- razprava o osnutku zakona o zdravstvenem zavarovanju in obveznem obsegu zdravstvenega varstva
- razprava o predlogu resolucije o socialnem varstvu (obravnavna zveznega gradiva).

### 4. XVI. seja pododbora (17/6-1970):

- Katalog nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih - pripombe in dopolnitve za drugo izdajo
- informacija o poslovanju zdravstvenih delovnih organizacij v letu 1969 na osnovi analize zaključnih računov.

### 5. XVII. seja pododbora (16/9-1970)

(razširjena seja s predstavniki komunalnih skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev):

- vprašanja bodoče organizacije socialnega zavarovanja
- družbeni dogovor o ureditvi položaja stažistov v zdravstvenih zavodih
- sprožitve postopka za ustanovitev medobčinskih strokovnih organov za zadeve zdravstva.

## Seje pododbora RO za državno upravo in pravosodje

### 1. XV. seja pododbora (26/9-1969):

- poročilo o delu pododbora v pretečenem obdobju in program dela za obdobje oktober 1969 - september 1970
- imenovanje iniciativnega odbora za ustanovitev konference osnovnih organizacij carinaric v SR Sloveniji.

### 2. XVI. seja pododbora (28/10-1969):

- akcijski načrt za izvedbo nekaterih programiranih nalog (družbeni dogovor za oblikovanje dohodka v upravnih in pravosodnih organih za leto 1970, ustanovitev in delo komisije za spremljanje in proučevanje reforme pravosodja, proučitev samoupravljanja ter oblikovanja in delitve dohodka v pravosodnih organih, samoupravni dogovor o delovnih razmerjih za manjše delovne organizacije v skladu z novelo temeljnega zakona o delovnih razmerjih)
- informacija o poteku priprav za ustanovitev konference osnovnih sindikalnih organizacij v organih za notranje zadeve in v carinarnicah.

### 3. XVII. seja pododbora (5/3-1970)

(razširjena seja s člani komisije pododbora za spremljanje reforme pravosodnega sistema in predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij okrožnih in republiških pravosodnih organov):

- obravnavanje informacije o materialnem položaju in samoupravljanju v pravosodnih organih.

### 4. XVIII. seja pododbora (11/6-1970)

(razširjena seja s predsedniki konference osnovnih sindikalnih organizacij organov za notranje zadeve, carinaric in civilnih oseb na delu v JLA):

- obravnavo osnutka dokumenta o materialnem položaju pravosodnih organov in osnutka družbenega dogovora za pravosodne organe ter odgovorov sodišč na oba osnutka
- uvodna razprava o nalogah pododbora za obdobje oktober 1970 - september 1971.

### 5. XIX. seja pododbora (15/10-1970):

- informacija o predlogih za kadrovske spremembe (dopolnitve) v pododboru za državno upravo in pravosodje RO
- izvršitev programa nalog pododbora RO za državno upravo in pravosodje iz preteklega obdobja in izvajanje programa dela konference
- konkretizacija in sprejem nalog pododbora na osnovi programa nalog republiškega odbora za obdobje oktober 1970 - oktober 1971.

## Seje pododbora RO za banke in zavarovalstvo

### 1. XII. seja pododbora (29/9-1969):

- poročilo o delu pododbora v pretečenem obdobju in program dela za obdobje oktober 1969 - september 1970
- usklajevanje samoupravnih aktov z ustavnimi amandmaji.

### 2. XIII. seja pododbora (23/1-1970):

- obravnavo in sprejem akcijskega načrta za delo pododbora
- konkretna izvedba nekaterih predlaganih nalog.

### 3. XIV. seja pododbora (16/4-1970):

- informacija o problematiki v bankah in zavarovalnicah (povzetek iz razgovorov)
- sklic posvetovanja o samoupravljanju v bankah in zavarovalnicah.

### 4. XV. seja pododbora (11/5-1970)

(razširjena seja s predsedniki in tajniki osnovnih sindikalnih organizacij poslovnih enot Zavarovalnice „Sava“):

- obravnavo osnutka statuta Zavarovalnice „Sava“

– naloge osnovnih organizacij sindikata v zavarovalnicah.

## Seje organizacijsko-kadrovske komisije RO

### 1. XII. seja komisije (26/1-1970):

– uresničevanje napotkov o izpopolnitvi organizacije in delovnih metod sindikalnih organizacij in vodstev – dogovor o obisku nekaterih odborov in osnovnih organizacij

– aktivnost članov republiškega odbora in pododborov

– predlog za predstavnike Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije v delegacijah centralnega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije.

### 2. XIII. seja komisije (23/4-1970):

– obravnava predloga kandidatov za delegate Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za konferenco slovenskih sindikatov.

### 3. XIV. seja komisije (5/10-1970):

– razprava o nekaterih kadrovskih vprašanjih v republiškem odboru

– uvodni razgovor o kadrovskih spremembah v republiškem odboru v zvezi s III. kongresom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije.

4. Organizacijsko-kadrovska komisija RO je imela še štiri korespondenčne seje v času, za katerega poročamo, na katerih je obravnavala določitev nadomestila za opravljeno delo za predsednike pododborov in komisij.

## Seje komisije RO za oddih in rekreacijo

### I.II. seja komisije (4/3-1970):

– program dela komisije

– informacija o sezoni 1969 v počitniškem domu na Rabu.

V času, za katerega poročamo, je bila ustanovljena pri pododboru RO za državno upravo in prvosodje stalna komisija za spremljanje reforme pravosodnega sistema. V tem času sta delovali tudi občasni strokovni skupini za dopolnitve in spremembe statutov delovnih organizacij v zvezi z ustavnimi amandmaji in za pripravo osnutka Kataloga-2.

## IV. POMEMBNEJSI AKTI, KI SO BILI SPREJETI NA SEJAH REPUBLIŠKEGA ODBORA IN NJEGOVIH ORGANOV

1. Poročilo o uresničevanju programa republiškega odbora in njegovih organov za čas

1/9-1968 do 30/9-1969 (štev. 02/4-1/1 z dne 17/9-1969)

2. Program nalog republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in njegovih organov za obdobje oktober 1969 – september 1970 (štev. 02/4-2/1 z dne 1/10-1969)

3. Komunikacije o plačilu dela družbenih dejavnosti v letu 1970 (štev. 17-6/1 z dne 22/10-1969)

4. Moralni, idejni in strokovni vidiki dela v družbenih dejavnostih (gradivo IX. plenarne seje RO, Pogovori DE 70 z dne 18/4-1970)

5. Uvodna informacija o samoupravnem dogovarjanju glede delovnih razmerij (gradivo za sejo RO dne 1/10-1969)

6. Osnutek družbenega dogovora za zdravstvo na republiški ravni (pismo štev. 50-6/1 z dne 10/11-1969)

7. Osnutek dogovora o vrednotenju dela občinskih (mestnih, medobčinskih) upravnih organov (pismo štev. 78-7/1 z dne 11/11-1969)

8. Osnutek družbenega dogovora o vrednotenju dela pravosodnih organov v SR Sloveniji (junij 1970)

9. Pismo skupščini SR Slovenije o interpretaciji XIII. amandmaja ustave SR Slovenije (štev. 01/1-2/1 z dne 6/11-1969)

10. Samoupravna zakonodaja v delovnih organizacijah, zvezek C (december 1969)

11. Pismo sindikalnim organizacijam na ravni zdravstvenih zavodov v zvezi s spremembami in dopolnitvami statutov glede na ustavne amandmaje (štev. 01/1-1/1 z dne 26/2-1970)

12. Stališča predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije o osnutku zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti (december 1969)

13. Stališča republiškega odbora o delovnem osnutku zakona o zdravstvu (štev. 50-2/1 z dne 14/1-1970)

14. Stališča pododbora RO za šolstvo k predlogu zakona o raziskovalni dejavnosti (štev. 61-3/1 z dne 30/3-1970)

15. Pismo občinskim in medobčinskim odborom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v zvezi z akcijskim programom za uveljavitev zakona o zdravstvenem zavarovanju in obveznih oblikah zdravstvenega varstva ter zakona o zdravstvu (štev. 50-2/5 z dne 14/7-1970)

16. Razlaga ciljev in smotrov Kataloga nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih (Interne informacije republiškega sveta ZSS štev. 12/VI z dne 17/2-1970)

17. Pismo vsem organizacijam in organom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Sloveniji in vprašalnik za Katalog-2 (štev. 17-3/1 z dne 15/4-1970)

18. Informacija o anketi za Katalog-2 (štev. 17-3/2 z dne 16/6-1970)

19. Pismo pristojnim komisijam skupščine SR Slovenije in predsednikom skupščin občin SR Slovenije v zvezi s sistemom količnikov za upravne in

pravosodne delavce (štev. 70-2/1 in 78-9/1 z dne 30/12-1969)

20. Informacija o materialnem položaju in samoupravljanju v pravosodnih organih (z dne 25/2-1970)

21. Informacija o aktivnosti pododbora RO za državno upravo in pravosodje pri reševanju problematike pravosodnih organov v SR Sloveniji (štev. 70-4/1 dne 8/7-1970)

22. Nekaj podatkov o osebnih dohodkih - informacija (štev. 17-7/1 z dne 29/12-1969)

23. Informacija o osebnih dohodkih v slovenskih poklicnih gledališčih (štev. 69-2/1 z dne 21/5-1970)

24. Pripombe k osnutku dokumenta „Politični cilji in naloge slovenskih sindikatov“ (štev. 02/5-2/1 z dne 29/4-1970)

25. Pripombe k predlogu začasnega statuta Zveze sindikatov Slovenije (štev. 02/8-1/2 z dne 23/10-1969)

26. Pismo vsem osnovnim sindikalnim organizacijam o aktivnosti sindikalnih organizacij na področju oddiha in rekreacije (štev. 14-2/1 z dne 15/4-1970)

27. Pismo vsem občinskim in medobčinskim odborom o dnevih delavcev družbenih dejavnosti (štev. 02/2-4/1 z dne 21/5-1970)

28. Informacija o rezultatih zaključnih računov za leto 1969 (gradivo za sejo predsedstva dne 25/6-1970)

29. Proračun republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za leto 1970 (štev. 40-9/1 z dne 22/12-1969)

30. Sklepni račun republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za leto 1969 (štev. 40-4/1 z dne 14/5-1970).

## V. SEZNAM ČLANOV REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE IN NJEGOVIH ORGANOV

### Republiški odbor

1. BAUMAN-ČENČIČ Silva - Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana

2. BEDERNJAK dr. Jože - Splošna bolnica, Murska Sobota

3. BERCE Ivan - Osnovna šola „Tone Čufar“, Ljubljana

4. BERČIČ dr. Branko - Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana

5. BERTONCELJ Zora - Zavod SRS za rehabilitacijo invalidov, Ljubljana

6. BIRSA Marija - Osnovna šola, Rogaška Slatina

7. BOLTAVZER Frenk - Zdravstveni dom, Maribor

8. BOŽIČ Joško - Skupščina občine, Ajdovščina

9. BOŽNAR Srečko - Osnovna šola „Tone Tomšič“, Ljubljana

10. BREZEC Alojz - Služba družbenega knjigovodstva, Postojna

11. ČAHUK Geza - Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana

12. ČISAR Aleksander - Gimnazija, Murska Sobota

13. DERNOVŠČEK dr. Marjan - Splošna bolnica, Maribor

14. FRBEŽAR Vekoslav - Osnovna šola „Fran Albreht“, Kamnik

15. GALIČ France - Pedagoška akademija, Ljubljana

16. GAZVODA Jože - Osnovna šola, Kranjska gora

17. GOLJA Evgen - Občinski svet Zveze sindikatov, Tolmin

18. GRČAR Slavko - Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana

19. GREGORIČ Marijan - Gimnazija, Brežice

20. HACLER Albin - Jugobanka, Ljubljana

21. HANŽIČ Miloš - Zdravstveni dom Ljubljana, Ljubljana

22. HARI ing. Štefan - Šolski center za kovinsko stroko, Lendava

23. JAMNIK France - Drama Slovenskega narodnega gledališča, Ljubljana

24. KAMENŠEK Marko - Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana

25. KASTELIČ Vinko - Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana

26. KLEMEN Tone - Skupščina občine Moste-Polje, Ljubljana

27. KOČIJAN Gregor - Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, Ljubljana

28. KOSMAC France - Radio-televizija Ljubljana, Ljubljana

29. KOVIČ dr. Mitja - Kirurški klinika, Ljubljana

30. KUJAR dr. Boris - Slovenski etnografski muzej, Ljubljana

31. LEKŠAN Jože - Skupščina občine, Koper

32. LORENCI Marija - Zdravstveni dom, Trebnje

33. MEJAK dr. Sonja - Zavod za zdravstveno varstvo, Ljubljana

34. MLAKAR Oton - Komunalni zavod za socialno zavarovanje Maribor, podružnica Ptuj

35. MUŽIČ Milutin - Okrožno gospodarsko sodišče, Ljubljana

36. OGRIS Marijan - Splošna bolnica Koper, poslovna enota, Ankarana

37. PAVLINA Zdenko - Občinsko sodišče, Celje

38. PEČEČNIK Vladimir - Carinarnica, Sežana

39. PETERNELJ Lado - Zavarovalnica „Sava“, centrala, Ljubljana

40. PIANO Jože – Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, Ljubljana
41. PIVK Valentin – Gimnazija, Škofja Loka
42. PONIKVAR Igor – Medobčinski odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, Celje
43. PUREBER Marijan – Uprava javne varnosti, Novo mesto
44. RAIČKOVIĆ Milorad – Služba družbenega knjigovodstva, podružnica 501, Ljubljana
45. SBIL Marko – Zavod za klimatsko zdravljenje otrok, Kranj
46. SIMONČIČ Ivo – Kreditna banka in hranilnica, Ljubljana
47. SOTLAR Drago – Radijska postaja, Trbovlje
48. SUVOROV ing. Jože – Tehnična šola strojne stroke, Ljubljana
49. ŠEBART Niko – Osnovna šola „Boris Kidrič“, Maribor
50. TOMAŠIČ Milica – Zdravstveni dom Koper, enota, Izola
51. TAUTOVIČ Ivica – Splošna bolnica, Jesenice
52. WEISS Kamil – Zavod za kulturno prosvetno dejavnost, Crnomelj
53. ZEMLJIČ Vlado – Skupščina občine, Maribor
54. ZIRKELBACH Slavica – Osnovna šola „France Prešeren“, Kranj
55. ZUPANČIČ dr. Stane – Splošna bolnica, Slovenj Gradec
56. ZELE dr. Milena – Splošna bolnica, Celje
57. ŽULA Stane – Skupščina občine, Velenje
58. ŽUZEK Ivan – Osnovna šola, Smartno pri Litiji

### Nadzorni odbor

1. KASESNIK Ida – Maribor
2. KOBENTAR Bine – Jesenice (predsednik)
3. TRAMPUŽ Miloš – Ljubljana

### Predsedstvo republiškega odbora

1. BERČIČ dr. Branko – Ljubljana
2. GALIČ France – Ljubljana (predsednik pododbora RO za šolstvo)
3. GRČAR Slavko – Ljubljana (tajnik RO)
4. HAČLER Albin – Ljubljana (predsednik pododbora RO za banke in zavarovalstvo)
5. HANŽIČ Miloš – Ljubljana
6. JAMNIK France – Ljubljana (predsednik pododbora RO za kulturo)
7. KASTELIČ Vinko – Ljubljana (predsednik RO)
8. KOSMAČ France – Ljubljana
9. KLEMEN Tone – Ljubljana (predsednik pododbora RO za državno upravo in pravosodje)
10. KUCHAR dr. Boris – Ljubljana
11. MEJAK dr. Sonja – Ljubljana (predsednica pododbora RO za zdravstvo in socialno varstvo)

12. MUŽIČ Milutin – Ljubljana
13. PONIKVAR Igor – Celje
14. SBIL Marko – Kranj
15. SUVOROV ing. Jože – Ljubljana
16. ŠEBART Niko – Maribor
17. TAUTOVIČ Ivica – Jesenice

### Pododbor RO za šolstvo

1. BAUMAN-ČENČIČ Silva – Ljubljana (sekretar)
2. CEPIN Gvido – Markovci pri Ptuj
3. FRBEŽAR Vekoslav – Kamnik
4. GALIČ France – Ljubljana (predsednik)
5. GAZVODA Jože – Kranjska gora
6. GREGORIČ Marijan – Brežice
7. PIVK Valentin – Škofja Loka
8. RADOVAN dr. Aleksander – Ljubljana
9. SITAR Mirko – Maribor
10. ŠUŠTERŠIČ Darinka – Bovec
11. ZIRKELBACH Slavica – Kranj
12. ZELEZNIK Jancz – Ljubljana

### Pododbor RO za kulturo

1. BAUMAN-ČENČIČ Silva – Ljubljana (sekretar)
2. BELAK Slavko – Ljubljana
3. BERČIČ dr. Branko – Ljubljana
4. JAMNIK France – Ljubljana (predsednik)
5. KOCIJAN Gregor – Ljubljana
6. KOSMAČ France – Ljubljana
7. SVOLJŠAK Drago – Nova Gorica
8. UJČIČ Andrej – Maribor

### Pododbor RO za zdravstvo in socialno varstvo

1. BLEJČ Lucija – Ljubljana
2. BOLTAVZER Frenk – Maribor
3. BURNIK Janko – Jesenice
4. KAMENŠEK Marko – Ljubljana (sekretar)
5. LORENCI Marija – Trebnje
6. MEJAK dr. Sonja – Ljubljana (predsednica)
7. MLAKAR Oton – Ptuj
8. OGRIS Marijan – Ankarana
9. TOMAŠIČ Milica – Izola
10. ZUPANČIČ dr. Stane – Slovenj Gradec

### Pododbor RO za državno upravo in pravosodje

1. ČAHUK Geza – Ljubljana (sekretar)
2. FIRM Tone – Maribor
3. KANDUČ Stane – Koper

4. KLEMEN Tone – Ljubljana (predsednik)
5. KOBAL Katja – Ljubljana
6. LEKŠAN Jože – Koper
7. LENARČIČ Marina – Ljubljana
8. PAVLINA Zdenko – Celje
9. PEČAN Bogo – Ljubljana
10. PUREBER Marjan – Novo mesto

4. MUŽIČ Milutin – Ljubljana
5. PAVLIČ dr. Marijan – Ljubljana
6. PAVLINA Zdenko – Celje (predsednik)

### Pododbor RO za banke in zavarovalstvo

1. ČAHUK Geza – Ljubljana (sekretar)
2. BREZEC Alojz – Postojna
3. BUH Pavle – Celje
4. FABČIČ Branko – Maribor
5. FLORJANČIČ Marijan – Ljubljana
6. HACLER Albin – Ljubljana (predsednik)
7. HRAUSKY Libuša – Ljubljana
8. HRIBAR Angelca – Maribor
9. PAVLIČ Peter – Koper
10. PETERNELJ Lado – Ljubljana
11. RAIČKOVIČ Milorad – Ljubljana

### Organizacijsko-kadrovska komisija RO

1. GRČAR Slavko – Ljubljana (predsednik)
2. MUŽIČ Milutin – Ljubljana
3. PONIKVAR Igor – Celje
4. SBIL Marko – Kranj
5. SUVOROV ing. Jože – Ljubljana
6. ŠEBART Niko – Maribor
7. TAUTOVIČ Ivica – Jesenice

### Komisija RO za oddih in rekreacijo

1. CESTNIK Miha – Trbovlje
2. HVALICA Emil – Nova Gorica
3. INTIHAR Jože – Ljubljana
4. JERINA Mirjana – Ljubljana
5. LOVŠE Vojko – Lovrenc na Pohorju
6. MESARIČ Štefan – Koper
7. OCVIRK Sonja – Štore
8. OMAHEN Sonja – Ljubljana (sekretar)
9. PREŠEREN Vida – Ljubljana
10. REPOVŠ dr. Dušan – Ljubljana (predsednik)
11. SLEMENŠEK Franc – Olševka pri Kranju
12. ZUPANČIČ Jože – Ljubljana
13. ZUPANČIČ Stane – Novo mesto

### Komisija pododborov RO za spremljanje reforme pravosodnega sistema

1. BALOH Jože – Ljubljana
2. GRAHOR Andrej – Koper
3. KANDUČ Stane – Koper

### Izdajateljski svet „Prosvetnega delavca“

1. BITENC Ivan – Komite mestne konference ZK, Ljubljana
2. BOHANEK Slavko – Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana
3. BOŽNAR Srečko – Osnovna šola „Tone Tomšič“, Ljubljana
4. ČAHUK Geza – Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana
5. GALIČ France – Pedagoška akademija, Ljubljana
6. HAM Drago – Prosvetni delavec, Ljubljana
7. KEJŽAR Polde – Centralni komite ZKS, Ljubljana
8. KLINAR Tone – Šolski industrijski kovinski center, Štore
9. KOMPARE Dušan – Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana
10. KUNEJ Marjana – Prosvetni delavec, Ljubljana
11. MARČIČ Adi – Osnovna šola „Frana Vrnčič“, Celje
12. MARUŠIČ Milan – Gimnazija, Koper
13. SUVOROV ing. Jože – Tehnična šola strojne stroke, Ljubljana (predsednik sveta)
14. TRČEK Jože – Zavod za prosvetno-pedagoško službo, Kranj
15. UNGER Marija – Pedagoška gimnazija, Maribor
16. VOŠNJAK Vera – Gimnazija pedagoške smeri, Ljubljana

### VI. FINANČNA SREDSTVA

Za uresničevanje svojih nalog je republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije v letu 1969 in v letu 1970 razpolagal z dohodki na podlagi 9-odstotne udeležbe pri članarini. Izdatki so se gibali v okviru razpoložljivih dohodkov. Predsedstvo republiškega odbora vsako leto določa izdatke s proračunom in-zaključnim računom.

Izdatki so znašali:

	Po zaključnem računu za leto 1969	Po proračunu za leto 1970	Indeks
- skupaj	534.743,45	608.000	114
- za seje republiškega odbora, predsedstva RO, pododborov in komisij	29.403,50	39.950	136
- za potne stroške	27.522,85	31.000	113
- za osebne dohodke s prispevki	350.322,60	426.050	122
- za druge stroške (pisarniški material, PIT stroške, najemnino, publikacije itd.)	127.494,50	111.000	87

Finančno poslovanje redno pregleduje nadzorni odbor republiškega odbora.

Številka: 02/4-2/1  
Datum: 30/10-1970

Tajnik RO:  
Slavko GRČAR

Predsednik RO:  
Vinko KASTELIC



**SINDIKAT DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI  
SLOVENIJE**

**Republiški odbor**

---

# **PROGRAM NALOG**

**republiškega odbora**

**SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI  
SLOVENIJE**

**in njegovih organov**

**za obdobje oktober 1970 — september 1971**

---

**PRILOGA »PROSVETNEGA DELAVCA«**



### I.

S tem programom nalog vstopa republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije v četrto in poslednje leto svojega mandata. Kot vsa tri leta doslej se tudi v naslednjem letu želi posvečati najaktualnejšim vprašanjem življenja in dela članstva s področja vzgoje in izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva, uprave, pravosodja, bančništva, zavarovalstva in drugih družbenih dejavnosti.

Tudi v obdobju 1970-71 bodo republiški odbor in njegovi organi aktivno sodelovali z osnovnimi sindikalnimi organizacijami, z občinskimi in medobčinskimi vodstvi, z republiškim svetom Zveze sindikatov Slovenije in njegovimi organi, s Centralnim odborom Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, z drugimi družbenimi organizacijami, s samoupravnimi organi in asociacijami ter z organi družbeno-političnih skupnosti.

Ta program nalog je neposredno naročilo za republiški odbor in njegove organe je pa tudi smernica za uskladeno politično delovanje vseh organov in organizacij Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in podlaga za njihove programe konkretnega delovanja.

### II.

Na II. konferenci slovenskih sindikatov sta bila sprejeta statut Zveze sindikatov Slovenije in dokument o političnih ciljih in nalogah sindikatov Slovenije.

Oba dokumenta pomenita podlago za konkretno aktivnost sleherne osnove sindikalne organizacije in vseh občinskih, medobčinskih in republiških organov sindikata obenem pa spodbudo in oporo za to aktivnost. Zato je pri programiranju nalog za naslednje enoletno obdobje treba oceniti lastne razmere tudi z vidika stališč in začetnih ciljev v teh dokumentih in določiti konkretne naloge za njihovo uresničevanje.

### III.

Republiški odbor, predsedstvo republiškega odbora, pododbori in komisije bodo v obdobju oktober 1970 – oktober 1971 opravili zlasti te naloge:

## 1. NAČRTOVANJE DOLGOROČNEGA IN SREDNJEROČNEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Za javno razpravo je objavljen osnutek izhodišč za resolucijo o dolgoročnem ekonomsko-političnem razvoju Slovenije, kmalu pa bo na voljo tudi gradivo o srednjeročnem razvoju Slovenije. Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije meni, da so republiški in občinski načrti nadaljnega razvoja izrednega pomena, enako tudi razvojni načrti delovnih organizacij. Zato bo:

- na plenarni seji obravnaval republiške osnutke dolgoročnega in srednjeročnega razvoja, zlasti z vidika družbenih dejavnosti; te dokumente bodo predhodno obravnavali tudi na razširjenih sejah pododborov RO. Rok: do konca leta 1970;

- priporočil vsem občinskim in medobčinskim vodstvom sindikata, da na svojih plenarnih sejah obravnavajo osnutke načrtov razvoja svojega območja in republiške osnutke ter sporočijo sestavljalcem pripombe in predloge;

- težil k temu, da bi bila organizirana ustrezna aktivnost v delovnih organizacijah, ki bi prav tako morale čimprej izdelati dolgoročnejše načrte svojega razvoja in jih na načelih družbenega in samoupravnega dogovarjanja uskladiti med seboj in z načrti družbenopolitičnih skupnosti.

## 2. OBČNI ZBORI OSNOVNIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

Do konca leta 1970 bodo v večini osnovnih sindikalnih organizacij opravili redne občne zборе, ker je sedanjim vodstvom v večini potekla dveletna mandatna doba. Kot običajno je tudi letos prvenstvena naloga občnih zborov, da ocenijo delo sindikalne organizacije v pretekli dveletni dobi, sprejmejo smernice za delo v prihodnje, izvolijo izvršni odbor in nadzorni odbor, tam kjer je potrebno pa tudi delegate za občni zbor občinskega ali medobčinskega vodstva.

Posebno skrb bi morali nameniti kadrovanju v nova vodstva osnovnih organizacij. Člane teh vodstev bi morali izbrati izmed najsposobnejših predvsem tudi mlajših članov sindikata, ki so pripravljene dati svoj prispevek k razreševanju temeljnih življenjskih in delovnih problemov članstva.

Republiški odbor in njegovi organi bodo sodelovali z republiškim svetom Zveze sindikatov Slovenije pri pripravljanju vsebinskih, organizacijskih in kadrovskih usmeritev za občne zборе, pomagali občinskim vodstvom in se po svojih članih udeležili čim večjega števila občnih zborov. Razen tega bodo pomagali občinskim in medobčinskim vodstvom, da bi do aprila 1971 organizirali seminarje za novo izvoljene člane izvršnih odborov osnovnih organizacij. Na teh seminarjih naj bi se novoizvoljeni člani podrobneje seznanili z organizacijo sindikata, vsebino njegovega dela in z učinkovitimi delovnimi metodami.

### 3. PRIPRAVE ZA III. KONGRES SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE IN III. KONGRES SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI JUGOSLAVIJE

Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je bil ustanovljen na ustanovnem občnem zboru 8. in 9. aprila 1963 z združitvijo takratnih sindikatov zdravstvenih, kulturnih in prosvetnih delavcev ter delavcev državnih organov. Tako ustanovni občni zbori leta 1963 kot II. redna skupščina 29. maja 1967 sta imela značaj kongresov, saj so ju sestavljali delegati izvoljeni v osnovnih in občinskih organizacijah.

V 32. členu statuta Zveze sindikatov Slovenije je predvideno, da je najvišji organ sindikata posamezne dejavnosti republiški kongres in ne več občni zbor ali skupščina. Ker 1971. leta poteče štiriletna mandatna doba sedanjemu republiškem odboru, bo jeseni 1971 III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije.

V pripravah na III. kongres je treba zlasti:

– na seji republiškega odbora sprejeti odlok o sklicu III. kongresa (čas, kraj, dnevni red, ključ za volitve in način izvolitve delegatov);

Rok: december 1970;

– izdelati poročilo o položaju družbenih dejavnosti na Slovenskem in o delu sindikata med II. redno skupščino in III. kongresom;

Rok: april 1971;

– pripraviti osnutke dokumentov III. kongresa o nalogah Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije za nadaljnje štiriletno obdobje, o organizaciji in delu itd. in jih dati v razpravo osnovnim organizacijam in občinskim ter medobčinskim vodstvom;

Rok: maj 1971;

– organizirati občinske (medobčinske) predkongresne konference in izvoliti delegate za kongres;

Rok: maj, junij 1971;

– opraviti vse druge vsebinske organizacijske, kadrovske in tehnične priprave;

Rok: september 1971.

Vse navedene priprave omogočajo, da bi bil III. kongres oktobra 1971. leta.

Proti koncu 1971. leta bo tudi III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije. Vsi organi RO morajo sodelovati v vsebinskih in drugih pripravah za ta kongres, skladno z rokovnikom centralnega odbora.

Dolžnost vseh organov in organizacij Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je aktivno in ustvarjalno sodelovati v pripravah za zvezni in republiški kongres, da bi oba kongresa resnično pripomogla k povečanju uspešnosti sindikata in k čim ustrežnejšemu uresničevanju interesov našega članstva.

### 4. PRIPRAVE ZA II. KONGRES SAMOUPRAVLJAVCEV JUGOSLAVIJE

Zavedajoč se velikega pomena II. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije za nadaljnji razvoj samoupravljanja bodo organi republiškega odbora nadaljevali s pripravami za ta kongres tako, da bodo zlasti:

– organizirali razgovor z delegati za kongres s področja šolstva in s predstavniki republiške konference ZMS o problematiki študentske in dijaške samouprave (podlaga monografija celjske gimnazije in drugo gradivo);

Rok: november 1970;

– pripravili konference samoupravljalcev v zavodih za socialno zavarovanje v novem sistemu zdravstvenega zavarovanja;

Rok: november 1970;

– sklicali posvete s posameznimi strokovnjaki, predstavniki društev, združenj in drugih zainteresiranih organov in organizacij za področje zdravstva, šolstva, kulture, uprave in pravosodja o nekaterih problemih, ki so obravnavani v sklepah RO o moralnih, idejnih in strokovnih vidikih dela družbenih dejavnosti (in v raziskavi „Med ideali in resničnostjo“). Med cilji teh razgovorov je tudi nadaljna organizirana aktivnost za izdelavo kodeksov publicne etike;

Rok: december 1970;

– spodbudili nekatere občinske in medobčinske odbore Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, da bi organizirali konference samoupravljalcev. Na njih bi izmenjali izkušnje s področja organizacije in delovanja samoupravnih organov in vloge sindikalnih organizacij v samoupravljanju delovnih skupnosti, da bi se dogovorili o ukrepih za določene izboljšave, zlasti glede samoupravljanja v delovnih enotah zdravstvenih zavodov in kulturnih ustanov in glede izboljšanja organizacije in metod delovanja samoupravnih organov;

Rok za konference: od novembra 1970 do februarja 1971;

– razpravljali o osnutkih dokumentov kongresa skupaj z izvoljenimi delegati in spodbujali k raz-

pravi tudi osnovne sindikalne organizacije ter občinska in medobčinska vodstva.

Rok: po objavi osnutkov dokumentov.

#### 5. SPREMLJANJE PROBLEMATIKE OBLIKOVANJA IN DELITVE DOHODKA, SODELOVANJE PRI REŠEVANJU FINANCIRANJA DRUŽBENIH DEJAVNOSTI IN SPODBUJANJE DRUŽBENEGA DOGOVARJANJA

Večletna praksa je utrdila spoznanje o nujnosti, da sindikat tekoče analitično spremlja problematiko oblikovanja in delitve dohodka ter da ustvarjalno sodeluje pri reševanju vprašanj s področja financiranja družbenih dejavnosti. Taka aktivnost sindikata je potrebna na republiški ravni, še posebej pa tudi v regiji in občinah ter v vseh delovnih organizacijah (organih). Pokazalo se je tudi, da je sindikat na vseh ravneh svoje organiziranosti nepogrešljiv dejavnik v družbenem in samoupravnem dogovarjanju kot iniciator, organizator in soustvarjalec. Mnogi sistemski in praktični ukrepi s tega področja so v znatni meri prav posledica konkretnih akcij sindikata. Za učinkovitost na tem področju je nujno potrebna večja iniciativnost in samostojnost vseh občinskih in medobčinskih vodstev ter vodstev osnovnih sindikalnih organizacij.

Republiški odbor in njegovi organi bodo tudi v naslednjem enoletnem obdobju uvrščali akcije za ustrezno vrednotenje dela družbenih dejavnosti med svoje pglavitne naloge. Prizadevali si bodo za pravilno vrednotenje dela družbenih dejavnosti in za to, da bi delitev po delu dala primerne rezultate v napredku organizacije in kakovosti delovanja. Med drugim bodo tudi:

- sodelovali v razpravah o temeljih gospodarske politike za leto 1971, o bilancah skupne porabe in o osnovah in merilih za plačevanje dela posameznih vrst družbenih dejavnosti;

- spremljali uresničevanje načel osnov in meril, ki so navedena v Katalogu-2 in se zavzemali za njegovo pravilno uporabo na ravni delovne organizacije (organa), občine, regije in republike;

- usmerjali akcije občinskih in medobčinskih vodstev sindikata delavcev družbenih dejavnosti pri nadaljnjem urejanju materialnega položaja družbenih dejavnosti in notranje delitve dohodka;

- sodelovali pri prizadevanjih občinskih in medobčinskih vodstev za sprejem samoupravnih sporazumov o delovnih razmerjih, po potrebi pa inicirali tudi sprejem takih sporazumov za vso republiko;

- sodelovali v pripravah za sprejem družbenih in samoupravnih dogovorov na vseh področjih družbenih dejavnosti in zlasti na podlagi nove zakonodaje o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju, o kulturi in o socialnih zavodih.

#### 6. STANOVANJSKA PROBLEMATIKA DELAVCEV NEGOSPODARSKIH DEJAVNOSTI

Organi republiškega odbora bodo sodelovali z organi republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije pri določanju stališč in akcij v zvezi s sistemskimi spremembami na področju stanovanjskega gospodarstva.

#### 7. SODELOVANJE PRI REVIZIJI REPUBLIŠKE ZAKONODAJE IN PRI PRIPRAVLJANJU NOVIH REPUBLIŠKIH ZAKONOV, KI ZADEVAJO INTERESE DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

V teku je revizija republiške zakonodaje. Republiški odbor in njegovi organi bodo po svojih predstavnikih v ustreznih komisijah republiške skupščine nadaljevali začetno sodelovanje pri pripravljani spremembi in dopolnitvi zakonov, ki zadevajo interese delavcev družbenih dejavnosti. O osnutkih pomembnejših predpisov bodo razpravljali tudi pododbori RO in po potrebi še predsedstvo ali tudi republiški odbor na plenarni seji. Med drugim bodo organi RO podrobneje obravnavali osnutek zakona o socialnih zavodih, osnutek zakona o gledališčih in osnutek zakona o vzgojno varstvenih zavodih, o nezadostno razvitih območjih in osnutek zakonika o družini in o združenem delu. Zaradi predvidenih sprememb političnega sistema se bodo republiški odbor in njegovi organi vključili v razpravo o novih rešitvah zlasti z vidika samoupravnega položaja upravnih delavcev.

#### 8. URESNIČEVANJE NOVE ZAKONODAJE O ZDRAVSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

Po večletnih pripravah in razpravah sta bila letos sprejeta zakon o zdravstvu in zakon o zdravstvenem zavarovanju in o oblikah zdravstvenega varstva. V teku so priprave za sprejem izvršilnih predpisov, za ustanovitev novih skupnosti, za sprejem statuten novih skupnosti in druge priprave za uresničevanje določb novih zakonov. Republiški odbor in njegovi organi bodo aktivno sodelovali v teh pripravah, posebno pozornost pa bodo namenili:

- pripravam družbenih in samoupravnih dogovorov o programih zdravstvenega varstva in o vrednotenju dela zdravstvenih zavodov;

- sodelovanju pri pripravljanih statutov komunalnih skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev;

- pripravam dogovorov o stažistih, njihovem razmeščanju in nagrajevanju;

- organizaciji izvrševanja zadev socialnega zavarovanja na sodobnih principih koncentracije, strokovnosti, samoupravljanja in odgovornosti;

- usklajevanju ustrezne aktivnosti občinskih in medobčinskih vodstev sindikata na tem področju.

Pretežni del navedenih nalog mora biti opravljen do konca leta 1970.

Organi republiškega odbora bodo posebej sodelovali pri samostojnejšem oblikovanju enot združenega dela v zdravstvenih delovnih organizacijah in spremljali prizadevanja za funkcionalnejše povezovanje bolnišnic in drugih zdravstvenih zavodov.

## 9. USTANOVITEV KULTURNIH SKUPNOSTI

Po obsežnih razpravah o kulturnih skupnostih in o financiranju kulturnih dejavnosti bodo jeseni 1970 predvidoma le sprejeti ustrezni zakoni. Že sedaj so v teku organizacijske in vsebinske priprave za ustanovitev in delovanje kulturnih skupnosti. Te naj bi začele v letu 1971. Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je sistemsko ureditev samoupravljanja in financiranja kulturnega področja ves čas uvrščal med svoje temeljne naloge in precej pripomogel pri urejanju nerešenih problemov. Zato bodo republiški odbor in njegovi organi skupaj z organi republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije še naprej aktivno sodelovali pri pripravah za konstituiranje kulturnih skupnosti za uresničenje družbenega dogovora in drugih zakonskih določb. Predvsem bodo:

- sodelovali pri pripravi statuta republiške skupnosti, pri kandidiranju članov republiške skupnosti, pri izdelavi meril za financiranje, metodologije programiranja ipd.;
- pomagali pri pripravah družbenih dogovorov o programu, financiranju in o drugih vprašanih skupnega interesa;
- koordinirali delo občinskih in medobčinskih odborov pri akcijah za ustanovitev in delovanje občinskih oziroma medobčinskih kulturnih skupnosti. Pretežni del navedenih nalog je treba opraviti do konca leta 1970, oziroma takoj po sprejemu zakona.

## 10. PROBLEMATIKA OTROŠKEGA VARSTVA

Razvito otroško varstvo je pomemben sestavni del družbenega standarda in eden od temeljev za učinkovitost nadaljnjega vzgojnoizobraževalnega procesa. Zato so ukrepi za hiter razvoj otroškega varstva nujni tako glede povečanja kapacitet kot tudi v vsebinskem pogledu.

Organi republiškega odbora bodo na podlagi gradiva republiške izobraževalne skupnosti in republiške skupnosti otroškega varstva obravnavali problematiko smotrnega razvoja mreže vzgojno-varstvenih zavodov, financiranja dejavnosti in investicij, kadrov in podobno in dali ustrezne predloge. Rok: december 1970.

## 11. PROBLEMATIKA SREDNJEGA ŠOLSTVA

Družbeno-ekonomska povezanost gospodarstva in izobraževanja je premajhna. Zato je nujno čimprej uveljaviti tiste določbe zakona o financiranju

vzgoje in izobraževanja, ki omogočajo neposrednejšo povezavo, med drugim tudi s pomočjo posebnih izobraževalnih skupnosti. Prav tako je treba vzpostaviti čimbolj ustrezno mrežo srednjih šol.

Pri obravnavanju teh vprašanj bo republiški odbor sodeloval z republiško izobraževalno skupnostjo in pristojno komisijo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Na podlagi dosedanjih razprav bo pripravljena informacija o posebnih izobraževalnih skupnostih in natančneje določen načrt aktivnosti sindikata na tem področju. Obravnavano bo tudi uresničevanje akcijskega programa za izvajanje racionalizacije na področju vzgoje in izobraževanja (racionalizacija mreže, programi, osip, kadri, opremljenost šol in podobno). Rok: december 1970.

## 12. DRUGE TEKOČE NALOGE

Razen nalog, ki so posebej omenjene v prejšnjih odstavkih tega programa, bodo organi republiškega odbora (predsedstvo, pododbor za šolstvo, pododbor za kulturo, pododbor za zdravstvo in socialno varstvo, pododbor za državno upravo in pravosodje, pododbor za banke in zavarovalstvo, komisije itd.) opravljali še druge naloge, ki jih bodo zahtevale razmere med letom. Poleg tega bodo nadaljevali z nalogami, ki so bile deloma zastavljene že v prejšnjih obdobjih kot npr.:

- obravnavanje problematike uvajanja sodobne računske tehnike v družbenih dejavnostih ter pravičnega urejanja položaja prizadetih delavcev;
- analiza delovanja izobraževalnih skupnosti;
- zaposlovanje pedagoškega kadra v Sloveniji;
- sodelovanje v razpravah o vzrokih osipa v osnovni šoli in pomoč pri odpravljanju le-teh;
- sodelovanje v razpravah o komunalni samoupravi, interesnih skupnostih in asociacijah delovnih organizacij družbenih dejavnosti;
- analiza kadrovske sestave v denarnih in zavarovalnih zavodih;
- reforma pravosodnega sistema;
- problematika oddiha in rekreacije;
- ustanovitev konferenc osnovnih organizacij zavarovalnih zavodov in zavodov za socialno zavarovanje;
- spremljanje uresničevanja stališč republiškega odbora in njegovih organov ter konferenc osnovnih organizacij za področje notranjih zadev, carine in civilnih služb v službi JLA;
- sodelovanje pri pripravljanju družbenega dogovora o štipendijah in posojilih študentom;
- spremljanje dela občinskih in medobčinskih vodstev z obiski članov RO in na druge primerne načine;
- nadaljevanje stikov s sorodnimi sindikati sosednjih pokrajin v skladu s programom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in centralnega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije;

— proučitev sistema odgovornosti v sindikalni organizaciji;

— itd.

Republiški odbor bo predlagal ustreznim strokovnim institucijam nadaljevanje raziskave o odnosih med izvajalci uslug v družbenih dejavnostih in uporabniki teh uslug (kot npr. odnos zdravnik — pacient, učitelj — učenec in podobno — po potrebi pa tudi druge raziskave.

#### IV.

Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je na XI. plenarni seji dne 30. oktobra 1970 sklenil, da NAJ BI VSI OBČINSKI IN MEDOBČINSKI ODBORI SPREJELI PROGRAM DELA ZA LETO 1971, NAJPOZNEJE DO 15. DECEMBRA 1970. V programu naj natančno določijo naloge, ki jih bodo opravili v naslednjem letu, roke, nosilce in načine delovanja. Za zagotovitev enotnosti akcije vseh vodstev Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije naj vsi občinski in medobčinski odbori predvidijo v svojih programih zlasti tudi naloge, ki so navedene v razdelkih 1., 1., 3., 4., 5., 8. in 9. programa nalog republiškega odbora.

Prav tako NAJ SPREJMEJO DO 15. DECEMBRA 1970 PROGRAM NALOG ZA LETO 1971 VSI IZVRŠNI ODBORI OSNOVNIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ. Tudi v teh programih je treba opredeliti naloge, roke, nosilce, metode itd. povsem konkretno in zagotoviti uresničevanje. V Programe nalog za naslednje leto naj izvršni odbori osnovnih sindikalnih organizacij uvrstijo zlasti:

— aktivno sodelovanje pri pripravljanju kalkulacij in zahtev za pravilno financiranje dejavnosti njihove delovne organizacije v letu 1971 na načelih, osnovah in merilih Kataloga — 2;

— aktivnost pri prilagajanju notranje delitve dohodka in osebnih dohodkov načelom, osnovam in merilom Kataloga — 2;

— prizadevanje za sklenitev samoupravnih dogovorov o delovnih razmerjih na temelju 4. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih (Uradni list SFRJ, št. 12/1970);

— uresničevanje sklepov IX. plenarne seje republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije o moralnih, idejnih in strokovnih vidikih dela v družbenih dejavnostih;

— spremljanje in kritična analiza dela samoupravnih organov, predlogi za izboljšanje njihovega

dela; tudi uskladitev statuta s XV. ustavnim amandmajem, kjer tega še niso opravili;

— sodelovanje v pripravah srednjeročnega in dolgoročnega načrta razvoja delovne organizacije (glej temeljni zakon o družbenem načrtovanju, Uradni list SFRJ, št. 28/1970);

— razprava o gradivu za III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in sodelovanje v drugih pripravah na ta kongres skladno z nalogami republiškega odbora;

— temeljite vsebinske, organizacijske in kadrovske priprave na občni zbor osnovne sindikalne organizacije in izvedba občnega zbora, kjer je od zadnjega občnega zbora preteklo dve leti;

— ugotovitev, kateri zaposleni delavci niso člani sindikata in njihovo včlanjenje;

— redno plačevanje in odvajanje članarine;

— razprava o ustreznosti lastne organiziranosti in ukrepi za izboljšanje (glej naloge predsedstva republiškega odbora o izpolnitvi organizacije in delovnih metod sindikalnih organizacij in vodstev, št. 02/2-1/1 z dne 7. maja 1969 in statut Zveze sindikatov Slovenije, objavljen v knjizici „II. konferenca slovenskih sindikatov.“);

— priprave na II. kongres samoupravljalcev Jugoslavije, zlasti tudi temeljita razprava o stališčih (sklepih), ki bodo sprejeti na tem kongresu;

— strokovno in družbeno-politično izobraževanje delavcev;

— ukrepi za smotno rekreacijo delavcev;

— druge naloge, ki jih narekujejo življenjski in delovni problemi oziroma interesi članstva osnovne sindikalne organizacije.

Izvršni odbori osnovnih organizacij naj programe dela za leto 1971 pošljejo v vednost svojemu občinskemu oziroma medobčinskemu odboru najpozneje do 30. decembra 1970.

#### V.

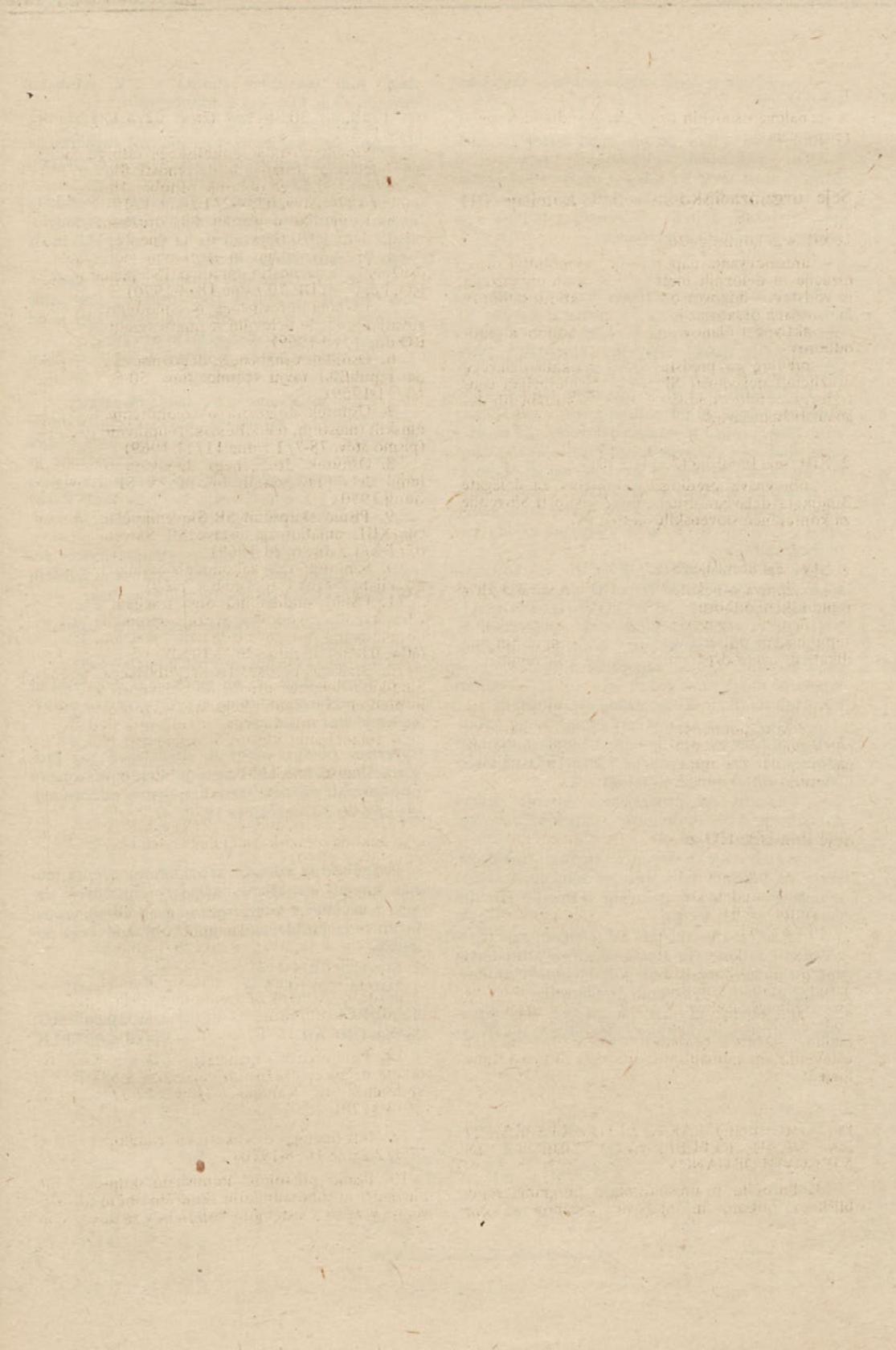
Pododbori in komisije republiškega odbora morajo sprejeti operativne načrte za uresničenje nalog, določenih s tem programom in drugih nalog, ki jih terja problematika njihovega delovnega področja.

Številka: 02/4-1/1

Datum: 30/10-1970

Tajnik RO:  
Slavko GRČAR

Predsednik RO:  
Vinko KASTELIC



# ZA NOVO LETO

Ne glede na to, kaj in kje kdo poučuje – povsod pričakujejo, da bodo prav prosvetni delavci pripravili slavnostni spored za novoletno praznovanje. Prireditev je navadno tudi uvod v obdarovanje Dedka Mraza. Kakorkoli že – ljubko lutkovno igrice NOVOLETNO PRAZNOVANJE lahko uprizorite samostojno ali pa z obdaritvijo otrok. Brez obdaritve traja približno pol ure.

S svojo preprostostjo in prisrčnostjo – oživele igrače ter kombinacija živega in lutkovnega odra – si igra hitro pridobi otroške gledalce, pa tudi odraslim je prijetna. Glede izvedbe je tolikanj nezahtevna, da jo lahko v kratkem času pripravijo tudi tam, kjer nimajo lutkarske skupine. Upamo, da nam boste sporočili, kako ste uspeli.

## Novoletno praznovanje

ZIVE OSEBE:	MAMA DEDEK MRAZ
LUTKE:	PUNČKA MEDVEDEK MOJSTER
LUTKOVNE FIGURE:	JADRNIC VLAK KROGLA KEGELJ

PRIZORIŠČE: Španska stena, pred njo mamin stol in Jakčeva pručka.

MAMA (stoji pri novoletni jelki, kot da prižiga svečke ali obeša okraske nanjo. Nato prisluhne ob steni): Jakec je zaspal. Slišim ga, kako diha. (Se obrne k publiku.) Ves večer je bil pokonci, da bi videl Dedka Mraza in kakšne igrače mu bo prinesel za Novo leto. Sedel je tule na pručki, gledal in poslušal, od katere strani se bo prikazal Dedek s svojimi sanmi. Potem je naenkrat zaspal, da sem ga morala odnesti v posteljo. Sezula sem mu čevljičke, pa se je zbudil in vprašal: „Ali je Dedek že v kuhinji?“ Ampak Dedka še ni od nikoder, Jakec pa spi kot polh. (Zaskrbljena.) Samo da se dobremu starčku ne bi kaj zgodilo na cesti; posebno zdaj, ko je toliko avtomobilov v našem mestu? Ne, saj to ni mogoče. Saj se mu morajo vendar vsi umakniti s poti, na križiščih morajo goreti zelene luči, da lahko čim hitreje pride do svojih malih prijateljev, ki vsepovsod čakajo nanj. – (Zase.) Tako rada bi ga videla! Kaj ga je že prosil Jakec? (Potegne pismo iz žepa.) Sinoči namreč, ko sem ugasnila luč in se mu je zdelo, da že spim, je tiho vstal, šel po prstih do moje postelje in mi položil na zglavje takole pismo:

„Ljubi Dedek Mraz!

Lepo Te prosim, da mi na dan Tvojega praznika prineseš 1 nalivno pero, 1 škatlo Mehanotchnike, pa ne številko 1 ampak številko 3, ker imam že številki 1 in 2 in mi manjka samo še 3, pa 2 din, da si bom kupil žvečilni, ker pri nas vsi fantje žvečimo, pa še eno bolj veliko lokomotivo z vagoni in sladkarij ne pozabi in še spominsko knjigo te prosim.

Lep pozdrav od Tvojega Jakca.“

Takole je napisal! – (Zase.) O, kako sem trudna! Ves teden pred Novim letom sem pospravljala, čistila, prala. Jakec mi je pomagal. Jaz sem pometala z veliko metlo, Jakec pa z majhno metlo, jaz sem oprala rjuhe, Jakec pa svoje robčke, jaz sem očistila pohištvo, Jakec pa knjige in svetilke, jaz sem iztepavala preprogo, Jakec pa svoje hlačke, ki jih je imel za na dvorišče – polne prahu so bile, kamenčke je imel v žepih, prazne škatlice od globina, vrvice, žico, gumbce . . . Vse sva uredila, da bi bilo lepo za Dedkov obisk. Nič čudnega, da sva tako trudna. (Zazeha, prisluhne.) Pst! Nekaj slišim! (Prisluhne, tišina.) Nič! Samo zdelo se mi je. (Gre k stolu.) Noge me nič več ne drže. Kar sedla bom in se malo odpočila. (Sede, se oklene naslonjala, da bi nekoliko zadremala.

Premor. – Nato glas zvončka in udarci Dedkove palice.) . . . O, moj bog, on je! (Vstane in se prikloni.)

DEDEK (ljubeznivo): Seveda sem jaz, gospa. Nič se ne bojte!

MAMA: Oh, gospod . . . gospod Dedek Mraz, oprostite mi, ne bi smela ostati tako dolgo pokonci. Morala bi že spati . . .

DEDEK: Nič hudega! Če otroci bedijo, nikoli ne pridem. In če ne spijo zato, da bi videli, kako bom prišel, že poskrbim, da zaspajo. Očetje in mamice pa me nikoli niso motili. Celo rad se kdaj pa kdaj srečam z njimi, posebej, če imajo pridane otroke, dobre malčke, ki jim ni treba nositi grdih šib ali hudih opominov. Vi ste torej mamica tega srčkanega Jakca, ki spi tamle v sobi?

MAMA: Ja, gospod.

DEDEK: Gospod! . . . Lepo vas prosim, gospa, recite mi Dedek Mraz, tako kot mi pravijo vsi! Ali sem kaj podoben gospodu? In dovolite, da sedem. Ne, kar obdržite svoj stol, jaz bom vzel Jakčevega. Prejle ste govorili; poslušal sem vas tam zunaj in sem se vam prišel zahvaliti, da ste vse tako lepo pripravili za moj obisk, vendar . . .

MAMA: O, saj vidim, da letos nimate nič igrač, kajne, Dedek Mraz? Škoda, prav tega sem se bala!

DEDEK: (plane v smeh): Kaj vam ne pride na misel! Imate pa slabo mnenje o Dedku Mrazu! Ravno to sem hotel reči: vendar bodite potolaženi, imam igrače. Dokler bo kaj otrok, s čevlji ali brez, bodo tudi igrače za Novo leto; igrače Dedka Mraza, od najstarejših do zadnjih novosti, od najbolj preprostih do najbolj imenitnih, od lesenega vozička do električnega vlaka, od papirnatega zmaja do aviona. Če bi mi bil kdo recimo pred 300 leti rekel, da bom lepega dne prinašal otrokom aviončke, leteče krožnike, rakete, bi ga imel za šaljivca!

MAMA: Torej imate igrače! Imate Mehanotchniko, loko . . . lokomotivo?

DEDEK: Imam Mehanotchniko, imam lokomotivo.

MAMA (vznemirjeno): Vendar . . . (vstane). Oprostite mi, ampak . . . saj nimate ničesar s seboj, Dedek Mraz. Nobene vreče, nobenega koša.

DEDEK: Ah, seveda, koš! Še zmeraj si me zamišljajo s košem. Nekoč sem ga nosil. Bil je čudovit koš, ki sem iz njega jemal, ne da bi se kdaj izpraznil. Samo – bil sem malo podoben strašilu in lutke, igrače in pajaci, ki sem jih spravljal tja noter, so me imeli za Bavbava. Razen tega pa je koš utrudljiv in nepotreben.

MAMA: Kako pa potem napravite?

DEDEK: Vidite, draga moja hčerka – lahko vam tako rečem, ker sem stari oče vseh starih očetov – vidite, draga hčerka, igrače so zame živa bitja kot vi ali jaz. Govorim z njimi, one me poslušajo, mi odgovarjajo, ubogajo moje ukaze, stopajo za menoj v vrsti, zdaj vidne, zdaj nevidne. Tako skozi tisoče in tisoče hiš opravljam svojo pot praznega hrbita, praznih rok, s prazno malho.

MAMA: Pa boste poklicali igrače za mojega Jakca?

DEDEK: Priklical bom igrače za Jakca. Prikazale se bodo tam zgoraj. In vsaka od njih vam bo zapela svojo pesmico. Začnimo! Najprej . . .

MAMA: Oh, Dedek Mraz, železnico . . .

DEDEK: Vem, vem: železnica in Mehanotchnika. Ampak ta dva bom pr hranil za konec. Najprej bi dal Jakcu nekaj igrač, ki ni mislil nanje, ki ga bodo presenetile, igrače, ki jih bom jaz sam izbral! Glejte, rad bi mu dal na primer jadrnico!

MAMA (vesela): O!

DEDEK: No, kar sedite sem k meni. Tako, zdaj pa pridi, moja mala ladjica! (Zaploska ali udari s palico po tleh.)

LADJICA (pride med „pihanjem vetra“ izpod stranske stene na desni; najprej zastavica na jamboru in konica jadra, nato se barčica v potegu dvigne in ponosno zapluje na igralno polico čelne stene, kjer se ustavi in zasuka proti gledalcem): Saj nisem tako majhna, Dedek Mraz! (Poje pesmico in se sprehaia gugaje sem in tia. V premoru med obema biticoma govori.)

### Lesena igračka (7. BITENIC)

Šegaro JAMEZ BITENIC

Jaz i - gra - čka sem ve - se - la, bar - či - ca mi  
Tam bom pla - va - la kot ra - čka, pla - va - la bom

je i - me, ko do Ja - kec šel na morje,  
sem in tja, ko do Ja - kec stran po - gle - val,

vzel me ssa - bo bo, se - ve.  
mu pa vlf - ri - ko bom u - s'la.

DEDEK (mami): Vidite, ta je najbolj pametna ladjica izmed vseh. (Ladjici.) Pojdi zdaj lepo k Jakcu v sobo, moja prijazna barčica, in se postavi pod njegovo novoletno jelko. Jakec te bo jutri navsezgodaj že potreboval.

JADRICA: Že grem, Dedek Mraz! Že jadram! (Izgine med močnim pihanjem na levi.)

MAMA: Kakšna lepa igrača, Dedek Mraz! In ob slabem vremenu, ko Jakec ne bo mogel ven, bo spuščal jadrnico po kopalni kadi.

DEDEK: Ali pa se igral s kakšno drugo igračo. Svojo spretnost bo preizkušal na primer s podiranjem kegljev.

MAMA: Kaj bo imel keglje?

DEDEK: Seveda! Pritecita, kegelj in krogla! (Zaploska.)

KEGELJ: (Priskaklja od leve in se pri tem neprestano obrača, kot da ga zasledujejo. Togo obstane na desni strani igralne police.)

KROGLA: (Nastopi z nekaj skoki, se ustavi in grozeče zavrti.)

DEDEK (se smeje): Ta dva se kar naprej prepirata.

KROGLA: Pazi se, kegelj, da te ne podrem! (S skokom in zvokom poudari grožnjo.)

KEGELJ (zasopel, a izzivalno): Kar poskusi me podreti!

KROGLA: Čuvaj tace, čuvaj rebra, čuvaj nos! (Se odmakne nazaj, da bi vzela zalet.)

KEGELJ: Kar daj, krogla, kar teci.

KROGLA: Ti bom že pokazala, norčevati se iz mene! (Se zaleti, podre kegelj in jo ucvrte nazaj.)

KEGELJ (se pri priči postavi spet pokonci): Kar daj, krogla, kar daj krogla, kar daj še enkrat!

KROGLA: Pazi se, kegelj!

KEGELJ (se obrne h gledalcem in zapoje): I. kitico

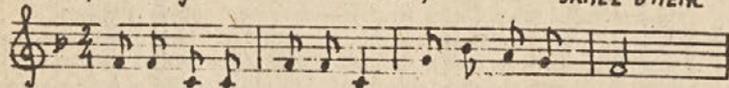
KROGLA (proti gledalcem zapoje): II. kitico

## Kegelj in krogla

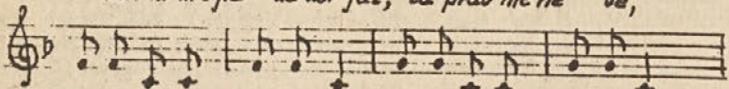
Pripovedovaje

(J. BITENC)

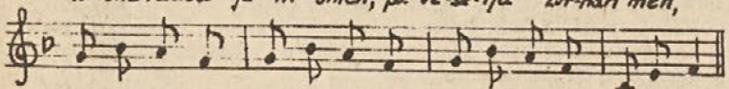
JANEZ BITENC



Kdor ni ke-gelj ka-kor jaz, ta prav nič ne ve,  
kdor ni krogla ka-kor jaz, ta prav nič ne ve,



kakšna groza je in strah in te-sno-ba in pre-plah,  
kakšna radost je in smeh, pa ve-se-tja zur-han meh,



ka-dar kro-gla, ka-dar kro-gla, ka-dar krogla nad me gre.  
ka-dar ke-gelj, ka-dar ke-gelj, ka-dar kegelj se po-dre.

DEDEK (zaploska): Dosti, dosti, otroka. Mir dajta, pojdita lepo v Jakcevo sobo in sedita pod njegovo jelko.

KEGELJ: (Steče na desno.)

KROGLA: (Pri priči za njim. Oba izgineta.)

MAMA: Tole je pa trpežna igrača. In kadar se Jakec ne bo igral, si bo njegova mala sestrična Mojca lahko naredila iz keglja punčko.

DEDEK: Kaj, hčerka, da imate majhno nečakinjo, ki še nima punčke? Ji jo bo pa Jakec dal! Pravo punčko! Tole, glejte! ... (Zaploska.)

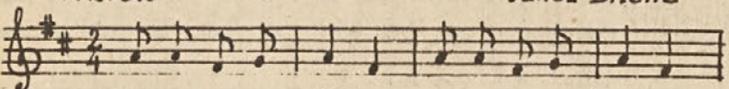
PUNČKA (poskoči izpod igralne police na desni, gre z mehaničnimi koraki do srede police, se prikloni in zapoje. Med pesmijo se ritmično giblje sem in tja):

## Jaz sem mala Špelca

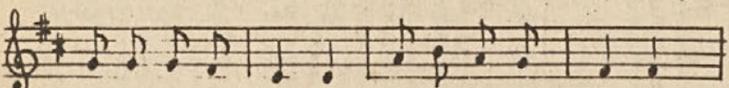
Prisrčno

(J. BITENC)

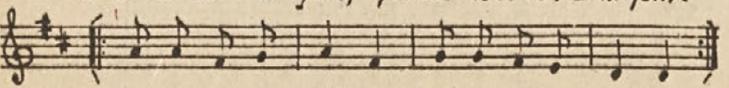
Janez Bitenc



Jaz sem ma-la Špelca, pridna kot če-bel-ca,  
krožni-ke po-bri-šem, ra-da mucke ri-šem,



Zmella švi-ga, šva-ga, ma-mi-ci po-ma-gam.  
ro-zi-ce za-li-jam, punčko vsak dan u-mi-jem.



Jaz sem ma-la Špelca, pridna kot če-bel-ca.

DEDEK (mami): Vidite, da se pri punčkah moda ne spreminja niti ne stara. To je moda od zmeraj in zmeraj je letošnja moda. (Punčki.) Pojdi, srček, k Jakcu, sedi tam pod največjo jelkino vejo in lepo pridna bodi.

PUNČKA: Ze tečem! (Steče na levo.)

MAMA: Predpasniček ji bom sešila, da si ne bo umazala oblekce. Ampak Dedek Mraz, Mehano ...

DEDEK: Mehanotehnika? Počakajte, nekaj sem se spomnil. Če bo Jakčeva sestrična imela punčko, ki jo bo peljala na sprehod v Tivoli, zakaj potem Jakec ne bi imel svojega medvedka, s katerim bo rad hodil zgodaj spat? Takoj ga pokličem! (Zaploska.) Medvedek Uhljaček!

MEDVEDEK (najprej se zasliši zadovoljno brundanje, potem se prikaže pri tleh ob stranski steni na desni, veselo pokima, se oprime roba stene in začne plezati navzgor. Medtem brunda po napevu pesmi in se sredi vzpona nekajkrat ustavi in veselo pokima v dvorano. Tik pred vrhom, ko je že čisto viden, začne peti):

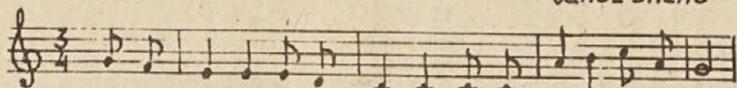
(Na sredi igralne police se med brundanjem sredi pesmi okorno prikloni.)

## Medvedkova pesem

(J. BITENC)

Prisrčno

Janez Bitenc



ko sem zvo-dol vproda-jal-ni, da me de-dak Mraz bo vzel  
Glej me Ja-kec, zdaj sem tu-kaj! Vem, da me boš rad i-mel,



in da me bo k Jakcu ne-sal, sem re-sni-čno bil ve-sel.  
da me boš u-hiljal me-je, pel, da ma v po-seljici boš grel.

(Med pesmijo počasi zleze po robu leve stene navzdol in na sredi izgine za zaslon.)

MAMA (mu maha, vzbričeno): Joj, kakšen ljubek medo je tale Uhljaček. To ga bo Jakec vesel. Saj ga bo od same sreče še zmečkal ... Ampak Dedek Mraz, zdaj pa zares Meha ...

DEDEK: Mehanotehnika? Saj že prihaja, že prihaja mojster tehnik. Glejte ga, je že tukaj.

MOJSTER: (Pride togo od leve, otovorjen s škatlo pod pazduho. Za njim žaga in kladivo. Korakajo ob igralni polici vzdolž vseh treh sten in nazaj ter pojejo.)

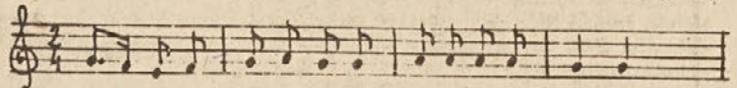
VSI TRIJE ZAPOJEJO.

## Naša četica koraka

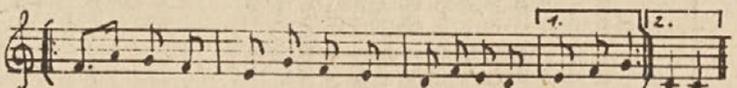
(J. BITENC)

Živahno

JANEZ BITENC



Na-ša če-ti-ca ko-ra-ka strumno in ve-se-lo,  
Jakcu, ki gra-di po-sta-jo, bomo po-ma-ga-li,  
ži-ga, ži-ga, po-je ža-ga, rom-rom-pom kla-di-vo,



druga drugim v ravni vr-sti zdaj gromona da-lo da-lo.  
ko pa vla-kec bo pri po-ljal, z njim se bomo igra-li gra-li,  
mi pa vsi naj boljše volje da-ka mamar lji-vo lji-vo.

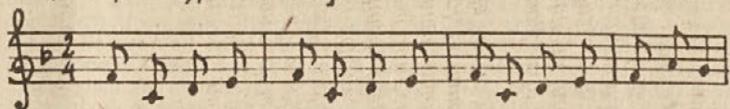
(Se „potopijo“ drug za drugim na levi.)

MAMA: Oh, železniško postajo bi zgradili, zlasti, če bi imel Jakec lokomotivo...

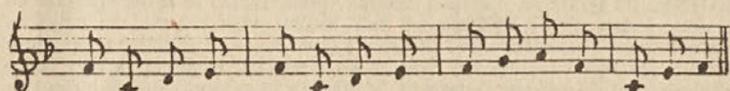
DEDEK: Če bi imel lokomotivo? Saj jo bo imel, kaj nisem obljubil! Že prihaja lokomotiva, takoj bo tukaj. Dajmo, lokomotiva! (Lokomotive ni.) Lo-ko-mo-ti-va! Ta je pa lepa! Le zakaj ne pride? (Vpije.) Lokomotiva... Ah! Že vem, zakaj ne more priti: zato, ker sem rekel le lokomotiva, mislil sem pa na vlak, na cel majhen vlak... Vlak moram poklicati. (Zapoje pesmico o vlaku.)

Jakčev vlak  
(J. BITENC)

Sprva počasi, potem hitreje JANEZ BITENC



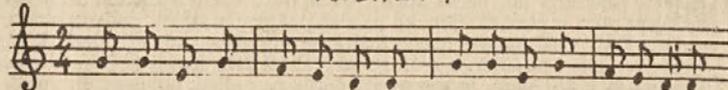
kje zdaj pu-ha, pri-ma-ru-ha, kje so-pi-na Jakčev vlak?  
Pelji vla-kec, hitro pelji, na po-sta-ji boš gredač.



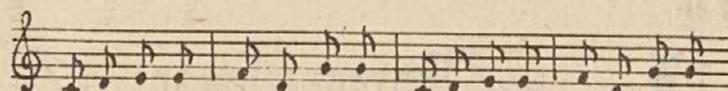
kaj ne vi-di še si-gra-ka in na njem ze-le-ni znak?  
Tu pri Jakcu se pa ustavi in za pi-skaj na iso-moč!

VLAK (najprej brlzig na piščalko, nato se zasliši puhanje lokomotive): Čf! Čf! Čf! (Od leve prileze vlak s punčko Špelco za zadnjim vagonom. Vagoni in lokomotiva pojejo.)

Veselo Vlak  
(J. BITENC) JANEZ BITENC



Po do-li-nah in li-va-okah, skozi go-re in čez reke,  
"Hi-tro še hi-tre-je pe-lji, sta-ra ma-ma me za-ča-ka!"



vo-zim, pi-skam in so-pi-ham, kakor spi-po stari Mi-ha,  
Špelca pro-si in vzi-hu-je, jaz pa prav kot da jo čujem,



Ves za-vil sem vsiv o-blak, Jakec pravi: "To je vlak!"  
že po-legnem in zdrvim, Špelca pa na tleh se-di!

PUNČKA: (Izpusti vagon in obsedi na tleh.)

VLAK: (Odpelje med puhanjem in brlziganjem.)

PUNČKA: (Hoče steči za njim, a vlak izgine. Izza odra se zasliši medvedkov in mojstrov glas.) Špelca! Špelca! (Mojster in medvedek pritečeta.)

MOJSTER: Špelca, Uhljaček ima predlog!

PUNČKA: Kakšen predlog?

MEDVEDEK: Pritekla sva iz Jakčeve sobe, da bi...

MOJSTER (resno): Da bi Dedku Mrazu jaz ti in on zapeli pesmico.

PUNČKA: Imenitno sijajno, odlično! (Zaploska.)

MEDVEDEK: Ju ju juhuhu, ali nisem rekel Mojster, da bo Špelca navdušena?

MOJSTER: Ja, ja.

MEDVEDEK (navzdol, v ozadje odra): Hej, kegelj in krogla, ali nisem rekel, da bo Špelca navdušena?

KEGELJ in KROGLA (nevidna): Ja, ja!

MOJSTER: Postavimo se v vrsto. Punčko, prosim, v sredo. Takole. Pozor! Zdaj! (Vzdigne roko in potihno šteje.) Dva, tri!

VSİ TRIJE:

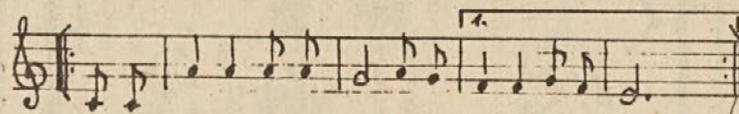
Dedek Mraz  
(J. BITENC)

Zadovoljno

Janez Bitenc



Si-va ku-čma, beka bra-da, topel ko-žuh, kje je koš?  
Rdeče žo-ge, knjige, zvezki, punčke, sanko in še kaj.



1. Joj, iz pri-šel je med nas stari de-dek, dedek Mraz.



2. de-dek, dedek Mraz.

DEDEK: Hvala, igračke! (Vstane.) No, draga hčerka, mislim, da imamo kaj postaviti pod Jakčevo jelko.

MAMA: Joj, vse tole pa ne bo šlo v Jakčevo sobo.

DEDEK: Seveda bo, razporedili bomo igrače tudi okrog vrat, najlepše, kar se bo dalo. (Igračke se počasi odmikajo proti levi.) Razen, če...

PUNČKA, nato MOJSTER, potem MEDVEDEK: Razen če? Razen če? Razen če?

DEDEK: Nekaj sem se spomnil. (Mami.) Ali vidite tukaj pred nami v temi vse te otroke? (Pokaže v dvorano.)

MAMA: Ne, kje vendar?

DEDEK: Tam, tam... glejte, malega fantka, zraven še enega... in tam... in tam deklico... in še zadaj...

IGRAČE (se stegujejo in kažejo v dvorano): Ja, tam... in tam... in tam...

DEDEK: A, seveda! Vi nimate takih oči kot mi. No, lahko mi verjamete, da je tam veliko otrok, ki nas gledajo, ki čakajo in prav tako kot vaš Jakec pričakujejo igrač. No, rad bi jim priredil praznovanje in jih povabil, naj pridejo vsi sem po igrače.

MAMA: Praznovanje, Dedek Mraz, pa kje vendar?

DEDEK: Tukaj! Čudovito praznovanje. Boste videli. Ve, igrače, na svoja mesta! (Luči se prižgejo, lutke izginejo in na prizorišče prinesejo darila.) In zdaj se začne praznovanje! (Dedek začne klicati otroke po imenih z listkov, ki so obešeni na darilnih zavojih. Če so darila enaka - npr. čokolade - jih preprosto razdeli.)

OPOMBA: Obstaja seveda možnost, da so otroci kolektivno obdarovani ali pa sploh ne in smo jim igrice predvajali le kot samostojno novoletno privedev. Pri 1. VARIANTI: dedek Mraz potem, ko so igrače pokazale v dvorano in zaklicale: „Ja, tam... in tam... in tam...“, sklene igro takole:

DEDEK: Vidite, koliko otrok je, ki nas gledajo in čakajo in prav tako kot vaš Jakec pričakujejo darila. Njim sem prinesel... (imenuje darilo. Nato odkrije pregrinjalo, pod katerim je bilo skrito kolektivno darilo za prisotne otroke. Po priložnostnem nagovoru se dedek poslovil, igrače pomahajo otrokom in igra je s tem končana.)

2. VARIANTA: brez obdarovanja sklene dedek npr. takole:

DEDEK: Vidite, koliko otrok je, ki nas gledajo in prav tako kakor vaš Jakec pričakujejo igrače. No, rad bi odšel k njim in jim priredil praznovanje. Dragi otroci, tudi pri vas se bom oglašil v teh dneh (ta večer) in vam prinesel tisto, kar ste si najbolj želeli. Na svidenje! (Dedek odide, igrače se poslovijo od otrok in tako je igre konec.)

Napotila

PRIZORIŠČE IN RAZSVETLJAVA. Samo prizorišče je več kot preprosto (slika). Primerno visoka in široka španska stena z nevtralnimi ozadjem (zavesa ali samo zid), na levi ali na obeh straneh stene novoletna jelka, pred steno pa Jakčeva pručka in mamin stol. Temu prizorišču ustreza vsakršen prostor - razred, telovadnica, risalnica, dnevna soba, dvorana, večja veža, gledališki oder itd. Važno je predvsem, da je v zaodrju (za steno) dovolj prostora za lutkarja in morebitna darila, ki jih hoče prireditelj podariti otrokom. Kjer igrate na tleh in ne na odru, morajo biti tudi prve vrste dovolj odmaknjene od prizorišča - vsaj 3 metre. Kar zadeva razsvetljava - če imate žaromete, jih razpostavite na levo in desno prizorišče in to v razdalji 3 do 5 m. Eden

žarometov naj bo ves čas usmerjen na živo sceno (dedek in mama), drugi pa na igralno polico, tj. na vrh zaslona. Če pa imate dva pomočnika pri žarometu, vsakega pri enem, lahko ta dva premikata svetlobna stožca obeh luči enkrat z žive na lutkovno sceno in obratno, kot to pač zahteva dogajanje v igri. Prednost tega je tudi, da ob dedkovem prihodu ob svetimo Dedka Mrza in da na koncu, ko dedek kaže otroke, ki sede v temi dvorane, obrnemo svetlobo v male gledalce. To bo precej dvignilo učinek igre in odstranilo pregrado med odrom in dvorano.



**PREPROSTEJŠA VARIANTA.** Seveda se da oboje – španska stena in žarometi – nadomestiti z enostavnejšim zaslonom oz. svetilom. Namesto španske stene si omislimo oder med vrati. Namesto zaslona lahko uporabite tudi 4 do 5 šolskih računal, ki jih postavimo enega ob drugo in pregrnemo s pregrinjali, ki segajo do tal. Tudi panoji, omara, knjižna polica, peč, nam bodo služili za zaslon. Eno pa si moramo zapomniti pri vseh naštetih improviziranih odrih, da niso previsoki, ne prenizki – lutkar mora stati za njimi in mora biti popolnoma skrit. Če pa imate klasičen lutkovni oder, tem bolje: svetovali pa bi, da imate zaveso ves čas igre odgrnjeno. Odrsko odprtino lahko priredite po možnosti kot okno, kar bo delovalo še pristneje. Razsvetljava. Če igrate podnevi, v najbližjem dosegu dnevne luči, razsvetljava ni potrebna. Žvečer pa lahko pred prizorišče namestimo nekaj namiznih svetilk z močnimi žarnicami in senčniki in to na vsako stran po nekaj luči. Če vso svetlobo zdaj usmerite na zaslon in živo sceno, dobite idealno razsvetljavo. Kjer tudi teh možnosti ni, pustite prižganih nekaj stropnih luči tik nad prizoriščem, druge po dvorani pa ugasnite. Če imate na novoletnih jelkah električne lučke, naj ostanejo med vso predstavo prižgane; tudi te bodo dajale nekaj svetlobe.

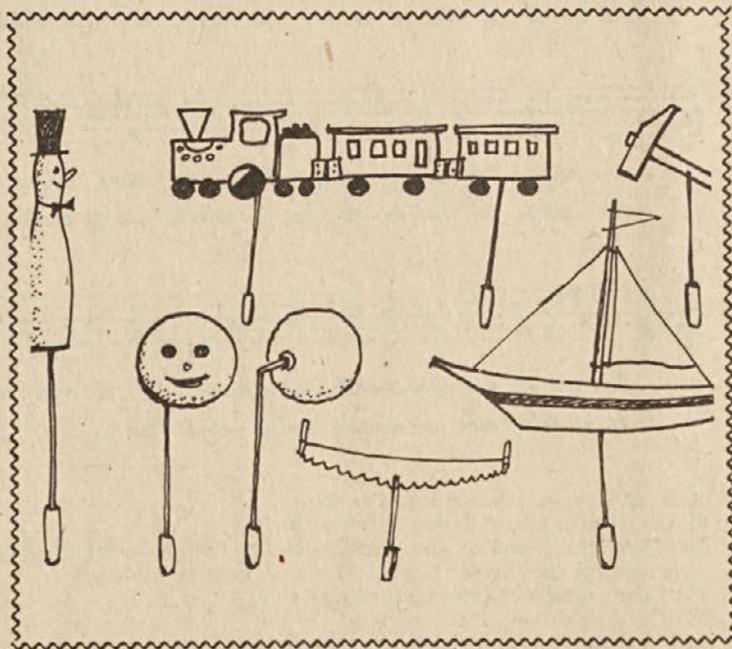
**LUTKE.** Medvedka, Špelca, Mojstra, keglja in kroglo izdelamo po podobi pričujoče skice. Naredimo jih lahko iz penaste gume. Lahko so seveda tudi iz gline, kaširane, vendar je izdelava iz multroprema lažja in hitrejša. Kegelj naj bo velik kakor druge lutke, če ne še veliko večji in naj ima v spodnjem koncu žico z lesenim ročajem za vodenje. Ker se mora krogla vrteti, vodoravno zapognjeni konec žice vtaknemo v lesen tulec, tega pa nalepimo v kroglo. Jadrnico izdelamo iz lesa in ji prav tako spodaj (na sredo trupa) pritrđimo žico z ročajem. Vlak naredimo iz lesa: trup lokomotive je iz stare, nekoliko večje pločevinke, prav tako so tudi strehe vagonov iz pločevine. Barvamo s tempera barvami: lokomotiva bo rdeča, voziček s premogom črn, prvi vagon zelen, drugi moder. Strehe vagonov sive. Kolesa so negibna. Kako je vlak „pripet“? Lokomotiva je pripeta s šarnirjem na voziček s premogom in prvi vagon (ki sta eno, zato najdaljša voza od vseh), prvi vagon pa je prav tako pripet s šarnirjem na drugi vagon. Tako dosežemo uravnoteženo gibanje. Eno žico pritrđimo spodaj v lokomotivo, drugo pa v zadnji vagon. Žice naj bodo debelejšje. Če igrajo otroci, vodita vlak, ki je precej težak, dva otroka. Kladiivo je iz lesa, rezilo žage iz pločevine, ročaj pa lesena.

**PREPROSTEJŠA VARIANTA.** Tudi pri lutkah si lahko enostavno pomagamo s tem, da jih nadomestimo z ustreznimi otroškimi igračkami. Vendar pa moramo punčka, medvedku in mojstru (tega zadnjega lahko priredimo iz otroške igrače – punčke tako, da jo oblečemo v fanta, ji poveznemo čepico in nalepimo brke) na spodnji konec pritrđiti košček močne žice. Lahko pa igrače izvotlimo in jih vodimo kakor ročne lutke. Tudi na igrače – jadrnico, vlak (ta naj bo iz lesa in ne električni!), kegelj in kroglo pritrđimo žico ali primerno močne lesene palčke ali letvice. Krogla se mora vrteti; če nam je ne bo – zaradi snovi, iz katere je narejena – uspelo prirediti tako, kot smo to storili pri krogli iz multroprema, potem zapičimo samo žico ali palčko vanjo in jo vodimo tako kakor žogo. Kladiivo lahko nadomesti igralno kladiivo, žago pa urežemo iz lepenke in prelepimo „rezilo“ s srebrnim papirjem.

**PETJE.** Iz objavljenega notnega gradiva naših 9 pesmi bo vsakomur jasno, da so pesmice lahko pevne. Nekateri pesmi z rahlo spremenjenim besedilom (Naša četica koraka, Dedek Mrza, itd.) pa so otrokom vsaj po melodiji znane. Pesmi pojejo seveda lutkarji-igralci za zaslonom (ali poseben zborček) ob spremljavi kakega instrumenta (harmonika, kitara). Lahko pa jih posnamete tudi na magnetofonski trak. Dedek Mrza poje seveda svojo pesem o vlaku živo. Eventualna rešitev, da bi pesmi samo recitirali, ne pa peli, bi igri odvzela mnogo čara.

**IGRALCA.** Naj igro uprizorimo običajno kot samostojno igro ali uporabimo drugo varianto, ki se organsko preljuje v obdaritev otrok, v obeh primerih morata dedka in mama igrati odrasli osebi ali vsaj starejša mladinec in mladinka. Tako npr. v osnovni šoli zaigrata nižješolcem obe vlogi osmošolca. Ker se igra odvija v domačem okolju, na novoletni večer, naj bo na prizorišču in v dogajanju čimveč domačega vzdušja in nobenega spakovanja; to vzdušje in v prvi vrsti vsebina igre do neke mere demitologizira pojav dedka Mrza, ki postaja tako iz bajeslovne iredne osebe eden izmed sto in sto dobrih, starih, priljubljenih, predvsem pa resničnih dedkov, katerega otroci že poznajo iz svojega družinskega kroga. Zato naj bo prijeten, kramljavač star očka; že to, da takoj po svojem prihodu sede na Jakčevo pručko oz. stolček, bo na predstavah dodajalo nekaj realnosti in domačnosti dedkovemu pojavu. Mati (za ta večer naj bo seveda oblečena nekoliko bolj praznično, seveda pa še zmeraj tako, kot je za dom primerno – morda v črno krilo, črn pulover in svetel predpasnik) je kakopak kot običajno zaskrbljena, vendar praznično razpoložena. Med igro lutk oz. igrač mama in dedek vstajata, poslušata, božata igrače, jim mahata, spet sedeta, nikakor pa ne smeta zgolj sedeti in gledati predstavo kakor gledalci v dvorani. Dedek Mrza mora celo večkrat lutko, ko odpoje svojo pesmico, zapoditi pod jelko in Jakčevo sobo – tako npr. večna prepirljivca keglja in kroglo. Zanimiv kontrast med dedkovo veliko belo orokavičeno roko in malo lutko bo dopolnil čar teh prizorov. Prihod dedka Mrza naznani zvonček za zaslonom (kar pomeni, da se je dedek pripeljal na saneh s kraguljčki). Po zvončku dedek takoj vstopi. Tisti, ki ne igrata na gledališkem odru, ampak na tleh, imate to prednost, da dedek Mrza lahko vstopi skozi „prava“ vrata v prireditveni prostor; gre lahko celo s konca dvorane med vrstami otrok gledalcev do prizorišča. Na gledališkem odru nastopi izza zavese, če pa nimate ne te ne druge možnosti, pač nastopi izza zaslona.

**LUTKE.** Če igrate na odprtem zaslonu, brez stranic, se ladjica prikaže od spodaj, kakor da bi zaplavala na valu kvišku, vlak kot da je zapeljal na strmino, punčka, medvedek, mojster kakor da so se vzpeli po stopnicah (vodič pri tem enakomerno dviga roko z lutko), kegelj in krogla lahko pridrvita kot po toboganu navzgor. V primeru klasičnega odra ali improviziranega odra, ki je zaprt na obeh straneh, pa nastopajo vse lutke od strani, z gledalčeve leve na desno. Kot veter za jadrnico naj pihajo vsi igralci; ladjica mora seveda gugaje plavati sem in tja, ko poje svojo pesmico. Ko se pogovarja z dedkom, obstane na polici in posluša; to zadnje velja za vse lutke. Pri keglju in krogli lahko zvočni učinek trčenja obeh ponazorimo tako, da za odrom tolčemo dva gladka kosa lesa drug ob drugega. Špelca naj po končani pesmici zapleše polko ali kak drug ples – pri tem pleše seveda pod njo tudi sam vodič, ne pa, da samo premika in obrača roko sem in tja. Ko pa Špelca poje, naj s kretnjami ponazorijo vsebino pesmi – pometanje, risanje, zalivanje itd. Med plesom se Špelca obrača od publike, gladi se po laseh, ker se sama sebi zdi lepa – vse to seveda v času, ko se dedek in mama pogovarjata o njej. Medvedek naj se, preden se prikaže, oglasi z brundanjem, ko pa se pokaže, se spet skrrije, ker je nekoliko sramežljiv. Mojster naj med pesmijo koraka pred svojim orodjem – kladivom in žago – od enega do drugega konca police in se v polkrogu v ozadju (dvignemo lutko, da jo gledalci vidijo) vrne spet k polici. Prav po taki poti naj vozi vlak – ob polici, v ozadju čez „horizont“, nato spet ob polici. Nič huđega, če bodo otroci zagledali žico pod „kompozicijo“. Imenitno bo, da se Špelca, ki se hoče voziti z vlakom, drži strehe zadnjega voza in teče za njim, ko pa vlak potegne in izgine, pade in obleži na polici. Tudi vlak najprej najavi brlzig na piščalko, tudi pri njem, kot pri vetru, vsi igralci posnemajo zvok stroja (čf! čf! čf!). Kot je že bilo omenjeno v opazkah v igri sami, igrače nosijo darila na polico, odkoder jih mama in



dedek Mrza jemljeta in dajeta malčkom. Enkrat prineseta darila na polico kegelj in mojster, drugič punčka in medvedek – dvojice se med seboj menjajo – manjši zavoje pa lahko pripelje medvedek na jadrnici ali mojster na vlaku. Če so za darila smučke ali sanke, jih prinesejo vsi in to seveda med strašnim sopihanjem. Da se darila ne izmuznejo iz rok lutk, jih lutkarji pridre od spodaj s prosto roko, ki pa mora ostati nevidna. Veselo bo, če bo kak otrok deklamiral ali zapel dedku Mrzu pesmico, pa mu bo zaploskala ali ga vzpodbudila lutka. Na vse ostale domisleke pa bodo prišli igralci spontano med predstavo in obdaritvijo.

# Tisočem otrok so ubili veselje do dela

Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti govoril o osipu

Na seji, ki je bila minulo teden v Ljubljani, je izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti najprej govoril o pripravah finančnega načrta republiške izobraževalne skupnosti za leto 1971. V zvezi s tem pravzaprav še ni mogoče reči nič bolj konkretnega kot to, da je republiška izobraževalna skupnost na podlagi znanih sklepov slovenske vlade iz 1968. leta sestavila načrt in predlog za financiranje slovenskega šolstva v 1971. letu. Omenili pa so, da republiška izobraževalna skupnost opazuje, da je premalo sodelovanja med njo in drugimi sestavljavci slovenskega finančnega načrta za prihodnje leto. Odbor je razpravljal na tej seji tudi o izhodiščih za pripravo finančnih meril leta 1971.

Na seji, ki je bila minulo teden v Ljubljani, je izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti najprej govoril o pripravah finančnega načrta republiške izobraževalne skupnosti za leto 1971. V zvezi s tem pravzaprav še ni mogoče reči nič bolj konkretnega kot to, da je republiška izobraževalna skupnost na podlagi znanih sklepov slovenske vlade iz 1968. leta sestavila načrt in predlog za financiranje slovenskega šolstva v 1971. letu. Omenili pa so, da republiška izobraževalna skupnost opazuje, da je premalo sodelovanja med njo in drugimi sestavljavci slovenskega finančnega načrta za prihodnje leto. Odbor je razpravljal na tej seji tudi o izhodiščih za pripravo finančnih meril leta 1971.

Učni načrt osnovne šole je tako napet in celoten ustroj šolskega dela tako uravnan, da je za učitelja in učenca prvi pogoj, da formalno predelata zelo zahteven učni načrt, pa če za to so objektivne in subjektivne možnosti ali jih pa ni. Učitelj nima časa — ali ga pa tudi niso naučili in navadili — da bi se posebej in bolj ukvarjal z otrokom, ki snov težko zmaguje. Otrokova nezadostna oteka se tako spremeni v odstotek, ki bo predstavljal osip, nimamo pa pri tem časa pomisliti na usodo tega otroka. V šoli ni časa in največkrat tudi možnosti ne, da bi otroku zbudili veselje do učenja, se pravi do dela, ni časa, da bi ga lahko pedagog vodil od uspeha do uspeha in ga tako spodbujal, da bo voljan dati od sebe vse, kar zmore.

Namesto tega pa togi šolski sistem s svojimi objektivnimi in subjektivnimi posledicami ubija takim učencem vsako voljo in vsako veselje do dela. Drugače tudi ne more biti, če pa te otroke vsak dan leta in leta tepe z oznako, da so nesposobni. Šola se je usmerila k učnemu načrtu, namesto k otroku. Marsikaj bo treba spremeniti, da bo središče dela v šoli resnično postal otrok, učenec. Brez takih sprememb — tako so menili na seji izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti — uspeha pri tem zelo pomembna vprašanja in da bo o njih moral še razpravljati. Odbor je sodil, da gre za J. S.

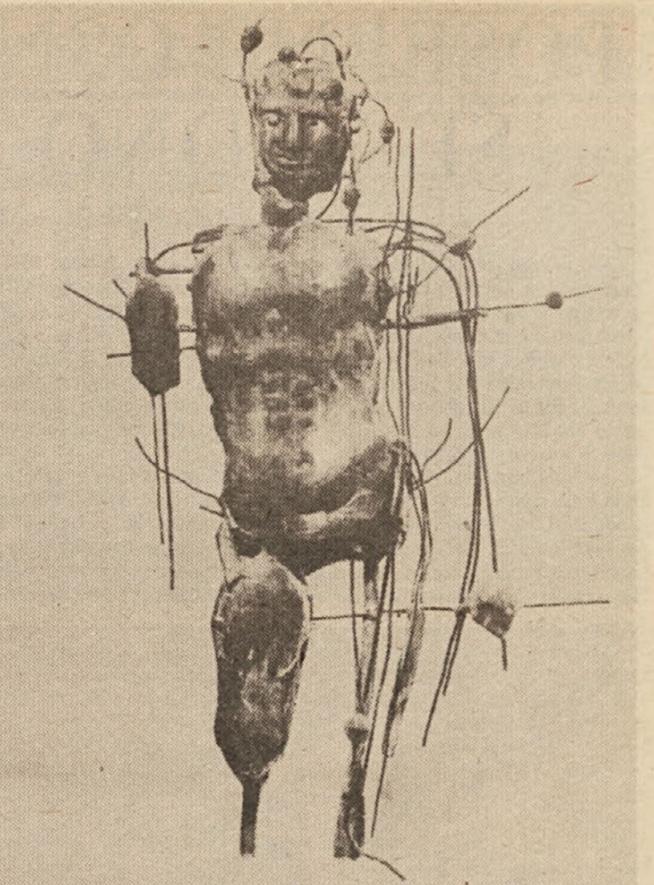
obraževalne skupnosti — uspeha pri tem zelo pomembna vprašanja in da bo o njih moral še razpravljati. Odbor je sodil, da gre za J. S.

obraževalne skupnosti — uspeha pri tem zelo pomembna vprašanja in da bo o njih moral še razpravljati. Odbor je sodil, da gre za J. S.

## Srečanje na beneškem bienalu

Med letošnjimi grškimi razstavljalci na beneškem bienalu izstopa kipar Yannis Parmakelis, rojen na Kreti 1932. Kratk pregled nazaj na novogrško plastično ustvarjalnost nam pokaže, da je odličnemu kiparstvu neoklasicizma v 19. stoletju sledilo obdobje povprečnih dosežkov vse do druge svetovne vojne. Po tej, pa je pričel razcvet nove generacije z najpomembnejšimi umetniki: Capralos, Apartis, Zongolopoulos, Loukopoulos, Pappas, Lameras, Apergis in Couletianos. Med temi umetniki z novimi pobudami in revolucionarno formo zavzema pomembno mesto letošnji razstavljaec Parmakelis. Šolal se je v Atenah in v Parizu na Ecole des Beaux Arts in razstavljal v Atenah, Aleksandriji, San Paolu, Bukaresti in na EXPO v Osaiki (1970).

svojimi idejnimi in formalnimi rešitvami daleč zapuščajo področje upodabljanja in oblikovanja, ostaja Parmakelis zvest teži večno zastavljenih nalog. Tokrat jih je rešil zelo dobro. Oglejmo si pred nami nastajajočega človeka. Tistega človeka, za katerega je dejal grški filozof Demokrit, da je prav tako sestavljen iz materialnih delcev kot priroda sama, iz okroglih njegov duh in iz oglatih njegovo telo. Kaj ni na naši podobi plastike nekaj Demokritovega duha? Če nadaljujemo še korak do helenistične filozofije Epikura, ki potrjuje Demokritov atomizem in pravi, da je življenje slučajni spoj atomov in smrt prav tako slučajno slovo atomov, potem spoznamo, da grški kipar pozna svojo tradicijo in je ta veliki nauk ovekovečil s prekrasno stvaritvijo. Človek pred nami ne nastaja kot biološko bitje, ampak kot malik samega sebe, samemu sebi, kot spomenik človeku. Nanizane mase se še niso spojile, osrednja masa že kaže, da gre za tvorbo človeka, toda ustavljena je v neki fazi odmora. Lahko bi dejali: Ali ima smisel tvoriti, ko



vemo, da se bo raztvorilo? In kip je izdelan v fazi, ki kaže negotovo, nedovršeno. Človek je zmogel delati le do tod, funkcije mu ni uspel dati. Če ga ne more oživeti, naj ga pusti v tej fazi. Kipar izraža deformirano obliko z mnogo bojazni v poizkusu, da obleče, spravi v zemeljski kalup substancno življenje. Prav to substanco pa išče v svojem delu. To pa je prav substanca njegovega umetniškega dela. Zato njega ne zanima „tematična epizoda“, četudi se mu

v njegovem delu uresniči. Čuti potrebo, da da „smisel“ temu, kar dela. Kipar je fanatik, ki išče globino stvari. V tem ga vodi močan instinktivni talent. Parmakelis veruje v svoje tridimenzionalno kiparstvo. V enostavni kiparski prepis ne verjame. Zanj kiparstvo ni struktura, ampak globina. Opazujejo to dovršeno, lahko nadaljujemo razmišljanje, da to ni torzo, da pa so mnogi ljudje podobni tej podobi nedovršeni, četudi so spojeni in žive. IGOR PLEŠKO

Izredno zanimiva in — lahko zapisali — nova je bila razprava o osipu učencev v osnovnih in drugih šolah. Ni izhajala iz ugotovitve, da je ta osip toliko velik, da je v nekem kraju za toliko odstotkov večji kot v drugem kraju, ampak je izhajala iz ugotovitve, da deset in deset tisoč otrok ostaja za zmeraj brez dokončane osnovne šole. In ne samo to. Tisoči in tisoči otrok so potisnjeni v položaj, ko jih iz dneva v dan tepe neuspeh v šoli. Tako raznamovan učenec je dobil pečat ne samo za svoja šolska leta, ampak za vse življenje. Krivica, ki tepe tisoče in tisoče naših otrok, izvira iz tradi-

## Najprej priznanje, potem denar

Pogovor ob jubileju Staneta Habeta se je spremenil v pogovor o domžalski glasbeni šoli



Komajda bi verjeli, da je bila sedanja domžalska stavba zavoda za glasbeno izobraževanje nekdanj dom vseh mogočih krajevnih organizacij. Danes je namenjena samo glasbeni dejavnosti, kajti „čim večje je bilo razumevanje do glasbene šole, tem več organizacij je odšlo iz te hiše“, ki je danes prav gotovo ena najlepše urejenih glasbenih šol. Dodatni leseni stropi so napravili prostore modernejše, polepsale so jih funkcionalno razporejene svetilke in okrasno zelenje, ki bi ga bilo, skupaj zbranzega, prav gotovo za čeden rastlinjak. Preplekane stene so goljufija, saj te prepričujejo, da si je vsa domžalska šola naredela bahavo tapetno preobleko. Pod živobarvnimi slikami, s katerimi so se trudili učenci domžalskih osnovnih šol, postanejo stene pisana barvna paleta. Instrumenti in notna stojala kot da so sestavni del teh olupševalnih elementov. Prvo nadstropje, ravnateljeva sobica: s stene pogleduje ciganska lepotica s kitaro. To bi moral biti pravzaprav jubilejni intervju ob ravnateljevi petdesetletnici. Toda zdi se, da ravnatelj Stane Habeta takega intervjuja ne mara. Niso mu kdovekaj pomembni njegovi osebni podatki, v pripovedovanje venomer vpleta glasbeno šolo. To niti ni presenetljivo, saj je postala sestavni del, smisel njegovega življenja in dela. Uspehi te šole so mu prinesli najbrž najlepše trenutke in priznanja za delo.

ostal sam sebi namen, temveč eden pomembnih dejavnikov pri splošni vzgoji mladine in nosilec širokega kulturnega poslanstva. Zato tudi občani niso ostali ravnodušni in so vsestransko pomagali pri razvoju zavoda. Najprej smo dobili priznanje, potem denar, saj je bilo očitno, da so prizadevanja za uveljavitev reformirane šole in sodobnejši koncept vzgoje našla odmev tudi v glasbeni šoli. Sodobna glasbena vzgoja se je odzrcalila v številnih kulturnih skupinah in ansamblih. Glasba, skovana v stoletjih, je našla v mladih ljudeh s posredovanjem zavoda svoje ljubitelje in posrednike.

Pomen glasbene šole na območju, kakršno je domžalsko? — Približali smo glasbeno vzgojo otrokom v določenih krajih, v območju, kjer žive. S tem smo dobili velik del zagovornikov. Ni bilo večje kulturne prireditve ali praznovanja v gospodarskih organizacijah, da ne bi povabili k sodelovanju tudi naših gojencev. S



tem smo si pridobili ugled. Nikdar nismo nastopali v prazni dvorani. Občinstvo nas je s svojim priznanjem podprlo, to pa nam je dajalo novih pobud za delo na glasbenem področju. Starši so se začeli zanimati za uspehe svojih otrok, za glasbeno vzgojo, navdušili so se za lepo muziko. To pa je hkrati tudi neposredna glasbena vzgoja odraslih.

Kaj bi rekli o delu glasbenih učiteljev v prvih letih po osvoboditvi in danes? Gotovo je, da smo najtežja bremena nosili vendarle starejši učitelji, mlajši so prišli na uglajeno pot. Začeli smo delati v slabih materialnih pogojih, treba je bilo preusmeriti poglede ljudi na glasbeno dejavnost, podreti prejšnjo miselnost, da glasbena vzgoja ni privilegij nekaterih. Skratka, ustvariti je bilo treba tradicijo. Kako je danes s kadrovsko zasedbo učiteljev glasbe na glasbenih in osnovnih šolah?

— Za glasbene šole bi bilo vse najlepše urejeno, če bi vsaka šola sama poskrbela za kadre, predvsem kar zadeva šolanje. Neradi pa hodijo učitelji poučevati v osnovne šole. Ne zato, ker bi se bali dela — glasbene vzgoje v razredu, temveč zaradi skupinskega dela z zbori. Vzrok je na dlani: v mnogih osnovnih šolah nimajo zagotovljenih delovnih pogojev — primernih pevskih sob, v katerih bi našli dobre instrumente; vaje šolskih zborov pa pogosto ovira dvoimenski pouk. Tako najde glasbenik med eno in drugo izmenom komajda čas za poučevanje. Z zbori pa bi morali vaditi vsaj trikrat tedensko po eno uro.

Vaše delo je nedvomno zelo zahtevno — ali si kdaj zaželite bolj mirnega poklica? — Nikakor. Imam žilico, da sem nenehno nekje. Rad doživljam, da se trud, ki ga vložim v svoje delo, tudi pokaže. Uspeh je kot motor, sila, ki te žene naprej in te spodbuja k novim akcijam. Kaj svetujete mladim učiteljem, ko pridejo na vašo šolo? — Želim jim predvsem, da bi se živeli v kolektiv, da bi sodelovali z mladino, znali mlade ljudi pritegniti k delu, jih navdušiti za glasbo, ki človeka uravnovesi, mu provzgoji delovne navade in mu hkrati polepša življenje. Učenca je treba naučiti spoštovati delo, kulturno zapuščino naših prejšnjih ustvarjalcev, predvsem slovenskih. Ne pravimo zaman, da je glasba tista, ki ne pozna meja.

Mnogo glasbenih pedagogov poznate. Katero značilnost jim pripisujete? — Bistvena lastnost je tekmovanje med glasbenimi pedagogi, ki nastaja pravzaprav že zaradi same zvrsti dela. To je nenehna primerjava pedagogovega dela z učenčevim. Pedagogovo individualno delo je bolj očitno v glasbenih šolah kot v drugih. Bolj do izraza pride, saj ga je treba predstaviti tudi v obliki javnih nastopov. Pri vsem tem se ustvarja neka pozitivna „klima“, ki pa ima včasih lahko tudi negativne posledice, če nastopijo nezdrave ambicije.

Kakšna je pri tem ravnateljova naloga? — Uravnovati prehude ambicije in individualne težnje. Katero pravilo je za vas najvažnejše? — Tisto, ki pravi, da se mora človek naučiti vrednotiti in spoštovati tudi delo svojega sodelavca. Vse je treba delati z voljo in optimizmom. Ravnatelj Stane Habeta je večkrat poudaril, da si je šola veliko pomagala tudi sama, da niso čakali na „mano z neba“. S tem je mislil šolanje glasbenih pedagogov po principu „kroženja kadrov“. Glasbena šola je sama poslala pedagoge v nadaljnje šolanje na srednjo glasbeno šolo in nato na glasbeno akademijo. Ti učitelji pridejo potem zopet poučevati na „svojo“ glasbeno šolo.

Kakšne so prednosti takega „kroženja“? — Učitelj nima stanovanjskih problemov, pozna okolico in ljudi ter se laže vrašča v okolje. Naša šola je sama poskrbela za svoje kadre in pripravljala seminarje. V tistih prvih kritičnih letih smo zaposlili študente, nekdanje gojence naše glasbene šole, ki so poučevali in hkrati študirali. Sedaj, po enajstih letih, imamo na šoli, ki jo obiskuje 400 učencev, sedem diplomantov glasbene akademije in tri predmetne učitelje, ostali učitelji (razen tistih, ki imajo več kot 25 let službe) pa študirajo na glasbeni akademiji. Pogovor, niti malo „jubilejen“, je primal do tistega zadnjega vprašanja, ko sprašujemo slavljence po željah in načrtih. Mene pa je zanimalo, o čem ravnatelj Habeta največ razmišlja. — O tem, da bi v Domžalah ustanovili samostojen orkester — deloma simfonični orkester, ki bi deloval pri kulturno-prosvetnih organizacijah. Tako da bi breme stroškov in druge organizacijske skrbi prevzel občinski svet kulturno-prosvetnih organizacij, ker šola za to dejavnost nima denarja. Tak večji amaterski orkester bi lahko načrtno oblikoval repertoar raznih stilnih koncertov. Tako bi se ljudje seznanjali z deli svetovnih klasikov in domačih ustvarjalcev. MARJANA KUNEJ

# POSEBNE OSNOVNE ŠOLE — ŠE VEDNO PREDRAGE?

S seminarja za ravnatelje posebnih osnovnih šol in vzgojnih zavodov v Ljubljani

Zadnje dni oktobra je bil v prostorih zavoda za šolstvo SRS petdnevni seminar za ravnatelje posebnih osnovnih šol in vzgojnih zavodov iz vse Slovenije. Predavali so najboljši pedagogi in drugi strokovnjaki iz naših visokošolskih zavodov. Tako so lahko udeleženci zvedeli marsikaj novega za svoje nadaljnje učno in vzgojno delo. V razpravi so spregovorili o mnogih učnih in vzgojnih problemih, ki jih ne manjka na nobeni tovrstni šoli ali zavodu. Pokazalo se je, do kod je prišlo naše posebno šolstvo in kakšne perspektive ima to šolstvo v prihodnosti.

Žal posebne osnovne šole še vedno marsikje odpravljajo in se upirajo dajatvam, češ da so predrage. Posebne osnovne šole, zlasti na podeželju, so v nemogočih prostorih, posebno če gostujejo v osnovnih šolah. Res je, da nekateri temeljne izobraževalne skupnosti znajo ceniti težko delo naših defektologov in jih zato tudi vsestransko podpirajo, toda te so žal v manjšini. Treba je pre-

pričevanja in dokazovanja, da potrebujejo tovrstne šole mnogo več učil, ponazoril, razgibalnega prostora, telovadnic, da ne govorimo o najmodernejših učnih pripomočkih in sredstvih, o katerih smo slišali na seminarju. Vsi smo bili navdušeni nad predavanji, nad učnimi pripomočki in učnimi sredstvi, ki smo jih videli in spoznali. A žal smo na koncu le lahko ugotavljali, da so predraga za mnoge posebne osnovne šole. Tudi o dolgoročnih načrtih za usposabljanje duševno prizadetih smo razpravljali, toda za to marsikje nimajo pravega razumevanja. Takole nam odgovarjajo: Najprej je treba poskrbeti za osnovne šole, šole potem pridete vi na vrsto. Pa vendar ne bomo mogli neskončno dolgo čakati, saj se je prav v tem letu pokazalo, koliko duševno prizadetih otrok še čaka na posebno šolanje. Letos so namreč naše komisije za kategorizacijo pri občinskih skupščinah opravile svoje delo tako, kot še nikoli. Število vpisanih otrok je že preraslo število, ki je bilo predvideno za leto 1975. Tako je nastalo pomanjkanje prostora, učnega kadra, opreme itd. Osnutek okvirnega dolgoročnega načrta usposabljanja duševno prizadetih oseb za vso Slovenijo nam to jasno potrjuje. Na seminarju nas je s tem seznanil pedagoški svetovalec za posebno šolstvo pri republiškem sekretariatu SRS Milan Budič.

Hvaležni smo vsem predavateljem, posebno pa organizatorju, republiškem pedagoškemu svetovalcu Miletu Domanjku. Želimo si še več takih seminarjev, pa tudi to, da bi vsi odgovorni organi pri naših občinskih skupščinah, družbenopolitične organizacije in podjetja prav razumeli naše prizadevanje in nas podprli moralno in materialno. Prav bi bilo, da bi odpadlo mnenje mnogih, da je za posebno osnovno šolo vse dobro.

NACE VODNIK

## O tehniki režije in igre v gledališču

Kakor je amatersko gledališče na Slovenskem že od nekdaj živo, tako je priročnikov o gledališki režiji in igri bore malo na celotnem jugoslovanskem področju. Gledališko ljubiteljstvo je bolj ali manj prepuščeno intuiciji režiserja, sposobnosti igralcev, oporišče za svoje delo pa so amaterji lahko našli še največ — pri vzgledovanju poklicnih gledališč. Spričo tega je gledališki priročnik Prosvetnega servisa tehtna noviteta, vredna opozorila. Prevedel ga je in priredil Dušan Tomšič; ime Henninga Nelmsa je sicer pri nas novo, v ZDA pa je njegova knjiga doživela več natisov in velja za praktičen priročnik, po katerem je vredno seči.

„TEHNIKA REŽIJE IN IGRE“ nam nudi praktično gradivo vse od organizacije gledališča do odrskega besedila, razlage dela, izraznih vrednosti ter preko načel in metod vse do zasedbe vlog, skupinske igre, grupacij, akcij na odru, do govora in obdelovanja vloge. Nič manj važna niso poglavja o igralčevi tehniki, o posebnih problemih pri uprizoritvi, o scenografiji in kostumih in končno o pripravah za celotno uprizoritev. Pri „Tehniki režije in igre“ Henninga Nelmsa se pač da čutiti, da ga je pisal praktik iz svojih izkušenj. Zato v prirejenem besedilu ni

odvečnih besedi, ne dolgovčnosti, pač pa tisto, kar potrebujejo in pričakujejo tako režiser kot igralci. Seveda ne smemo pričakovati od brošurne študije o gledališki praksi, da bo do vseh podrobnosti in s širokopotezno cizelacijo takorekoč odkrila zveličavno formulo režijskega koncepta in igralske polnovrednosti. Prav zato, ker Nelmsov priročnik nima prevelikih pretenzij, je njegova „Tehnika režije in igre“ simpatičen pojav, ki temelji na realistični osnovi območja, ki bi ga naj amater spoznal in ovladal. Praktična napotila imajo svojo utemeljenost, ki jo avtor po potrebi podkrepi s skicami. Osnove igranja in režije so zgoščena in neposredno ilustrativna. Ko Nelms govori o govoru igralca, opozarja na vse potrebne funkcije z gledališča igralske učinkovitosti, ne spregovori pa o knjižnem jeziku, oziroma pogovornem jeziku, bržčas misleč le na zborni izreko. Zaključno poglavje o celotni pripravi za odsko uprizoritev bi bilo lahko nadrobnejše. „Tehnika režije in igre“ Henninga Nelmsa je ena izmed tistih drobnih novitet, ki se nam ob pojavu mnogoštevilnih knjižnih izdaj kaj rade izmuznejo iz vidika — pa po nepotrebnem.

G.



## Kinematografiji prikazujejo

OXYGEN je najnovejši film Matjaža Klopčiča. Narejen je po scenariju Dimitrija Rupla. Bil naj bi politična alegorija. Vendar se prav tu kaže določena nemoč zajeti problem v celoti in ga umetniško obdelati. Svet kar vrvi od politično angažiranih filmov. Ponekod so celo sinonim za nov filmski izraz. In mogoče je osnovna hiba filma prav v tem, da je hotel to doseči. Zmanjkalo pa mu je življenjskega soka, ki bi film postavil na svoje mesto v tej zvrsti filmov. — MB

MALO ČEZ LES (Bube u glavi ali kakor nekateri prevajajo Hrošči u glavi) je film mladega beogradskega režiserja Miše Radivojevića. V osnovi zajema podoben problem kot OXYGEN brez kakršnekoli alegorijske primesi. Stiska mladega človeka v svetu dvoletnosti in konflikt med resnično in zaželeno družbo je dan na svež in moderen način. Njegova moč je v posebnosti filmskega izraza. Mladi debitant, absolvent beogradske akademije, je z uspehom položil svoj prvi izpit pred javnostjo. — MB

SRAM (ljubljanški napačni naslov se glasi Sramota) je novejši film Ingmara Bergmana. Večna njegova tema so najbolj intimni odnosi med ljudmi in odnos le-teh do sveta. Človek lahko eksistira le tedaj, če sam v sebi razčisti z ideološkimi in političnimi dogajanjmi. Lahko rečemo, da je zlata nit med njegovimi filmi prav to iskanje resnice o človeku samem. Le človek, ki je sposoben sam sebi povedati resnico in se izogniti človeku prirojenemu begu k olepševanju lastne resnice, lahko obstaja v svetu laži in nasilja. Če tega ne zmore, bo pač moral nositi občutek sramu ob vseh srečanjih z ljudmi. Njegovo življenje bo brodolom, kot ga kaže zadnja sekvenca filma Sram. Nasploh pa rabi ves vojni okvir filma le za izpoved prej omenjene ideje. Filma mlajši gledalci ne bodo razumeli. — MB

PRIDI, PRIDI, LJUBA MOJA je delo nemškega režiserja Rolf Thieleja. Film na dokaj ironičen način prikazuje seks v nemški zgodovini. Ne vem, zakaj je bil film deležen tolike reklame, ko pa človeku že preseđa cela vrsta golih lepotic, ki imajo pač nalogo, da se grede erotiko samo s seksualne plati. V filmu ni narejene morale, zato pa je primerno tudi za mlade gledalce. — nd

BORA, BORA je italijansko-francoska koprodukcija in eden tipičnih cenjenih filmov, ki zlorabljajo interes sodobnega človeka za vprašanje seksa in zakonske probleme. Zaradi cenjenosti ga mladim gledalcem ne priporočamo. — MB

nih kodeksov med hazarderji. V boj za prvo mesto med pokeraši je vtrkana moralna veličina obeh tekmecev. Ta se upira trgovanju z njunim igranjem in špekulacijami, ki jih igranje prinaša. Tudi v tem okolju zmaga poštenost, enaka osamelosti in navideznemu porazu. Zanimiv motiv, ki je tudi zanimivo izpeljan. To je eden od čvrstih in solidnih filmov, ki imajo le eno napako — preveč so gledališki. — MB

VELIKA LJUBEZEN je najnovejši film Pierra Etaixa. Film sem ter tja zablesti s posrečenimi in polnimi domisljicami francoskega duha. Sicer pa je slikanje zakonskega življenja in poskusov skakanja čez plot obravnavano z malomeščanskimi (mogoče celo katoliškimi) barvicami. Problem je veliko bolj resen kot ga film kaže. Zahteva — pa čeprav skozi smeh — le bolj sodobno obravnavo. — MB

SINOVI MUŠKETIRJEV je ameriška barvna pustolovka, režiserja Lewisa Allena. Vsebinska osnova je do take mere zamenjana s sliko, da tekst skoraj ni potreben, zato je film kot strip. Film nas ne dolgo časi, vendar nam zaradi ponavljanja trikov in šablonskega filmskega prikazovanja ne omogoča vzvratne komunikacije. — nd

BORA, BORA je italijansko-francoska koprodukcija in eden tipičnih cenjenih filmov, ki zlorabljajo interes sodobnega človeka za vprašanje seksa in zakonske probleme. Zaradi cenjenosti ga mladim gledalcem ne priporočamo. — MB

Delovna skupnost

### OSNOVNE ŠOLE VAVTA VAS

razpisuje prosto delovno mesto

#### — PREDMETNEGA UČITELJA ZA TEHNIČNI IN LIKOVNI POUK ALI PROFESORJA

Pogoji za sprejem: končana višja pedagoška šola oziroma diploma visoke šole

Osebnih dohodkov po pravilniku zavoda.

Samska soba zagotovljena.

Nastop dela takoj.

Prošnji priložite dokazila o strokovnosti in kratak življenjepis.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

### OSNOVNA ŠOLA V BOROVNICI

razpisuje delovno mesto

#### — UČITELJA ZA GLASBENI POUK za določen čas

Nastop službe 20. decembra 1970.

Ugodne zveze z vlakom in avtobusom.

### DRAGI NAROČNIKI!

Poravnajte naročnino za PROSVETNEGA DELAVCA — s tem nam prihranite neprijetno pošiljanje opominov, sebi pa za dregro ob sprejemanju opominov.

### GLASBENA ŠOLA ŽALEC

razpisuje delovno mesto učitelja klavirja za nedoločen ali določen delovni čas.



## Umril je Stanko Gradišnik — mariborski Makarenko

Nenadna smrt tovariša Stanka Gradišnika je hudo prizadela ne le njegovo družino, temveč tudi nas, prijatelje in tovariše, saj je bil Stanko Gradišnik navdse značajan človek in posebej ljuba dobrota.

Vedno smo se razveselili srečanja z njim, njegovega odkritega nasmeha. Takega, ki ga človek ne pozabi in ki mu vselej sledita krepak, topel stisk rok in prisrčna beseda. Kot dolgoletni učitelj v kazensko-poboljševalnem zavodu, kjer je vzgajal in poučeval predvsem mladolente prestopnike, „ptičke brez gnezda“, vrzene po krivdi razmer in slabega okolja na stranska pota, je do dobrega spoznal stiske iztirjene mladine. Samo človek takega zdravja in blagega značaja, kakršnega je imel Stanko Gradišnik, je zmogel težaško vzgojno in izobraževalno delo med mladimi iztirjenici. Žel je uspehe, kajti v njem je bila sugestivna moč, ki je avtoritativno in hkrati ljubeče vplivala na mlade ljudi.

Stanko Gradišnik se je rodil 7. novembra 1900 v Polju pri Podčetrtku v učiteljski družini. Nižjo gimnazijo je končal v Celju in maturiral l. 1920 na mariborskem učiteljskišču. To je bilo zadnje šolsko leto, ko je bilo mariborsko učiteljskišče pod vodstvom njegovega vzornika — velikega pedagoga Henrika Schreinerja. Služboval je v Velenju, Šentilju pri Velenju, Šmartnem ob Paki in od l. 1939 v kazensko-poboljševalnem zavodu v Mariboru. Ves čas je bil pristaš naprednega krila Jugoslovanskega učiteljskega združenja.

Med vojno so ga z družino izselili v Kragujevac, od koder je odšel v Adžine Livade. S svojo družino je pomenil vaščanom vse. Tudi mnoge izgnane Slovence je reševal obupa z nezlomljivim optimizmom, pomagal jim je s hrano ter jim dajal za točišče. Spodbujal jih je z vero v zmago, svobodo in upom na vrnitev v domovino.

Po osvoboditvi je postal kot priznan pedagog-praktik najprej vzgojitelj v mladinskem domu in nato spet v kazensko-poboljševalnem zavodu, kjer je bil l. 1962 upokojen. Delal je še dalje, nazadnje na zavodu za socialno ogroženo mladino. Umril je 24. septembra 1970 v Mariboru.

Za njim, ki se v svoji veliki skromnosti ni nikdar silil v ospredje, a ga smemo upravičeno imenovati mariborskega Makarenka, žalujemo vsi, ki smo ga poznali, najbolj pa tisti mladi ljudje, ki jih je privedel nazaj na pot poštenega dela in življenja. Eden od mnogih njegovih nekdanjih gojencev, ki so ga spremljali na zadnji poti, je dejal: „Škoda je tako dobrega človeka! Nikoli ga ne bom pozabil. Brez njega najbrž danes ne bi bil na svobodi in zaposlen na uglednem službenem mestu. Vsem nam je bil kot oče.“ Ali ni to najvišje odlikovanje za prosvetnega delavca?

ALFONZ KOPRIVA

## Prizadevni učitelji in učenci v Murski Soboti

Osnovno šolo II. v Murski Soboti štejejo nedvomno lahko med najbolj napredne in delavne. Pisali smo že, kako skrbi ravnateljstvo za ciganske otroke: ciganski otroci iz Čemalavca imajo organizirano varstvo in šolsko malico prav na II. osnovni šoli, „Karel Destovnik — Kajuh“. Zanje so preuredili prostore tako, da otroci lahko v njih kosijo in malicajo.

Učitelji so poleg drugega zaposleni tudi s sestanki: razen sestankov samoupravnih organov bodo pripravili še študijske se-

stanke. Obravnavali bodo uporabo grafoskopa in druge učne pripomočke, ki jih bodo rabili pri pouku. Radi bi seveda veliko več pripomočkov, kot pa jih šola lahko kupi — toda pomembno je že njihovo zanimanje za novosti.

Učitelji te šole pa so tudi prizadevni mentorji pionirjem pri svobodnih dejavnostih. Pionirji posebno radi sodelujejo v ludo-kovnem krožku, sodelovali bodo pri veseli šoli v Pionirskem listu, lotili pa se bodo tudi raznih akcij.

TILIKA KREPIČ

## Predmetnik in učni načrt za osnovne šole

Uprava PROSVETNEGA DELAVCA ima na zalogi samo še nekaj izvodov PREDMETNIKA IN UČNEGA NAČRTA ZA OSNOVNE ŠOLE.

Naročila sprejema uprava PROSVETNEGA DELAVCA, Nazorjeva 1, Ljubljana. Ko bo zaloga pošla, PREDMETNIKA ne bomo več ponatiskovali. Pišite nam takoj ali pridite osebno.

### PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRŠ — Izhaja štirinajstnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII. Letna naročnina: 12 din za posameznike, za šole in druge ustanove 30 din — Št. tek. računa: 501-26/1. Tiska ČZP Ljudska pravica